

KSI.430.002.2019
Nr ewid. 13/2020/P/19/050/KSI

Informacja o wynikach kontroli

**SZACOWANIE SZKÓD ŁOWIECKICH
W UPRAWACH ROLNYCH
ORAZ WYPŁACANIE ODSZKODOWAŃ**

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Informacja o wynikach kontroli

Szacowanie szkód łowieckich w uprawach rolnych oraz wypłacanie odszkodowań

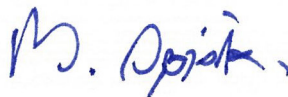
Dyrektor Departamentu Środowiska

Anna Krzywicka

Akceptuję:

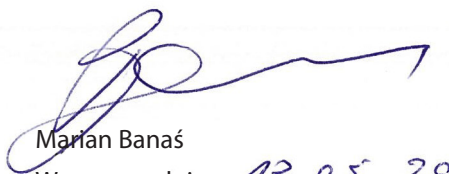
Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Marek Opiola

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

Warszawa, dnia

13.05.2020

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00
www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	6
2. OCENA OGÓLNA	9
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	11
4. WNIOSKI.....	17
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	18
5.1. Przygotowanie do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych.....	18
5.1.1. Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego	18
5.1.2. Koła łowieckie	21
5.1.3. Nadleśnictwa	27
5.1.4. Urzędy gmin	29
5.2. Szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz wypłata odszkodowań	32
5.2.1. Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego	32
5.2.2. Koła łowieckie	36
5.2.3. Nadleśnictwa	44
5.2.4. Urzędy gmin	49
5.3. Rozpatrywanie odwołań od procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych.....	52
5.3.1. Nadleśnictwa	52
6. ZAŁĄCZNIKI	54
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	54
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	73
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności.....	100
6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	101

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

Dzierżawca obwodu łowieckiego	Dzierżawcą obwodu łowieckiego jest koło łowieckie Polskiego Związku Łowieckiego. W sytuacji, gdy żadne koło łowieckie nie jest zainteresowane dzierżawieniem obwodów łowieckich podlegają one wydzierżawieniu przez Polski Związek Łowiecki, do czasu złożenia oferty przez koło łowieckie (art. 28 ust. 1 i 1a upł);
Izba rolnicza	Jednostka organizacyjna samorządu rolniczego, terenem jej działania jest obszar województwa – art. 3 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. <i>o izbach rolniczych</i> (Dz. U. z 2018 r. poz. 1027);
Koło łowieckie	Zrzeszenie osób fizycznych, podstawowe ogniwo organizacyjne w Polskim Związku Łowieckim realizujące cele i zadania łowiectwa. Koło łowieckie posiada osobowość prawną i ponosi odpowiedzialność za swoje zobowiązania (art. 33 ust. 1 i 2 upł);
Koło łowieckie macierzyste	Koło łowieckie mające siedzibę na terenie działania zarządu okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego;
Koło łowieckie niemacierzyste	Koło łowieckie dzierżawiące obwód łowiecki na terenie działania zarządu okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego, ale z siedzibą na terenie innego okręgu Polskiego Związku Łowieckiego;
ŁOW – 1	Roczne sprawozdanie z działalności koła łowieckiego w roku gospodarczym;
ŁOW – 2	Roczne sprawozdanie z działalności kół łowieckich w roku gospodarczym;
Obwód łowiecki	Obszar gruntów o ciągłej powierzchni, zamkniętej jego granicami, nie mniejszy niż trzy tysiące hektarów, na którego obszarze istnieją warunki do prowadzenia łowiectwa. W szczególnych przypadkach uzasadnionych względami racjonalnej gospodarki łowieckiej i warunkami terenowymi, mogą być tworzone za zgodą ministra właściwego do spraw środowiska obwody łowieckie o mniejszej powierzchni (art. 23 ust. 1 i 2 upł). Obszar kraju podzielony jest na obwody łowieckie;
OHZ	Zgodnie z art. 28 ust. 2 upł, minister właściwy do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, może, w drodze decyzji, wyłączyć obwody łowieckie z wydzierżawiania i przekazać je na czas nie krótszy niż 10 lat w zarząd z przeznaczeniem na ośrodki hodowli zwierzyny – OHZ. Na podstawie art. 28 ust. 3 upł, OHZ mogą być prowadzone za zgodą ministra właściwego do spraw środowiska przez: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Polski Związek Łowiecki, instytucje naukowo-dydaktyczne oraz inne jednostki, które do dnia wejścia w życie ustawy prowadziły takie ośrodki. Prawo do prowadzenia OHZ jest niezbywalne;
PGL Lasy Państwowe	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe;
Powierzchnia zredukowana	Iloczyn powierzchni uszkodzonej oraz procentu zniszczenia uprawy;
PZŁ	Polski Związek Łowiecki;
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych;

Roczny plan łowiecki	Roczny plan łowiecki jest sporządzany na okres od 1 kwietnia do 31 marca roku następnego (łowiecki rok gospodarczy), w szczególności na podstawie inwentaryzacji zwierzyny przez dzierżawcę albo zarządcę obwodu łowieckiego (art. 8a ust. 1 i 2 upł);
Rozporządzenie z 2010 r.	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych (Dz. U. Nr 45 poz. 272), uchylone z dniem 2 października 2018 r.;
Rozporządzenie, które weszło w życie 27 kwietnia 2019 r. lub rozporządzenie z 2019 r.	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 776);
Rozporządzenie w sprawie okresów polowań na zwierzęta łowne	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie określenia okresów polowań na zwierzęta łowne (Dz. U. Nr 48, poz. 459, ze zm.);
Statut PZŁ z 2019 r.	Statut Polskiego Związku Łowieckiego przyjęty uchwałą XXIV Krajowego Zjazdu Delegatów PZŁ z dnia 16 lutego 2019 r., obowiązujący od 28 lutego 2019 r.;
Statut PZŁ z 2005 r.	Statut Polskiego Związku Łowieckiego przyjęty uchwałą XXI Krajowego Zjazdu Delegatów PZŁ z dnia 2 lipca 2005 r., obowiązujący od 1 stycznia 2016 r.;
Upł	Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – <i>Prawo łowieckie</i> (Dz. U. z 2020 r. poz. 67);
Ustawa Kodeks cywilny	Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – <i>Kodeks cywilny</i> (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.);
WODR	Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego;
Zarząd Główny PZŁ	Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego;
Zarząd Okręgowy PZŁ	Organ terenowy Zarządu Głównego Polskiego Związku Łowieckiego, koordynuje i nadzoruje działalność kół łowieckich oraz członków – osób fizycznych niezrzeszonych w kołach łowieckich (art. 32a ust. 1 pkt 8 oraz 33 ust. 4 upł);
Zarządca obwodu łowieckiego	Podstawą uzyskania statusu zarządcy obwodu łowieckiego jest decyzja ministra właściwego do spraw środowiska, który po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego może, w drodze decyzji, wyłączyć obwody łowieckie z wydzierżawiania i przekazać je na czas nie krótszy niż 10 lat w zarząd z przeznaczeniem na ośrodki hodowli zwierzyny (art. 28 ust. 2 upł).

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy wdrożenie nowego systemu zapewnia rzetelne szacowanie szkód oraz wypłacanie odszkodowań?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy procedura szacowania szkód była prawidłowo realizowana, a odszkodowania były wypłacane w terminie i w prawidłowej wysokości?
2. Czy podmioty zobowiązane do szacowania szkód miały odpowiednie przygotowanie?

Jednostki kontrolowane

Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego,
17 Kół Łowieckich,
11 Nadleśnictw,
11 Urzędów Gmin

Okres objęty kontrolą

Od 1 kwietnia 2017 r.
do 31 sierpnia 2019 r.

Rodzaj kontroli

Kontrola planowa
koordynowana

Powstawanie szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych jest zjawiskiem naturalnym, a ich rozmiar jest uzależniony głównie od liczebności populacji, konkurencji między zwierzętami, rozmieszczenia przestrzennego gatunków zwierząt i dostępności preferowanych przez zwierzęta łowne gatunków roślin. Szkody łowieckie powstają w ciągu całego roku. Szkody polegają na zjadaniu plantacji, stratowaniu, deptaniu, tworzeniu ścieżek, itd. Ochrona upraw i płodów rolnych przed zwierzętami łownymi jest coraz trudniejsza. Stosowane środki ochrony, odstraszenia, środki chemiczne, stają się coraz mniej skuteczne. W efekcie problem szkód łowieckich narasta. Problem ten rozpatrywany jest nie tylko w wymiarze gospodarczym, ale także społecznym, ponieważ niejednokrotnie jest on źródłem konfliktów pomiędzy rolnikami a zarządcami lub dzierżawcami obwodów łowieckich.

Przepisy ustawy z dnia 13 października 1995 r. – *Prawo łowieckie*¹ (art. 46 ust. 1 pkt 1) zobowiązują dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego do wynagradzania szkód w uprawach i płodach rolnych spowodowanych przez dziki, łosie, jelenie, danielle i sarny. Za szkody wyrządzone przez wymienione zwierzęta na obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich, zgodnie z art. 50 ust. 1b *upł*, odpowiada Skarb Państwa. Podobnie Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną (art. 50 ust. 1 *upł*). W obowiązującym stanie prawnym dotyczy tylko łosi². Obciążenie Skarbu Państwa obowiązkiem wynagradzania szkód spowodowanych przez łosie oznacza wyłączenie w tym zakresie odpowiedzialności dzierżawcy lub zarządcy obwodu, o której mowa w art. 46 ust. 1 pkt 1 *upł*.

Wzrost świadomości obywateli przyczynił się do składania pozwów do sądów powszechnych w sprawach respektowania praw właścicieli nieruchomości, wchodzących w skład obwodów łowieckich i przysługujących im odszkodowań z tytułu szkód wyrządzanych przez zwierzynę łowną. Wzrasta kwota odszkodowań, wypłacanych ze środków dzierżawców lub zarządców obwodów łowieckich, posiadaczom upraw i płodów rolnych. Z danych GUS za 2018 r. wynika, że w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 było 2558 kół łowieckich, zrzeszających 125 137 członków i dzierżawiących 4694 obwody łowieckie o powierzchni 25 689,6 tys. ha. Na terenie wytypowanych do kontroli województw 943 koła łowieckie dzierżawiły 1816 (z 4694) obwodów łowieckich o łącznej powierzchni 10 208,8 tys. ha (tj. 39,7% powierzchni wszystkich obwodów łowieckich), w tym 2879,6 tys. ha stanowiły grunty leśne. W łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 90 850,3 tys. zł, tj. o 13 687,4 tys. zł (17,7%) więcej niż w roku gospodarczym 2016/2017 oraz o 17 339,5 tys. zł (23,6%) więcej w porównaniu z rokiem 2015/2016. Zdecydowaną większość odszkodowań – ponad 85% – we wskazanych powyżej latach wypłacił Polski Związek Łowiecki³. Pozostałe środki wypłaciło PGL Lasy Państwowe⁴.

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 67.

² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie określenia okresów polowań na zwierzęta łowne (Dz. U. Nr 48, poz. 459, ze zm.).

³ Wysokość środków wypłaconych przez PZŁ wyniosła: 63 147 tys. zł w łowieckim roku gospodarczym 2015/2016, tj. 85,9% ogółu odszkodowań; 66 188 tys. zł w roku 2016/2017, co stanowiło 85,8% wypłaconych odszkodowań oraz 79 985 tys. zł z roku 2017/2018, tj. 88% wypłaconych odszkodowań.

⁴ Wysokość środków wypłaconych przez PGL Lasy Państwowe wyniosła: 9792,6 tys. zł w łowieckim roku gospodarczym 2015/2016; 10 344,4 tys. zł w 2016/2017 oraz 10 865,3 tys. zł w 2017/2018.

W wyniku analizy pięciu sezonów łowieckich (2012/2013, 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016, 2016/2017) stwierdzono, że w obwodach kół łowieckich w Polsce oszacowano szkody średniorocznie na 32 tys. ha powierzchni zredukowanej upraw rolnych i wypłacono w tym okresie średnio ponad 60 mln zł odszkodowań. Średnia wartość wypłaconego odszkodowania za 1 ha powierzchni zredukowanej upraw rolnych w obwodach kół łowieckich w Polsce wyniosła 1852 zł. Widoczny był wzrost wartości wypłaconych odszkodowań oraz powierzchni zredukowanej w sezonach 2012/2013 i 2016/2017 (odpowiednio o 22,2% oraz 41,2%). Należy jednak zwrócić uwagę, że cena płodów rolnych jest zmienna i zależy od warunków pogodowych w danym sezonie wegetacyjnym oraz od wielu innych czynników, nie tylko na rynku krajowym, ale także na rynkach światowych. Informacje na temat struktury upraw rolnych, w których wystąpiły szkody i skali tych szkód w całym kraju nie są w większości dostępne. Analizy takie przeprowadziły niektóre okręgi łowieckie. I tak np. w okręgu olsztyńskim PZŁ, w okresie czterech sezonów – od 2013/2014 do 2016/2017 szkody wystąpiły głównie w zbożach ogółem, szczególnie w uprawach kukurydzy, a także użytkach zielonych. Najmniejszy udział w powierzchni zredukowanej wśród szkód łowieckich w okręgu miały uprawy rzepaku i innych roślin motylkowych⁵.

W latach 2016–2018 trwały intensywne prace nad zmianą aktów prawnych regulujących temat odpowiedzialności za szkody wyrządzone w uprawach i płodach rolnych. W 2016 r. podjęto próbę zmiany obowiązującego systemu szacowania szkód. Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. *o zmianie ustawy – Prawo łowieckie*⁶ odpowiedzialnością za szkody w uprawach i płodach rolnych obarczała Skarb Państwa (jako przeprowadzającego oględziny oraz dokonującego oszacowania szkody wskazywała przedstawiciela wojewody), a także przewidywała utworzenie Funduszu Odszkodowawczego, którego przychody miały stanowić składki wpłacane przez dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich. Przepisy ustawy miały wejść w życie od 1 stycznia 2017 r., a następnie termin ten przekładano na 1 stycznia 2018 r. i 1 stycznia 2019 r. Zanim przepisy regulujące odpowiedzialność za szkody i sposób ich szacowania weszły w życie uchyliła je ustawa z dnia 22 marca 2018 r. *o zmianie ustawy – Prawo łowieckie oraz niektórych innych ustaw*⁷, która obowiązuje od 1 kwietnia 2018 r. Ustawa ta wprowadziła zmiany, które obowiązują do chwili obecnej.

Ustawa *Prawo łowieckie* w zakresie szacowania szkód łowieckich, pomimo że w 2018 r. była dwukrotnie nowelizowana nie uległa istotnym zmianom. Zmiany obowiązujące od 1 kwietnia 2018 r. dotyczyły m.in. wskazania gminy jako podmiotu zobowiązanego do przyjmowania wniosków o szacowanie szkód łowieckich, składu komisji szacującej szkody i nie uwzględniały utworzenia przewidywanego Funduszu Odszkodowawczego. Sołtysi, w imieniu gminy, zobowiązani do szacowania szkód wskazywali

⁵ Straty i szkody wyrządzane przez dzikie zwierzęta w gospodarce rolnej, leśnej i rybackiej, pod redakcją Dariusza Zalewskiego, Olsztyn 2018 r., Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, str. 17–21

⁶ Dz. U. z 2016 r. poz. 1082, ze zm.

⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 651, ze zm.

na brak wystarczającej wiedzy z zakresu szacowania szkód oraz konieczność podejmowania decyzji niekorzystnych dla znajomych rolników lub myśliwych. Nie otrzymywali też z tego tytułu żadnego wynagrodzenia. Po kolejnej nowelizacji, która weszła w życie z dniem 23 sierpnia 2018 r., miejsce przedstawicieli gminy w komisji zajęli przedstawiciele WODR. Nadal jednak w opinii rolników przepisy prawa regulujące kwestię szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych spowodowanych przez dziko żyjącą zwierzynę, są dalekie od zadowalających i nakładają na nich zbyt wiele czasochłonnych obowiązków. Również dzierżawcy lub zarządcy obwodów łowieckich uważają, że obarczanie ich odpowiedzialnością za szkody powodowane przez zwierzynę łowną, która w stanie wolnym jest własnością państwa, nie jest sprawiedliwe. Niniejsza kontrola wykazała, jak dokonane w 2018 r. zmiany wpływały na szacowanie szkód w uprawach i płodach rolnych i czy pozwoliły najbardziej zainteresowanym tym problemem stronom na osiągnięcie porozumienia.

Zgodnie z delegacją, zawartą w art. 49 *upł*, Minister Środowiska wydał rozporządzenie w sprawie *szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych*⁸. Rozporządzenie to zostało wydane w dniu 16 kwietnia 2019 r. i zaczęło obowiązywać od 27 kwietnia 2019 r., tj. po ponad pół roku od uchylenia rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. w sprawie *sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych*⁹ – rozporządzenie to zostało uchylone z dniem 2 października 2018 r.¹⁰ Minister Środowiska, na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska, rekomendował stosowanie uchylonego z dniem 2 października 2018 r. rozporządzenia z 2010 r.¹¹ W okresie od uchylenia rozporządzenia z 2010 r. (z dniem 2 października 2018 r.) do wejścia w życie przepisów rozporządzenia z 2019 r. (z dniem 27 kwietnia) nie było przepisów wykonawczych dotyczących szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych. Rozporządzenie z 2010 r., pomimo rekomendacji Ministra Środowiska do jego stosowania w powyższym zakresie, nie mogło być podstawą do oceny podmiotów szacujących szkody.

⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 776, dalej: rozporządzenie, które weszło w życie 27 kwietnia 2019 r. lub rozporządzenie z 2019 r.

⁹ Dz. U. Nr 45 poz. 272, dalej: rozporządzenie z 2010 r.

¹⁰ Uchylone na podstawie art. 12 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 651, ze zm.)

¹¹ <https://archiwum.mos.gov.pl/komunikaty/szczegoly/news/szacowanie-szkod-lowieckich-po-1-kwietnia-2018-r/>

2. OCENA OGÓLNA

Wprowadzone zmiany, ustawami zmieniającymi ustawę – *Prawo łowieckie*¹², nie zapewniły rzetelnego szacowania szkód oraz terminowego wypłacania odszkodowań. Zmiany obowiązujące od 1 kwietnia 2018 r. dotyczyły m.in. składu komisji szacującej szkodę oraz wprowadzenia możliwości odwołań do nadleśniczego. Rola gmin w praktyce sprowadzała się do przyjmowania wniosków o szacowanie szkód, wyznaczania terminów oględzin lub szacowania ostatecznego oraz informowania stron w tym zakresie. Szacowanie szkód i ustalenie wysokości odszkodowania było wykonywane przez dzierżawców lub zarządców obwodów łowieckich. Poszkodowani i dzierżawcy obwodów korzystali z możliwości odwołania do nadleśniczego częściej niż z obowiązującej do 1 kwietnia 2018 r. możliwości mediacji z udziałem organu gminy.

Dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich byli przygotowani organizacyjnie oraz wyposażeni w odpowiednie środki techniczne do wykonywania zadań związanych z szacowaniem szkód w uprawach rolnych.

W kontrolowanych gminach po wejściu w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r. nowelizacji ustawy – *Prawo łowieckie* komórki organizacyjne urzędów gmin odpowiedzialne za realizację zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich, wyznaczano na podstawie istniejących regulaminów organizacyjnych, które nie były dostosowane do obowiązujących przepisów prawa.

Sześć spośród 11 kontrolowanych gmin nie dysponowało sprzętem do szacowania szkód i podczas wykonywania tych zadań wykorzystywano urządzenia dzierżawców lub zarządców obwodów.

Szacowanie szkód łowieckich było przedmiotem niewielu kontroli przeprowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ, zarządy okręgowe PZŁ i RDLP. Zarząd Główny PZŁ przeprowadził kontrolę w jednym OHZ, zarządy okręgowe PZŁ w trzech spośród 17 kontrolowanych kół łowieckich, a RDLP w dwóch nadleśnictwach.

Kontrolowani dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich wywiązywali się z obowiązku szacowania szkód i wypłaty odszkodowań. Tylko jedno z kontrolowanych kół łowieckich nie wywiązało się z tego obowiązku w pięciu przypadkach. Pomimo otrzymania zgłoszeń szkód nie wykonano oględzin i szacowania ostatecznego oraz nie poinformowano poszkodowanych o odmowie wypłaty odszkodowania.

Udział przedstawicieli gmin w szacowaniu szkód sprowadzał się do wykonania czynności technicznych. W praktyce protokoły oględzin lub szacowania ostatecznego były sporządzane przez przedstawicieli dzierżawców lub zarządców.

Minister Środowiska w piśmie z dnia 26 kwietnia 2018 r. do Przewodniczącego Zarządu Głównego PZŁ zwrócił się z prośbą, aby dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich zawierali porozumienia z rolnikami, w drodze ugody, poza procedurą wskazaną w ustawie – *Prawo łowieckie*.

Wyniki kontroli wskazują, że w 14 spośród 17 kontrolowanych KŁ ustalano wysokość odszkodowań w drodze ugody. Praktyka taka była stosowana w różnym zakresie. Ugody w kołach łowieckich stanowiły od 100% do 3,4% spraw, które zakończono wypłatą odszkodowania. Zawierając ugody, całkowicie lub częściowo pomijano procedurę szacowania szkód określoną w *upł* i przepisach wykonawczych. W protokołach szacowania ostatecznego nie podawano danych dotyczących m.in.: powierzchni uszkodzonej, procentu zniszczenia uprawy, plonu z 1 ha. Brak ww. danych uniemożliwiał NIK zweryfikowanie

Brak efektów wprowadzonych zmian w zakresie rzetelnego szacowania szkód i terminowej wypłaty odszkodowań

Brak przygotowania gmin do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód

Niewielka liczba kontroli szacowania szkód łowieckich

Wykonanie obowiązku szacowania przez dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich

Udział gmin w szacowaniu szkód

Ustalanie wysokości odszkodowań w wyniku ugody

¹² Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw oraz ustawa z dnia 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw

OCENA OGÓLNA

uzgodnionej kwoty do wysokości odszkodowania, która przysługiwałaby w przypadku zastosowania przepisów *upł* i rozporządzeń z 2010 r. i z 2019 r. Tylko w dwóch KŁ nie ustalano wysokości odszkodowań w drodze ugody, a w jednym kole zawarto jedną umowę ugody (poprzedzoną szacowaniem) na 116 spraw zakończonych wypłatą odszkodowania.

W ośmiu gminach ustalano wysokość odszkodowań w drodze ugody. Wpisana do protokołu uzgodniona kwota odszkodowania, ustalona została z pominięciem procedur szacowania szkód określonych w *upł* i rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r.

Opisana praktyka polegająca na całkowitym pomijaniu procedury szacowania określonej w ustawie – *Prawo łowieckie* i przepisach wykonawczych lub częściowym jej stosowaniu – w związku z ustalaniem wysokości odszkodowania w drodze ugody – skutkuje brakiem możliwości odniesienia uzgodnionej przez strony wysokości odszkodowania do wysokości odszkodowania, jaka przysługiwałaby w przypadku zastosowania procedury szacowania.

Wystąpiły przypadki opóźnień wypłat odszkodowań przez dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich, które wyniosły od jednego do 192 dni.

Pozytywnie należy ocenić wprowadzenie możliwości składania odwołań od oględzin lub szacowania ostatecznego do nadleśniczych. W 34 sprawach rozstrzygniętych decyzjami nadleśniczych, postępowania przeprowadzono zgodnie z obowiązującymi przepisami: powiadamiano strony o terminie oględzin lub szacowania ostatecznego; w trakcie oględzin i szacowania ostatecznego ustalano wszystkie wymagane elementy określone w art. 46a ust. 1 ustawy – *Prawo łowieckie*, w tym m.in. gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę, rodzaj oraz stan i jakość uprawy, powierzchnię całej uprawy, szacunkową powierzchnię uszkodzonej uprawy, szacunkowy procent zniszczenia uprawy na uszkodzonej powierzchni. Po zakończeniu oględzin lub szacowania ostatecznego sporządzono protokoły, które zawierały wymagane elementy.

Decyzje nadleśniczych o wysokości odszkodowania były wydawane w oparciu o ustalenia zawarte w protokołach szacowania ostatecznego, z zachowaniem 14 dniowego terminu określonego w art. 46e ust. 2 ustawy – *Prawo łowieckie*. W uzasadnieniach decyzji przytoczono ustalenia poczynione w trakcie szacowania ostatecznego.

Opóźnienia w wypłatach
odszkodowań
za szkody łowieckie
Prawidłowa realizacja
postępowania odwoławczych
przez nadleśniczych

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Przygotowanie podmiotów odpowiedzialnych za szacowanie szkód łowieckich

Kontrolowani dzierżawcy i zarządcy obwodów byli przygotowani do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich. W Ośrodkach Hodowli Zwierzyny prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ i nadleśnictwach wyznaczono osoby odpowiedzialne za realizację tych zadań.

[str. 19, 27]

Organizacja szacowania szkód łowieckich

We wszystkich kontrolowanych KŁ zostały wyznaczone osoby do szacowania szkód łowieckich, ale sposób ich wskazania był niejednorodny. W pięciu KŁ Walne Zgromadzenia Członków podjęły w latach 2014–2019 uchwały, w których określono zasady szacowania szkód, wyznaczono członków zarządów odpowiedzialnych za realizację tych zadań, powołano komisje lub zobowiązano zarząd koła do ich powołania, określono zasady zwrotu kosztów dojazdu do miejsc szacowania szkód. W ośmiu kołach uchwały w tym zakresie podjęły zarządy KŁ, a w czterech kołach osoby do szacowania szkód zostały wyznaczone ustnie przez członków zarządów. [str. 21]

W kontrolowanych gminach po wejściu w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r. nowelizacji *upł* nie wprowadzono zmian w regulaminach organizacyjnych urzędów. Komórki organizacyjne urzędów odpowiedzialne za realizację zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich wyznaczano na podstawie istniejących zapisów dotyczących, np.: prowadzenia administracji w zakresie łowiectwa i współpracy z kołami łowieckimi, szacowania szkód w rolnictwie spowodowanych klęską suszy, gradobicia i innych. [str. 29–30]

W sześciu gminach wyznaczeni pracownicy urzędów przyjmowali wnioski o szacowanie szkód, wyznaczali terminy oględzin i szacowania ostatecznego, przekazywali informacje w tym zakresie poszkodowanym i przedstawicielom dzierżawców lub zarządców obwodów łowieckich. Natomiast w oględzinach lub szacowaniu ostatecznym uczestniczyli przedstawiciele organu wykonawczego jednostki pomocniczej gminy (sołtysi). [str. 30–31]

Kontrolowani dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich dysponowali sprzętem niezbędnym do szacowania szkód łowieckich. [str. 20, 22, 28]

Wyposażenie w środki techniczne

Ponad połowa kontrolowanych gmin nie dysponowała sprzętem do szacowania szkód. Podczas wykonywania tych zadań wykorzystywano urządzenia dzierżawców lub zarządców obwodów. [str. 32]

Wszyscy kontrolowani dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich podejmowali działania mające na celu ograniczenie szkód łowieckich w uprawach rolnych. W tym celu zakupywano i przekazywano rolnikom środki odstraszające zwierzynę lub materiały do wykonywania ogrodzeń. Organizowano nocne dyżury myśliwych przy najbardziej zagrożonych uprawach, intensyfikowano polowania w tych rejonach. [str. 20, 24, 28–29]

Podejmowane działania w celu ograniczenia szkód w uprawach rolnych

Szacowanie szkód łowieckich było przedmiotem niewielu kontroli. Zarząd Główny PZŁ przeprowadził kontrolę obejmującą ten zakres tylko w jednym OHZ. Tylko w trzech kołach łowieckich kontrole przeprowadziły zarządy okręgowe PZŁ. W dwóch nadleśnictwach RDLP przeprowadziła kontrole działalności OHZ. [str. 20, 23–24, 28]

Kontrole szacowania szkód łowieckich

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Wytyczne dotyczące szacowania szkód łowieckich

Do Zarządu Głównego PZŁ, 12 kontrolowanych kół łowieckich i 11 gmin wpłynęło pismo Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2018 r. informujące o wejściu w życie ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* i zaleceniem stosowania rozporządzenia z 2010 r. do czasu opracowania nowych przepisów wykonawczych. [str. 26, 32]

Szacowanie szkód łowieckich w uprawach rolnych

Ewidencja szkód łowieckich

W OHZ prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ i kontrolowane nadleśnictwa prowadzono ewidencję szkód łowieckich, tym samym realizowano obowiązek wynikający z § 1 ust. 3 rozporządzenia 2010 r. W 15 kontrolowanych KŁ prowadzono ewidencję zgłoszeń szkód w uprawach rolnych, w jednym kole od 2019 r., a w jednym ewidencji nie prowadzono. W 11 gminach ewidencja taka była również prowadzona. [str. 32, 36, 44, 49]

Informacje o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód

Nadleśnictwa i kierownicy OHZ prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ poinformowali właściwego miejscowo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz właściwą terytorialnie izbę rolniczą o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód w uprawach i płodach rolnych. Spośród kontrolowanych kół łowieckich informacje takie przekazało 11, a w sześciu fakt ten nie został udokumentowany. [str. 32, 37, 44]

W sześciu kontrolowanych gminach rozpowszechniano informacje o zmianach przepisów prawa łowieckiego dotyczących właściwości organu kompetentnego do przyjmowania wniosków o wystąpieniu szkody łowieckiej. Odbywało się to na posiedzeniach rad gmin, zebraniach sołeckich. Ponadto informacje w tym zakresie zamieszczano na stronach internetowych oraz wywieszano na tablicach ogłoszeń. W pięciu gminach informacji takich nie przekazano. [str. 49]

Rozmiar szkód łowieckich i wypłacone odszkodowania

W OHZ prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ powierzchnia zredukowana szkód łowieckich w sezonie 2017/2018 wyniosła 458,43 ha, a wypłacone odszkodowania 1 258 728 zł. W kolejnych sezonach było to odpowiednio: 2018/2019 – 250,55 ha i 565 189 zł; 2019/2020 (do 31 sierpnia) – 249,38 ha i 427 687 zł. [str. 33–34]

W 17 kołach łowieckich powierzchnia zredukowana szkód w sezonie 2017/2018 wyniosła 491,62 ha, a wypłacone odszkodowania 986 596 zł. W kolejnych sezonach było to odpowiednio: 2018/2019 – 377,11 ha i 614 579 zł; 2019/2020 (do 31 sierpnia) – 326,98 ha i 443 393 zł. Jedno z kontrolowanych kół nie wywiązało się z obowiązku szacowania szkód w pięciu przypadkach. Pomimo otrzymania zgłoszeń szkód nie wykonano oględzin i szacowania ostatecznego oraz nie poinformowano poszkodowanych o odmowie wypłaty odszkodowania. [str. 37–39]

W 11 OHZ prowadzonych przez nadleśnictwa powierzchnia zredukowana szkód łowieckich w sezonie 2017/2018 wyniosła 1001,76 ha, a wypłacone odszkodowania 1 742 831 zł. W kolejnych sezonach było to odpowiednio: 2018/2019 – 900,78 ha i 1 309 161 zł; 2019/2020 (do 31 sierpnia) – 627,24 ha i 916 601 zł. [str. 44–46]

W kontrolowanych gminach w okresie od 1 kwietnia do 22 sierpnia 2018 r. powierzchnia zredukowana szkód łowieckich wyniosła 499,64 ha, a ustalone odszkodowania 390 955 zł. [str. 49]

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

W OHZ prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ wystąpiły 192 przypadki niedotrzymania 30-dniowego terminu wypłaty odszkodowań, co stanowiło 14,7% postępowań zakończonych wypłatą. [str. 36]

Niedotrzymanie terminu wypłaty odszkodowań

W 12 spośród 17 kontrolowanych kół łowieckich opóźnienia wypłaty odszkodowań wynosiły od 1 do 192 dni. [str. 39–40]

W trzech spośród 11 kontrolowanych nadleśnictw opóźnienia wypłaty odszkodowań wynosiły od jednego do czterech dni. [str. 46]

W OHZ prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ przeprowadzono 15 postępowań, w których wysokość odszkodowania ustalona była w drodze mediacji przy udziale organu gminy (art. 47 ust. 2 ustawy – *Prawo łowieckie*¹³). Dotyczyło to OHZ Czemiń (1) i OHZ Moszna (14). [str. 34]

Ustalenie wysokości odszkodowań w drodze mediacji

W trzech spośród 17 kontrolowanych kół łowieckich podjęto cztery próby ustalenia wysokości odszkodowania w drodze mediacji. W dwóch przypadkach ustalono wysokość odszkodowania, w pozostałych przeprowadzone mediacje nie doprowadziły do rozstrzygnięcia sporu i poszkodowani skierowali sprawy na drogę postępowania sądowego. [str. 40–41]

W trzech spośród 11 kontrolowanych nadleśnictw w drodze mediacji ustalono wysokość odszkodowań w siedmiu przypadkach. [str. 46–47]

W jednej spośród 11 kontrolowanych gmin wystąpił jeden przypadek ustalenia wysokości odszkodowania w drodze mediacji. [str. 51]

W kontrolowanym okresie poszkodowani złożyli osiem pozwów przeciwko zarządom i dzierżawcom obwodów łowieckich dotyczących wysokości odszkodowań, w tym: jeden dotyczył Zarządu Głównego PZŁ (OHZ Rożniaty); trzy przeciwko dwóm nadleśnictwom i cztery przeciwko kołom łowieckim. [str. 34, 41, 47]

Pozwy przeciwko zarządom i dzierżawcom obwodów łowieckich

W 14 kołach łowieckich na 1516 spraw zakończonych wypłatą odszkodowania w wyniku ugody jego wartość ustalono w 885 przypadkach. Praktyka taka była stosowana w różnym zakresie, ugody stanowiły od 100% (KŁ Mykita w Ostrowi Mazowieckiej) do 3,4% (KŁ Leśnik w Runowie Krajeńskim) spraw zakończonych wypłatą odszkodowania. Zawierając ugody, całkowicie lub częściowo pomijano procedurę szacowania szkód określoną w *upł* i przepisach wykonawczych. W protokołach szacowania ostatecznego nie podawano danych dotyczących m.in.: powierzchni uszkodzonej, procentu zniszczenia uprawy, plonu z 1 ha. Brak ww. danych uniemożliwił NIK zweryfikowanie uzgodnionej kwoty do wysokości odszkodowania, która przysługiwałaby w przypadku zastosowania przepisów *upł* i rozporządzeń z 2010 r. i 2019 r. Tylko w dwóch spośród 17 kontrolowanych KŁ nie ustalano wysokości odszkodowań w drodze ugody. W KŁ Hubertus w Opolu zawarto jedną umowę ugody (poprzedzoną szacowaniem) na 116 zakończonych wypłatą odszkodowania. [str. 41–43]

Ustalanie wysokości odszkodowań w wyniku ugody

W ośmiu gminach na 481 spraw zakończonych ustaleniem odszkodowań w 83 przypadkach ustalano wysokość odszkodowań w drodze ugody. Analiza dokumentacji spraw, w których zawarto ugody wykazała, że w pro-

¹³ Przepis ten uchylił art. 1 ust. 26 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie oraz niektórych innych ustaw*, która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r.

tokołach nie ujmowano wszystkich danych i informacji niezbędnych do wyliczenia wysokości odszkodowania. Wpisana do protokołu uzgodniona kwota odszkodowania, ustalona została z pominięciem procedur szacowania szkód określonych w rozporządzeniach Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. Uniemożliwiało to NIK zweryfikowanie uzgodnionej kwoty do wysokości odszkodowania, która przysługiwałaby w przypadku zastosowania procedury szacowania. [str. 50]

Opisana praktyka polegająca na niestosowaniu procedury szacowania określonej w ustawie – *Prawo łowieckie* i przepisach wykonawczych lub częściowym jej stosowaniu – w związku z ustalaniem wysokości odszkodowania w drodze ugody – skutkowałą brakiem możliwości odniesienia uzgodnionej przez strony wysokości odszkodowania do kwoty odszkodowania, jaka przysługiwałaby w przypadku zastosowania procedury szacowania.

W czterech OHZ (Czempiń, Gradów, Moszna, Rypin) prowadzonych przez ZG PZŁ w kontrolowanym okresie wysokość odszkodowania w wyniku ugody ustalono w 25 przypadkach, co stanowiło 1,3% postępowań zakończonych wypłatą. [str. 35]

W kontrolowanych nadleśnictwach nie ustalano wysokości odszkodowań w wyniku ugody. [str. 47]

Odwołania do nadleśniczego

Poszkodowani, zarządcy i dzierżawcy obwodów łowieckich korzystali z możliwości składania odwołań od oględzin i szacowania ostatecznego do nadleśniczego. W OHZ prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ złożono 27 odwołań, w ośmiu kołach łowieckich – 18, a w czterech nadleśnictwach – sześć odwołań do dyrektora RDLP. [str. 35–36, 43, 48]

Analiza postępowań szacowania szkód

W wyniku analizy postępowań szacowania szkód w uprawach rolnych zakończonych wypłatą odszkodowań, stwierdzono nieprawidłowości:

- OHZ prowadzone przez Zarząd Główny PZŁ (analizowano 20 postępowań) – w pięciu przypadkach wypłata odszkodowań nastąpiła na podstawie protokołów szacowania szkody niezawierających części wymaganych danych, takich jak: stan i jakość uprawy, procent zniszczenia, plon z 1 ha, wymaganych przez art. 46c ust. 1 pkt 3, 5–7 ustawy – *Prawo łowieckie*. Tym samym wartość szkody nie została wyliczona w sposób określony w rozporządzeniach Ministra Środowiska; w 13 protokołach szacowania ostatecznego, w których dokonywano wyliczenia kwoty odszkodowania, nie wskazywano czy zastosowana do wyliczenia cena artykułu rolnego była jego ceną skupu czy ceną rynkową, o czym mowa w rozporządzeniach Ministra Środowiska z 8 marca 2010 r. (§ 4 ust. 7) i z 19 kwietnia 2019 r. (§ 3 ust. 14); [str. 36]
- Koła łowieckie (analizowano 317 postępowań) – w protokołach szacowania ostatecznego nie podawano podstawowych danych (powierzchni uszkodzonej, procentu zniszczenia uprawy, plonu z 1 ha) w 174 sprawach, w których wysokość odszkodowania ustalano w drodze ugody; nie sporządzano szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw w 69 sprawach; nie dotrzymano terminu wypłaty odszkodowań w 42 sprawach, opóźnienia wyniosły od jednego

do 171 dni; nie przestrzegano terminu przeprowadzenia oględzin lub szacowania ostatecznego w 11 sprawach, opóźnienia wyniosły od jednego do 19 dni; [str. 44]

- Nadleśnictwa (analizowano 223 postępowań) – brak szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw w 24 dokumentacjach; nieprawidłowe szacowanie użytków zielonych (uwzględnienie powierzchni zredukowanej zamiast uszkodzonej przy obliczaniu kosztów doprowadzenia uszkodzonej powierzchni do stanu pierwotnego) w dziewięciu sprawach; ustalenie odszkodowań bez uwzględnienia nieponiesionych kosztów zbioru, transportu i przechowywania w dziewięciu sprawach; niedotrzymanie terminu wypłaty odszkodowań, w siedmiu sprawach opóźnienia wyniosły od jednego do czterech dni; [str. 49]
- Gminy (analizowano 197 postępowań) – nie sporządzono szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw w 79 przypadkach; nie dotrzymano terminów przeprowadzenia oględzin lub szacowania ostatecznego w 24 przypadkach opóźnienia wyniosły od jednego do 29 dni; brak informacji o wniesionych zastrzeżeniach w 52 protokołach; brak podstawowych danych (powierzchni uszkodzonej, procentu zniszczenia uprawy, wielkości plonu z ha) w 47 protokołach szacowania ostatecznego; nieprawidłowe szacowanie użytków zielonych (nieokreślenie wielkości plonu lub uwzględnienie powierzchni zredukowanej zamiast uszkodzonej przy obliczaniu kosztów doprowadzenia uszkodzonej powierzchni do stanu pierwotnego) w 14 sprawach; szacowanie ostateczne udokumentowano na drukach protokołów oględzin zamiast szacowania ostatecznego w 31 sprawach. [str. 51–52]

Rozpatrywanie odwołań przez nadleśniczych

Do siedmiu spośród 11 kontrolowanych nadleśnictw złożono łącznie 41 odwołań od procedury szacowania szkód, w tym 36 odwołań złożyli poszkodowani, a pięć dzierżawcy. W dwóch przypadkach odwołań złożonych przez poszkodowanych stwierdzono uchybienie terminu i wydano stosowne postanowienia. W 34 sprawach rozstrzygniętych decyzjami nadleśniczych postępowania przeprowadzono zgodnie z obowiązującymi przepisami: powiadamiano strony o terminie oględzin lub szacowania ostatecznego; w trakcie oględzin i szacowania ostatecznego ustalano wszystkie wymagane elementy określone w art. 46a ust. 1 ustawy – *Prawo łowieckie*, w tym m.in. gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę, rodzaj oraz stan i jakość uprawy, powierzchnię całej uprawy, szacunkową powierzchnię uszkodzonej uprawy, szacunkowy procent zniszczenia uprawy na uszkodzonej powierzchni. Po zakończeniu oględzin lub szacowania ostatecznego sporządzono protokoły, które zawierały wymagane elementy.

Decyzje nadleśniczych o wysokości odszkodowania były wydawane w oparciu o ustalenia zawarte w protokołach szacowania ostatecznego, z zachowaniem 14-dniowego terminu określonego w art. 46e ust. 2 ustawy – *Prawo łowieckie*. W uzasadnieniach decyzji przytoczono ustalenia poczynione w trakcie szacowania ostatecznego.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

W decyzjach nadleśniczych zawarto następujące rozstrzygnięcia: w dwóch stwierdzono brak szkody (zgodnie z protokołami sporządzonymi przez dzierżawców obwodów), w dziewięciu kwoty odszkodowań pozostały bez zmian (zgodnie z protokołami sporządzonymi przez dzierżawców obwodów), w 16 ustalono kwoty wyższe od (od 22 zł do 1152 zł) w porównaniu z szacowaniem pierwotnym), w siedmiu kwoty niższe (od 122 zł do 994 zł).

W jednym przypadku nadleśniczy nie wyłączył się z rozpatrywania odwołania, pomimo że dotyczyło koła łowieckiego, którego był członkiem.

[str. 52-53]

4. WNIOSKI

Podjęcie działań w celu wprowadzenia do ustawy – *Prawo łowieckie* sposobu ustalania i dokumentowania wysokości odszkodowania, za szkody w uprawach rolnych, w przypadku zawierania ugody cywilno-prawnej.

Minister Środowiska

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Przygotowanie do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych

5.1.1. Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego

Obwody łowieckie zarządzane przez Zarząd Główny PZŁ

W kontrolowanym okresie Zarząd Główny prowadził 18 OHZ. Poszczególne OHZ obejmowały od jednego do czterech obwodów łowieckich. Łącznie Zarząd Główny PZŁ zarządzał 36 obwodami łowieckimi przeznaczonymi na prowadzenie OHZ. Spośród ww. obwodów 26 zostało wyłączonych z wydzierżawiania w 1994 r., jeden w 1997 r., dwa w 1998 r., pięć w 2012 r., jeden w 2013 r. i jeden w 2014 r. Powierzchnia obwodów wynosiła od 3324 ha do 16 639 ha, powierzchnia leśna od 9 ha do 4384 ha. Tylko sześć obwodów było obwodami leśnymi. Łączna powierzchnia obwodów zarządzanych przez ZG PZŁ wynosiła 266 351 ha (249 564 ha po wyłączeniach), w tym powierzchnia leśna 44 575 ha. Spośród 36 obwodów pięć było kategorii bardzo dobry, cztery – dobry, cztery – średni, 10 – słaby, 13 – bardzo słaby.

Ponadto, na wniosek ZG PZŁ, Minister Środowiska decyzją z dnia 11 lipca 2017 r. wyłączył z wydzierżawiania i z dniem 1 sierpnia 2017 r. bezterminowo przekazał w zarząd obwód łowiecki nr 23 (w województwie opolskim) z przeznaczeniem na OHZ. Koło łowieckie, dzierżawiące ten obwód, zwróciło się do Ministra Środowiska z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy dotyczącej wydania ww. decyzji i zarzuciło naruszenie przepisów ustawy – *Prawo łowieckie* oraz ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – *Kodeks postępowania administracyjnego*¹⁴ (dalej: „kpa”). Minister wydał jednak decyzję odmawiającą. W związku z powyższym koło łowieckie skierowało sprawę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (dalej: „WSA”). Wyrokami WSA w Warszawie z dnia 4 marca 2019 r.¹⁵ i 8 kwietnia 2019 r.¹⁶ Minister Środowiska został zobowiązany do ponownego rozpatrzenia sprawy. W konsekwencji ww. obwód łowiecki nie jest formalnie w zarządzie ZG PZŁ, nie jest również wydzierżawiany.

W związku z wystąpieniem szkody łowieckiej na terenie ww. obwodu w lipcu 2019 r., Marszałek Województwa Opolskiego zawiadomił ZG PZŁ o tym fakcie i przekazał wniosek poszkodowanego o szacowanie szkód, jako organowi właściwemu. ZG PZŁ w dniu 11 września 2019 r. w piśmie do Wojewody Opolskiego wskazał, że w związku z nieuregulowanym statusem obwodu *odpowiedzialność za szkody łowieckie spoczywa na Wojewodzie, jako reprezentancie Skarbu Państwa, będącym prawnym właścicielem zwierzyny w stanie wolnym.*

Dnia 20 sierpnia 2019 r. Zarząd Główny PZŁ wystąpił do Ministra Środowiska o zmianę decyzji dotyczących przekazania w zarząd trzech obwodów łowieckich, w tym nr 414 i nr 437 (położonych w województwie mazowieckim), wchodzących w skład OHZ Mroków oraz nr 23 (położonego w województwie opolskim), który miał tworzyć OHZ Grodziec i przekazanie tych

¹⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 2096, ze zm.

¹⁵ Sygn. akt IV SA/Wa 1580/18.

¹⁶ Sygn. akt IV Sa/Wa 1550/18.

obwodów do wydzierżawiania z dniem 1 września 2019 r. Prośbę uzasadniono nierealizowaniem na terenie tych obwodów celów OHZ określonych w art. 28 ust. 2 ustawy – *Prawo łowieckie*. Do dnia zakończenia kontroli Minister Środowiska nie udzielił odpowiedzi na niniejsze pismo.

Zgodnie z § 86 ust. 2 pkt 20 Statutu Polskiego Związku Łowieckiego, przyjętego Uchwałą XXIV Krajowego Zjazdu Delegatów Polskiego Związku Łowieckiego z dnia 16 lutego 2019 roku, do zakresu działania Zarządu Głównego należało prowadzenie ośrodków hodowli zwierzyny Zrzeszenia oraz udzielanie zarządom okręgowym pełnomocnictw do ich prowadzenia¹⁷.

W Zarządzie Głównym zadania dotyczące OHZ należały do zakresu działania: Działu Hodowli i OHZ (do 31 maja 2018 r.)¹⁸, Wydziału Ośrodków Hodowli Zwierząt (od 1 czerwca 2018 r. do 31 marca 2019 r.)¹⁹ oraz Wydziału Hodowli, Kynologii Łowieckiej i Sokolnictwa (od 1 kwietnia 2019 r.)²⁰, (dalej: „WHKLiS”).

Do zadań WHKLiS należało m.in.: wydawanie wytycznych w zakresie realizacji zadań OHZ wynikających z art. 28 ust. 2 ustawy – *Prawo łowieckie*; nadzór i współpraca ze Stacją Badawczą i OHZ PZŁ w Czempiniu; opracowanie norm prawnych w zakresie funkcjonowania OHZ; nadzór nad działalnością OHZ, nadzór nad prowadzeniem korespondencji przychodzącej dotyczącej OHZ, kynologii i sokolnictwa oraz tworzenie dokumentacji w zakresie funkcjonowania OHZ, kynologii i sokolnictwa; nadzór nad OHZ przekazanymi w administrowanie zarządom okręgowym PZŁ.

Organizacja
szacowania szkód
w kołach łowieckich

Za realizację zadań w OHZ odpowiedzialni byli ich kierownicy, podlegli bezpośrednio właściwej do nadzoru komórce organizacyjnej ZG PZŁ, co zapisane było w zakresie ich obowiązków.

Zakresy obowiązków kierowników OHZ obejmowały m.in.: opracowanie projektów rocznych planów hodowlanych i finansowych; organizowanie pracy w sposób gwarantujący realizację zadań zatwierdzonych w planie

¹⁷ W poprzednio obowiązującym Statucie Polskiego Związku Łowieckiego przyjętym uchwałą XXI Zjazdu Delegatów PZŁ z dnia 2 lipca 2005 r., zmienionym uchwałą XXIII Krajowego Zjazdu Delegatów PZŁ z dnia 12 września 2015 r., analogiczny zapis znajdował się w § 113 pkt 21.

¹⁸ Zgodnie z zarządzeniem nr 6/2009 Przewodniczącego Zarządu Głównego PZŁ z dnia 1 września 2009 r. nadzór nad działalnością OHZ, prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ, pełnił Dział Hodowli i OHZ Zarządu Głównego PZŁ. Do zadań Działu należało m.in. opracowywanie i przedstawianie wniosków w sprawach dotyczących funkcjonowania OHZ; sporządzanie projektów aktów normatywnych w zakresie funkcjonowania OHZ; nadzór nad działalnością OHZ. Zakres czynności i obowiązków kierownika tego Działu obejmował m.in.: *opracowanie i przedstawianie wniosków w sprawach dotyczących funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny, sporządzanie projektów aktów normatywnych w zakresie funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny, kontrolę i nadzór nad ośrodkami hodowli zwierzyny Zarządu Głównego PZŁ*. W zakresie czynności i obowiązków specjalisty Działu OHZ było ponadto m.in.: *prowadzenie pełnej dokumentacji z zakresu statystyki łowieckiej w ośrodkach hodowli zwierzyny, w tym przetwarzanie danych*.

¹⁹ Zarządzeniem nr 7/2018 Łowczego Krajowego z dnia 21 maja 2018 r. nadany został Regulamin organizacyjny Biura Zarządu Głównego Polskiego Związku Łowieckiego, który wszedł w życie 1 czerwca 2018 r. W strukturze organizacyjnej ZG PZŁ wyodrębniony był Wydział Ośrodków Hodowli Zwierząt, do którego należały zadania z zakresu funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny.

²⁰ Zarządzeniem nr 6/2019 Łowczego Krajowego z dnia 29.03.2019 nadany został Regulamin organizacyjny Biura Zarządu Głównego Polskiego Związku Łowieckiego, wprowadzony z dniem 1 kwietnia 2019 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

hodowlanym i finansowym dla OHZ; organizowanie polowań; organizowanie ochrony terenów przed wszelkiego rodzaju szkodnictwem łowieckim; sporządzanie obowiązującej dokumentacji i sprawozdawczości, utrzymywanie współpracy z administracją samorządową oraz właściwych stosunków z miejscową ludnością, a w szczególności ze szkołami na terenie OHZ.

Udział w szkoleniach dotyczących szacowania szkód

W dniu 9 maja 2019 r. ZG PZŁ zorganizował w swojej siedzibie szkolenie Kierowników OHZ związane z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych. Zostały przedstawione zmiany i omówione praktyczne aspekty związane z szacowaniem szkód. Ponadto w stacji badawczej w Czempiniu zorganizowano szkolenia dotyczące szacowania szkód łowieckich. W okresie od 28 kwietnia 2017 r. do 11 sierpnia 2019 r. odbyło się siedem takich szkoleń.

Zarządy Okręgowe PZŁ w roku łowieckim 2017/2018 przeprowadziły 11 szkoleń, w roku 2018/2019 – 12 szkoleń i w roku 2019/2020 (do 14 sierpnia 2019 r.) – osiem szkoleń.

Wyposażenie w środki techniczne do szacowania szkód

OHZ dysponowały sprzętem niezbędnym do szacowania szkód, tj.: taśmy miernicze, koła pomiarowe, dalmierze laserowe, wagi, wilgotnościomierze, aparaty fotograficzne, urządzenia GPS, ramki pomiarowe. Wszystkie 16 OHZ dysponowało samochodami służbowymi.

Kontrole w zakresie szacowania szkód łowieckich

Wydział Kontroli, Szkoleń i Audytu Wewnętrzznego ZG PZŁ przeprowadził w dniach 1–3 kwietnia 2019 r. kontrolę OHZ Rożniaty (obwody łowieckie 221, 237, 238, 239) w zakresie wybranych aspektów działalności organizacyjnej, statutowej oraz finansowo-księgowej, za okres ostatnich trzech lat funkcjonowania. W jej efekcie komisja kontrolująca stwierdziła i zaleciła w zakresie szkód łowieckich:

- podjęcie kroków w zakresie optymalizowania działań prewencyjnych, współpracy z rolnikami oraz intensyfikacji odstrzału dzików,
- właściwe prowadzenie dokumentacji oraz jasne i klarowne ustalanie kwot wypłacanych odszkodowań.

Działania w celu ograniczenia szkód łowieckich w uprawach rolnych

Kierownicy OHZ współpracowali z właścicielami gruntów rolnych i leśnych w zakresie ograniczenia szkód. Działania te polegały na grodzeniu upraw rolnych pastuchami elektrycznymi, prowadzeniu dyżurów i pilnowaniu upraw w nocy osobiście oraz przez wynajęte lub współpracujące z OHZ osoby. Utrzymywano pasy zaporowe, uprawiano poletka żerowe.

Koszty szacowania szkód łowieckich

Koszty szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych w OHZ PZŁ wyniosły ogółem: 126 840 zł – w roku łowieckim 2017/2018; 89 640 zł w roku łowieckim 2018/2019 i 82 560 zł, w roku łowieckim 2019/2020 (do 31 sierpnia). Ww. koszty wyliczone zostały na potrzeby kontroli, poprzez pomnożenie liczby szkód, średniego czasu poświęconego na szacowanie jednej szkody (dojazd, szacowanie, przygotowanie protokołu itd.) – 3 godziny i kosztu 1 godziny (wynagrodzenie osoby szacującej, koszty dojazdu) – 40 zł/h.

5.1.2. Koła łowieckie

Kontrolowane koła łowieckie (dalej: KŁ) dzierżawiły łącznie 37 obwodów łowieckich o łącznej powierzchni 245 069 ha (powierzchnia po wyłączeniach 238 779 ha, powierzchnia leśna 66 513 ha). Umowy dzierżawy zawarto na okres 10 lat. Zawierały one elementy określone w art. 29a ust. 1 *upł*, w tym: obszar gruntów leśnych i polnych, wchodzących w skład obwodu, kategorię obwodu, wysokość czynszu dzierżawnego, obowiązki stron i sposób oraz terminy rozliczeń między stronami umowy w przypadku jej rozwiązania. Umowy dzierżawy obwodów zostały zawarte w latach 2013 (KŁ Cyranka Kolno) do 2018 (WKŁ Jenot w Komorowie). Kontrolowane KŁ dzierżawiły od jednego (KŁ: Wilga Szewno, Oręż Zabartowo) do czterech obwodów (KŁ Jedynka Suwałki).

Spośród dzierżawionych obwodów trzy posiadało kategorię dobry, osiem – średni, 14 – słaby, 12 – bardzo słaby.

W kontrolowanym okresie stwierdzono jeden przypadek wyłączenia terenu z obwodu łowieckiego na wniosek właścicieli gruntów. Na mocy wyroku WSA w Olsztynie z dnia 6 marca 2018 r., stwierdzającego nieważność uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie „Podziału województwa Warmińsko Mazurskiego na obwody łowieckie” w zakresie dotyczącym obwodu łowieckiego nr 178 (dzierżawionego przez KŁ Kaczor w Dobrym Mieście), z użytkowania łowieckiego wyłączono jedną z działek rolnych²¹, będących własnością skarżących. Właściciele przedmiotowej nieruchomości, pismem z 11 maja 2018 r., wezwali Koło do zaprzestania polowań na ich terenie oraz usunięcia z niego ambon łowieckich.

We wszystkich kontrolowanych KŁ zostały wyznaczone osoby do szacowania szkód łowieckich, ale sposób realizacji był zróżnicowany. W pięciu KŁ Walne Zgromadzenia Członków (Jedynka w Suwałkach, Cyranka w Kolnie, Oręż Zabartowo, Słonka w Morągu, Jarząbek w Ustrzykach Dolnych) podjęły w latach 2014–2019 uchwały, w których określono zasady szacowania szkód, wyznaczono członków zarządów odpowiedzialnych za realizację tych zadań, powołano komisje lub zobowiązano zarząd koła do ich powołania, określono zasady zwrotu kosztów dojazdu do miejsc szacowania szkód. W ośmiu kołach uchwały podjęły zarządy KŁ, a w czterech kołach osoby do szacowania szkód zostały wyznaczone ustnie przez członków zarządów. W poszczególnych KŁ do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód wyznaczono od trzech (KŁ Jedynka w Suwałkach) do 27 myśliwych (KŁ Nr 4 Słonka w Bieczynie).

Ponadto w 2019 r. Walne Zgromadzenia Członków dwóch KŁ (Kaczor w Dobrym Mieście, Kudypy Olsztyn) podjęły uchwały o ryczałtowej odpłatności za sporządzony protokół ostatecznego szacowania szkody w wysokości odpowiednio 100 zł i 200 zł. W 2019 r. wydatków z tego tytułu nie ponoszono, ponieważ rozliczenia zostaną wykonane na koniec sezonu (do 31 marca 2020 r.).

Obwody dzierżawione przez koła łowieckie

Organizacja szacowania szkód w kołach łowieckich

²¹ W wyroku nie podano powierzchni nieruchomości (Sygn. akt. II SA/OL 69/18).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W pięciu KŁ do szacowania szkód zatrudniano rzeczoznawców i podmioty zewnętrzne.

Przykłady

KŁ Nr 1 Hubertus w Opolu – w 14 przypadkach (w tym w dziewięciu szacowaniach ostatecznych oraz w pięciu oględzinach) w zespołach przeprowadzających szacowanie uczestniczyła osoba wpisana na prowadzoną przez Sąd Okręgowy w Opolu listę biegłych sądowych z zakresu rolnictwa oraz na listę rzeczoznawców prowadzoną przez Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Rolnictwa. Rzeczoznawca ten został upoważniony przez Zarząd Koła (uchwałą nr 20/2013 z 18 marca 2013 r. oraz uchwałą nr 13/2018 z 10 marca 2018 r.) do reprezentowania Koła i przeprowadzania w jego imieniu szacowań szkód w trybie art. 46 ust. 6 ustawy *Prawo łowieckie*. Wynagrodzenia rzeczoznawcy w kontrolowanym okresie wyniosły 8241 zł.

KŁ Nr 4 Słonka w Byczynie – począwszy od marca 2007 r., Koło zatrudniało do szacowania szkód wyrządzonych przez zwierzynę w uprawach i płodach rolnych dwa podmioty, które szacowały szkody w uprawach o znacznym areale (głównie w gospodarstwach wielkoobszarowych) oraz szkody w uprawach właścicieli, co do których istniało prawdopodobieństwo kwestionowania wyników szacowań dokonanych przez członków Koła. Zlecenia szacowań dokonywano do poszczególnych upraw, a cenę za te prace (uzależniona od rodzaju i arealu uprawy oraz czasochłonności), każdorazowo negocjowano z wykonawcami usługi. W zależności od ww. czynników ceny za jeden dzień szacowania wahały się od 500 zł do 1000 zł. Wydatki na wynagrodzenia tych podmiotów w kontrolowanym okresie wyniosły 20 418 zł.

Udział w szkoleniach dotyczących szacowania szkód

W kontrolowanym okresie członkowie 11 KŁ uczestniczyli w szkoleniach dotyczących szacowania szkód łowieckich w uprawach rolnych. Łącznie zostało przeszkolonych 56 myśliwych. Koszty związane z udziałem członków w szkoleniach poniosło pięć KŁ w łącznej wysokości 5872 zł. Dwa KŁ (Słonka w Morągu i Jarząbek w Ustrzykach Dolnych) organizowały coroczne szkolenia wewnętrzne dla wszystkich członków. KŁ Ryś w Ustrzykach Dolnych szkolenie wewnętrzne zorganizowało w 2019 r.

W pozostałych sześciu KŁ członkowie wyznaczeni do szacowania szkód w szkoleniach nie uczestniczyli. Według wyjaśnień prezesów zarządów tych KŁ osoby wyznaczone do szacowania posiadały wieloletnie doświadczenie w wykonywaniu tych zadań, a w wielu przypadkach wykształcenie rolnicze lub leśne.

Wyposażenie w środki techniczne do szacowania szkód

16 z 17 kontrolowanych KŁ było wyposażonych w niezbędne środki techniczne do szacowania szkód łowieckich. Były to m.in.: taśmy miernicze, koła pomiarowe, wagi, wilgotnościomierze, dalmierze, odbiorniki GPS. W KŁ Nr 17 Wilga Szewno podczas szacowania korzystano nieodpłatnie ze sprzętu będącego własnością członków. We wszystkich kontrolowanych KŁ do dojazdów w miejsca powstania szkód wykorzystywano samochody prywatne członków.

W trzech KŁ zostały przeprowadzone kontrole przez Zarządy Okręgowe PZŁ.

Kontrole w zakresie szacowania szkód łowieckich

Przykłady

KŁ Jedyńka w Suwałkach – ZO PZŁ w Suwałkach w listopadzie 2017 r. przeprowadził kontrolę, którą objęto dokumenty dotyczące roku gospodarczego 2017/2018. W jej wyniku zalecono m.in., aby „całkowicie zaprzestać wynagradzania rolników za szkody w uprawach rolnych poprzez dawanie tusz dzików”. Zalecenie to zostało zrealizowane.

KŁ Cyranka w Kolnie – ZO PZŁ w Łomży w listopadzie 2017 roku skontrolował terminowość wypłaty przez Koło odszkodowań za szkody łowieckie i stwierdził, że: „(...) odszkodowania łowieckie płacono na bieżąco”.

KŁ Kaczor w Dobrym Mieście – ZO PZŁ w Olsztynie w wyniku kontroli kompleksowej: z marca 2017 r., w zakresie określonych procedur przy odszkodowaniach łowieckich stwierdzono, że „zachowane są wszystkie warunki określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych”; z kwietnia 2019 r. stwierdzono m.in. opóźnienie wypłat odszkodowań w dziesięciu przypadkach (od trzech do 105 dni) oraz braki w wypełnieniu ewidencji szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych. W wyniku kontroli zalecono: dotrzymywanie terminów wypłat odszkodowań, określanie wartości odszkodowań na podstawie merytorycznych obliczeń, informowanie poszkodowanych o możliwości i trybie odwołania od treści protokołu końcowego oraz wypełnianie dokumentacji z szacowań z należytą starannością. Stwierdzono także, że „wnoszone skargi poszkodowanych dotyczące szkód łowieckich nie znajdują potwierdzenia w kontrolowanym obszarze”.

W czterech KŁ zagadnienia dotyczące szacowania szkód były kontrolowane przez komisje rewizyjne.

Przykłady

KŁ Jedyńka w Suwałkach – w wyniku kontroli przeprowadzonej 10 kwietnia 2018 r. (obejmującej rok gospodarczy 2017/2018) wykazano, że ewidencję szkód łowieckich prowadził podłowczy Koła, a w dokumentacji widnieją także wpisy o przekazaniu poszkodowanym rolnikom dziczyzny. W wyniku kontroli przeprowadzonej 6 kwietnia 2019 r. stwierdzono, że wszelkie dokumenty Koła są prowadzone poprawnie i na bieżąco.

KŁ Kaczor w Dobrym Mieście – w 2018 r. komisja zwróciła uwagę na konieczność prowadzenia ewidencji szkód przez jedną osobę, tj. Łowczego a nie przez Skarbnika. W protokole z 3 kwietnia 2019 r. zwrócono uwagę na: „nieporozumienia z rolnikami podczas szacowania szkód, dotyczy to jak zwykle tych samych rolników”.

KŁ Hubertus w Opolu – w objętym kontrolą okresie komisja rewizyjna przeprowadziła 11 kontroli, w tym cztery dotyczące gospodarki łowieckiej i zapobiegania szkodom łowieckim. Żadna z nich nie wykazała nieprawidłowości, przy czym w kontroli przeprowadzonej 19 czerwca 2017 r. komisja rewizyjna sformułowała dwa zalecenia dotyczące podniesienia skuteczności zapobiegania szkodom. Zalecenia zostały zrealizowane, tj. powołano koordynatora dyżurujących w nocy członków Koła na terenie obwodu nr 36 (obejmującego m.in. zasiewy kukurydzy) oraz zwiększono liczbę osób dyżurujących, co potwierdziła kontrola ww. komisji w kolejnym roku gospodarczym i protokół z jej posiedzenia z 4 maja 2018 r.

KŁ Nr 4 Słonka w Byczynie – w protokole z kontroli działalności Zarządu Koła z 11 maja 2018 r. Komisja Rewizyjna odnotowała skontrolowanie protokołu nr 14/17 z szacowania szkody w uprawie 2,1 ha pszenicy, której rozmiar

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

liczony jako powierzchnia zredukowana wyniósł 0,45 ha (procent zniszczenia uprawy 21,43%), a ustalone odszkodowanie wyniosło 2 016 zł. Komisja nie wniosła uwag do sposobu oszacowania szkody, lecz do przekazania dopiero 31 stycznia 2018 r. protokołu z jej szacowania do Zarządu Koła pomimo tego, że szacowania dokonano 1 sierpnia 2017 r.

W pozostałych KŁ nie było kontroli zewnętrznych lub wewnętrznych w tym zakresie.

Działania w celu ograniczenia szkód łowieckich w uprawach rolnych

Wszystkie kontrolowane KŁ podejmowały działania mające na celu ograniczenie szkód łowieckich w uprawach rolnych. W tym celu zakupywano i przekazywano rolnikom: środki chemiczne odstraszające zwierzynę, sznury hukowe, petardy, pastuchy elektryczne, materiały do wykonywania ogrodzeń. Organizowano nocne dyżury myśliwych przy najbardziej zagrożonych uprawach, intensyfikowano polowania w tych rejonach. Ponadto uprawiano poletka żerowe oraz utrzymywano pasy zaporowe mające na celu zatrzymanie zwierzyny wewnątrz kompleksów leśnych. Koszty realizacji wskazanych wyżej działań w kontrolowanym okresie wyniosły 261 119 zł.

Przykłady

KŁ Szelment w Suwałkach – w kontrolowanym okresie zakupiono sześć elektryzatorów rolniczych, które przekazano rolnikom w celu zabezpieczenia upraw przed dostępem zwierzyny. Utrzymywano uprawy na poletkach żerowych o powierzchni 4,66 ha oraz pasach zaporowych o długości 0,9 km. W okresie wiosennym zorganizowano dyżury nocne na terenach pól i użytków zielonych w miejscach najbardziej zagrożonych szkodami łowieckimi. Członkowie Koła udzielili rolnikom pomocy w grodzeniu pól. Rolnikom przekazano środki odstraszające zwierzynę oraz numery telefonów najbardziej aktywnych myśliwych, w celu stworzenia możliwości szybszej reakcji na zagrożenia spowodowane przez zwierzęta łowne.

KŁ Kaczor w Dobrym Mieście – założono i uprawiano 10,20 ha poletek zaporowo-zgryzowych oraz 3,25 ha mieszanek zbożowych i topinamburu na paszę do dokarmiania zwierząt. Uprawy szczególnie narażone na szkody, były grodzone na koszt Koła oraz instalowano urządzenia hukowe odstraszające zwierzynę. Ponadto Koło posiadało własny ciągnik rolniczy oraz zestaw maszyn uprawowych, które wykorzystywano do gospodarowania na dzierżawionych gruntach oraz do prac agrotechnicznych związanych z naprawą szkód łowieckich, w ramach uzgodnionych odszkodowań.

KŁ Nr 4 Słonka w Buczynie – w uzgodnieniu z rolnikami prowadzono nocne dyżury przy uprawach szczególnie narażonych na inwazję zwierzyny (zasiewy kukurydzy); stosowano zapachowe środki odstraszające lub przekazywano je rolnikom do użycia; w okresach inwazji zwierzyny na plantacje stosowano armatki hukowe; ochraniano mniejsze powierzchnie poprzez grodzenie ich zakupionymi przez Koło pastuchami elektrycznymi.

Koszty szacowania szkód łowieckich

Koszty bezpośrednio związane z szacowaniem szkód łowieckich (zwrot kosztów dojazdu, wynagrodzenia szacujących członków KŁ lub rzeczoznawców, usługi prawne) ponosiło 10 KŁ. W kontrolowanym okresie wyniosły one łącznie 92 585 zł.

W jednym KŁ stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wypłacania członkom wynagrodzenia za szacowanie szkód:

KŁ Ponowa w Kluczborku – w kontrolowanym okresie na wynagrodzenia dla członków Koła szacujących szkody łowieckie wydatkowało ogółem 25 723 zł, z tego 19 976 zł (77,7%) w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 oraz 5747 zł (22,3%) w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019. Wydatkowanie środków finansowych następowało na podstawie umów o dzieło, w których m.in.: a/ wyszczególniono rodzaj dzieła, tj. szacowanie szkód łowieckich; b/ określono okres realizacji oraz wysokość wynagrodzenia; c/ sposób odbioru wykonanych prac, tj. w siedzibie Koła na podstawie protokołu przekazania w obecności przedstawicieli Koła i wykonawcy dzieła. Z umów i rachunków do tych umów wynikało m.in., że: a/ Koło z członkami Koła na szacowanie szkód łowieckich zawarło ogółem 21 umów, w tym 16 umów zawartych zostało 20 grudnia 2017 r., a pięć umów zawarto 30 grudnia 2018 r.; b/ 20 umów ze strony Zarządu Koła zostały podpisane przez jedną osobę go reprezentującą, i tak: w 2017 r. 16 umów podpisał Skarbnik Koła, jedną umowę Prezes Koła; w 2018 r. cztery umowy podpisał Skarbnik Koła – jedna umowa nie została podpisana przez osoby reprezentujące Zarząd Koła; c/ w umowach zawartych w 2017 r. wyszczególniono osiem okresów realizacji prac, dla których jako datę końcową wskazano 20 grudnia 2017 r. w 2018 r. wskazano dwa okresy realizacji prac z datą końcową 30 grudnia 2018 r. (zapis § 2 umów o dzieło); d/ do wyceny jednego szacowania szkody łowieckiej stosowana była stawka 80 zł netto, tj. 93 zł brutto; e/ w treści umów nie określono liczby, jak też rodzaju czynności członka Koła dotyczących szacowania szkody łowieckiej (ogłędziny, szacowanie ostateczne); f/ w treści umów określano wysokość wynagrodzenia netto, która wynosiła od 160 zł do 3560 zł dla umów z 2017 r. oraz od 80 zł do 2840 zł dla umów z 2018 r. (zapis § 5 umów o dzieło); g/ przy odbiorze prac nie sporządzano protokołów przekazania (wymóg określony w § 7 umów o dzieło). Uchwałą nr 3/2013 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Członków Koła z 16 lutego 2013 r. ustalono, że członkowie Koła będą otrzymywać wynagrodzenie w wysokości 80 zł brutto – za oszacowanie szkody łowieckiej (wstępnej, wstępnej będącej ostateczną, wstępnej i ostatecznej) bez względu na ilość wyjazdów lub 40 zł brutto – w przypadku, gdy osoba szacująca dokonała tylko ogłędzin szkody wstępnej i z powodów losowych nie mogła dokonać szacowania ostatecznego. W myśl § 49 ust. 1 Statutu Polskiego Związku Łowieckiego z 2019 r.²² (oraz § 66 ust. 1 Statutu Polskiego Związku Łowieckiego z 2005 r.²³) oświadczenia woli w imieniu koła składają dwaj członkowie zarządu lub jeden członek zarządu i osoba przez zarząd koła do tego upoważniona. Były Prezes Koła, wyjaśniając powyższe nieprawidłowości, stwierdził m.in., że *wszystkie umowy na wykonywanie prac przez członków Koła podpisywane są przez Prezesa Koła i Skarbnika, który w naszym Kole zajmował się doborem ludzi do ich realizacji. Brak mojego podpisu na przedmiotowych umowach o dzieło wynika z faktu nieprzedkładania mi ich do podpisu przez Skarbnika Koła. Wielokrotnie Skarbnik Koła był proszony o przedłożenie mi tych dokumentów, jednak ich mi nie przedkładał tłumacząc się przekazaniem do Biura Rachunkowego (...). Prowadząca to biuro była poinformowana, że dla ważności zobowiązań Koła niezbędnym jest ich potwierdzenia przez dwóch członków Zarządu Koła. Przedmiotowa dokumentacja nie była przez Biuro Rachunkowe (...) zwracana do Koła, tylko była odbierana bezpośrednio przez Skarbnika Koła, który ją przechowywał. W przypadku kiedy sam zajmował się realizacją zlecenia powinien je podpisać w uzgodnieniu z Prezesem Koła inny wyznaczony członek Zarządu Koła. Łowczy Koła nie był przeze mnie nigdy upoważniony do podpisywania lub stemplowania żadnych dokumentów księgowych. Biuro rachunkowe, które pro-*

²² Przyjętego uchwałą XXIV Krajowego Zjazdu Delegatów Polskiego Związku Łowieckiego z 16 lutego 2019 r.

²³ Przyjętego uchwałą XXI Krajowego Zjazdu Delegatów Polskiego Związku Łowieckiego z 2 lipca 2005 r.

wadzi naszą księgowość nie powinno takich dokumentów przyjąć do rozliczenia, a o tym fakcie niezwłocznie mnie powiadomić. Skarbnik Koła, wyjaśniając powyższe nieprawidłowości, stwierdził m.in., że Fakt zawierania umów na szacowanie szkód łowieckich był znany wszystkim członkom Koła. Umowy w tym zakresie były corocznie zawierane i w umowach tych wyszczególniano ze strony Koła mnie, jako Skarbnika oraz (...) Prezesa Koła. Nie wiem dlaczego druga osoba, tj. Prezes Koła lub inny członek Zarządu Koła nie złożył podpisu pod tymi umowami. Druk umowy o dzieło był formularzem przygotowanym z wykorzystaniem arkusza Excela, w którym były wprowadzone formuły. Dlatego dla uniknięcia zmian w tym formularzu nie były podawane w umowie szczegółowe dane dotyczące szacowania szkód łowieckich (ilość oględzin lub szacowań ostatecznych). Na podstawie ewidencji szkód wyliczałem ilość czynności (oraz ich rodzaj) wykonywanych przez daną osobę w ww. zakresie, a do umowy o dzieło wstawiałem tylko kwotę wynikającą z pomnożenia tych ilości i odpowiadającym im stawkom wynagrodzenia. Ponieważ w działalności gospodarczej Koła możemy wyróżnić dwa okresy, tj. rok kalendarzowy (będący podstawą do rozliczeń podatkowych) oraz łowiecki rok gospodarczy (będący podstawą do rozliczenia działalności Koła w okresie od 1 kwietnia roku bieżącego do 31 marca roku następnego). Dla uniknięcia nieporozumień przyjęto, że rozliczenia dotyczące wynagrodzeń za szacowanie szkód łowieckich będą miały miejsce pod koniec roku kalendarzowego (w grudniu), tj. w okresie, gdy już wszystkie szkody zostały oszacowane. Nie zwróciłem uwagi, że w umowach była wprowadzona formuła dotycząca kwoty netto. Natomiast poprzedni Skarbnik Koła poinformował mnie, że wynagrodzenia wynoszą 40 zł i 80 zł – bez podania, że jest to kwota brutto. W przypadku szacowania szkód łowieckich zbędnym było tworzenie dodatkowego protokołu z otrzymania w ciągu roku dokumentów szacowania szkód.

Zdaniem NIK wypłacenie członkom Koła wynagrodzeń za szacowanie szkód łowieckich w kwotach wyższych niż wynikające z uchwały nr 3/2013 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Członków Koła z 16 lutego 2013 r. należy ocenić jako działanie niegospodarne, w następstwie którego wystąpiła szkoda w majątku Koła wynosząca co najmniej 4803 zł. Zawieranie umów z członkami Koła naruszało postanowienia Statutu Polskiego Związku Łowieckiego w zakresie ważności oświadczeń woli składanych w imieniu Koła.

Pozostałe siedem KŁ nie ponosiło kosztów w tym zakresie, ponieważ wykonujący te zadania członkowie pracowali społecznie.

Wytyczne dotyczące szacowania szkód łowieckich

Do 12 spośród 17 kontrolowanych KŁ wpłynęły informacje, dotyczące zagadnień związanych z szacowaniem szkód łowieckich zawartych w piśmie Ministra Środowiska z 26 kwietnia 2018 r. (skierowanym do Przewodniczącego ZG PZŁ), w którym Minister zwrócił się do dzierżawców obwodów łowieckich o szacowanie szkód łowieckich poprzez zawieranie ugód z rolnikami, tj. poza procedurą ustalania odszkodowania wskazaną w *upł* i przepisach wykonawczych oraz okólniku nr 15/0/2018 Polskiego Związku Łowieckiego, którym poinformowano o wejściu 1 kwietnia 2018 r. zmienionych przepisów *upł* i możliwości zawarcia umowy ubezpieczenia ze wskazanym jednym konkretnym ubezpieczycielem. Do pięciu KŁ takie informacje nie wpłynęły.

5.1.3. Nadleśnictwa

Kontrolowane nadleśnictwa prowadziły 11 OHZ, w skład których wchodziło 19 obwodów łowieckich, wyłączonych z wydzierżawienia w latach 1994–1999, o łącznej powierzchni 177 193 ha (powierzchnia po wyłączeniach – 168 558 ha, powierzchnia leśna 102 703 ha). Spośród zarządzanych obwodów dwa posiadało kategorię bardzo dobry, sześć – dobry, pięć – średni, jeden – słaby, jeden – bardzo słaby. Dla czterech obwodów zarządzanych przez Nadleśnictwa Kup i Kluczbork kategoria nie została określona. Nadleśniczy Nadleśnictwa Kup wyjaśnił, że kategoria służy do ustalenia wysokości czynszu dzierżawnego, a w związku z tym, że obwody nie są dzierżawione, nie muszą być kategoryzowane.

Obwody zarządzane przez nadleśnictwa

We wszystkich kontrolowanych nadleśnictwach określono zasady szacowania szkód łowieckich w uprawach rolnych na terenie zarządzanych obwodów i prowadzenia dokumentacji z tym związanej. Wyznaczono osoby odpowiedzialne za realizację tych zadań, od trzech (Nadleśnictwo Zamrzemica) do ośmiu (Nadleśnictwo Ustrzyki Dolne).

Organizacja szacowania szkód w uprawach rolnych

Po wprowadzeniu, od 1 kwietnia 2018 r. (na podstawie art. 46d ust. 1 *upł*), możliwości odwołania się właściciela albo posiadacza gruntu rolnego, na terenie którego wystąpiła szkoda, oraz dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego do nadleśniczego właściwego ze względu na miejsce wystąpienia szkody, we wszystkich kontrolowanych nadleśnictwach określono zasady postępowania przy rozpatrywaniu odwołań i prowadzenia dokumentacji z tym związanej. Wyznaczono osoby odpowiedzialne za realizację tych zadań.

W trzech nadleśnictwach do szacowania szkód zatrudniano rzeczoznawców i podmioty zewnętrzne:

Nadleśnictwo Miłomłyn – w jednym przypadku szkody w obwodzie łowieckim nr 247 szkody szacowano przy udziale rzeczoznawcy z Okręgowego Ośrodka Rzeczoznawstwa i Doradztwa SITR sp. z o.o. w Olsztynie. Wynagrodzenie rzeczoznawcy wyniosło 2200 zł;

Nadleśnictwo Kudypy – w badanym okresie zlecało wycenę szkód podmiotom zewnętrznym. Dotyczyły one szkód przedstawionych w dziewiętnastu zgłoszeniach, na podstawie których: w 17 przypadkach (odpowiednio 10 i siedmiu w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 i 2018/2019) zawarto umowy zlecenia oraz w dwóch przypadkach (2019/2020 – do 31 sierpnia 2019 r.) dokonano zleceń. We wszystkich przypadkach określono kwotę wynagrodzenia za wykonanie zleconych prac, wskazywano okres i czas realizacji zadania, a także właściciela upraw zgłaszającego szkodę. Nie wskazywano w nich jednak: lokalizacji zgłaszanej szkody (19 przypadków), powierzchni uszkodzonej uprawy (14) oraz rodzaju uprawy (osiem). Wypłaty wynagrodzeń podmiotom zewnętrznym dokonywano po otrzymaniu protokołów z szacowań szkód łowieckich i wyniosły one 29 900 zł;

Nadleśnictwo Kluczbork – w okresie objętym kontrolą Nadleśniczy zawarł także cztery umowy na usługi z zakresu szacowania szkód wyrządzonych przez zwierzęta łowne w uprawach i płodach rolnych na terenie obwodów łowieckich wchodzących w skład OHZ „Krystyna”. Do zakresu prac objętego ww. umowami należało: dokonywanie oględzin upraw, szacowanie zniszczeń, opracowywanie wymaganej dokumentacji, dokonywanie wyliczeń, pomiarów oraz sporządzanie protokołów oględzin, protokołów ostatecznego szacowania bądź ponow-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

nego szacowania szkody, reprezentowanie Nadleśnictwa podczas oględzin w ramach szacowania szkód przez inne jednostki (gminy, izby rolnicze, firmy ubezpieczeniowe). Łącznie na podstawie ww. umów w okresie objętym kontrolą wydatkowano 13 382,40 zł.

Udział w szkoleniach dotyczących szacowania szkód

W badanym okresie pracownicy wszystkich kontrolowanych nadleśnictw uczestniczyli w szkoleniach dotyczących szacowania szkód łowieckich w uprawach rolnych. Łącznie zostało przeszkolonych 70 osób. Koszty związane z udziałem pracowników w szkoleniach poniosło 10 nadleśnictw w łącznej wysokości 19 132 zł.

Wyposażenie w środki techniczne do szacowania szkód

Wszystkie kontrolowane nadleśnictwa dysponowały sprzętem do szacowania szkód łowieckich. Pracownicy realizujący te zadania byli wyposażeni m.in. w: taśmy miernicze, dalmierze, wagi, ramki pomiarowe, odbiorniki GPS, aparaty fotograficzne, telefony komórkowe z aplikacją mLas. Do dojazdów w miejsca powstania szkód wykorzystywano samochody służbowe lub prywatne.

Kontrole szacowania szkód łowieckich

W dwóch nadleśnictwach RDLP w Katowicach w 2018 r. przeprowadziła kontrolę funkcjonowania OHZ. Ustalenia dotyczące szacowania szkód łowieckich przedstawiały się następująco:

Nadleśnictwo Kup – stwierdzono, że w 14 przypadkach na 66 kontrolowanych protokołów z szacowania, przekazanie ich do Nadleśnictwa nastąpiło po 7 dniach od daty końcowego szacowania szkody, co było niezgodne ze schematem obiegu dokumentów, w którym określono termin do siedmiu dni od daty końcowego szacowania;

Nadleśnictwo Kluczbork – stwierdzone nieprawidłowości z zakresu realizacji zadań dotyczących szacowania szkód łowieckich w uprawach rolnych oraz wypłaty odszkodowań dotyczyły: braku uregulowania i dokumentowania procedur ustalania wynagrodzenia rzeczoznawców za udział w szacowaniu szkód łowieckich w uprawach rolnych; przypadków sporządzania protokołów z szacowania szkód niezgodnie z obowiązującymi przepisami i regulacjami wewnętrznymi oraz wypłaty odszkodowania po 30 dniach od sporządzenia protokołu; prowadzenia ewidencji zgłoszeń szkód łowieckich niezgodnie z instrukcją kancelaryjną obowiązującą w Lasach Państwowych.

Pozostałe dziewięć nadleśnictw nie było kontrolowane w tym zakresie.

Działania w celu ograniczenia szkód łowieckich w uprawach rolnych

Wszystkie kontrolowane nadleśnictwa podejmowały działania mające na celu ograniczenie szkód łowieckich w uprawach rolnych. W tym celu zakupywano i przekazywano rolnikom: środki chemiczne odstraszające zwierzynę, sznury hukowe, petardy, pastuchy elektryczne, materiały do wykonywania ogrodzeń (siatka leśna, drut). Organizowano nocne dyżury myśliwych i pracowników zakładów usług leśnych przy najbardziej zagrożonych uprawach, intensyfikowano polowania w tych rejonach. Ponadto uprawiano poletka żerowe oraz utrzymywano pasy zaporowe mające na celu zatrzymanie zwierzyny wewnątrz kompleksów leśnych.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Przykłady

Nadleśnictwo Miłomłyn – na terenie zarządzanych obwodów znajdowały się: płoty stałe o dł. 20 690 mb (chroniące różne uprawy rolne w ośmiu miejscowościach), ogrodzenia elektryczne (przestawne) o długości ok. 5460 mb, przestawne siatki metalowe i z tworzywa sztucznego o długości ok. 870 mb. Uprawiano też poletka żerowe (zaporowe) o powierzchni 22,44 ha. Zakładom Usług Leśnych zlecano odstraszanie zwierzyny z upraw rolnych w porze dziennej oraz nocnej. Koszty realizacji w okresie objętym kontrolą wyniosły 162 400 zł.

Nadleśnictwo Kudypy – posiadało na wyposażeniu m.in.: płoty stałe o dł. 2200 mb chroniący uprawy kukurydzy i grochu w miejscowości Łęguty, przestawne ogrodzenie elektryczne o długości 3000 mb, przestawne siatki PCV o długości 3000 mb oraz stosowało środki odstraszające zwierzynę (akustyczne, repelenty zapachowe). Utrzymywano również poletka zaporowe zatrzymujące zwierzynę w lesie, organizowano dyżury myśliwych i osób stróżujących z Zakładów Usług Leśnych. Koszty realizacji w okresie objętym kontrolą wyniosły 65 300 zł.

Nadleśnictwo Kluczbork – w celu zminimalizowania szkód wyrządzonych przez zwierzynę: utrzymywano pasy zaporowe, uprawiano poletka łowieckie wewnątrz kompleksów leśnych, organizowano nocne dyżury myśliwych na uprawach szczególnie narażonych na szkody od zwierzyny (zasiewy), polowania na dziki w okresie wegetacji prowadzono wyłącznie na polach i użytkach zielonych, zabezpieczano szczególnie narażone uprawy poprzez zastosowanie środków działających odstraszająco na zwierzynę (sznury hukowe, petardy, pastuchy elektryczne, środki zapachowe). Koszty poniesione na zabezpieczenie upraw rolnych położonych na terenie zarządzanych obwodów wyniosły łącznie 161 200 zł.

5.1.4. Urzędy gmin

Na terenie kontrolowanych gmin znajdowało się (w części lub całości) 78 obwodów łowieckich, z których 70 dzierżawiły koła łowieckie a ośmioma zarządzały nadleśnictwa. Najwięcej obwodów łowieckich znajdowało się na terenie gminy Ostrów Mazowiecka – 14, najmniej cztery na terenie gminy Świekatowo.

Obwody łowieckie
na terenie
kontrolowanych gmin

Przykłady

Gmina Byczyna: obwód nr 150 – powierzchnia ogółem wynosiła 7394 ha, w tym na terenie gminy 1401 ha.

Gmina Krzywcz: obwód nr 145pk – powierzchnia ogółem wynosiła 5206 ha, w tym na terenie gminy 1767 ha.

Gmina Wołczyn: obwód nr 11 – powierzchnia leśna obwodu wynosiła 6134 ha, w tym na terenie gminy 1507 ha.

Gmina Zalewo: powierzchnia ośmiu obwodów ogółem wynosiła 28,2 tys. ha, w tym na terenie gminy 18,1 tys. ha.

Cztery urzędy gmin nie posiadały danych o powierzchni obwodów znajdujących się na terenie gminy.

We wszystkich kontrolowanych gminach po wejściu w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r. nowelizacji *upł* nie wprowadzono zmian w regulaminach organizacyjnych urzędów. Komórki organizacyjne urzędów odpowie-

Organizacja
szacowania szkód
w gminach

działne za realizację zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich wyznaczano na podstawie istniejących zapisów dotyczących, np.: prowadzenia administracji w zakresie łowiectwa i współpracy z kołami łowieckimi (Referat Planowania i Rozwoju Urzędu Gminy Ostrów Mazowiecka), szacowania szkód w rolnictwie spowodowanych klęską suszy, gradobicia i innych (Referat Rolnictwa, Ochrony Środowiska i Dróg Urzędu Miejskiego w Więcborku).

Przykłady

Wójt Gminy Suwałki wyjaśnił, że: (...) w 2018 roku sytuacja z szacowaniem odszkodowań i zmianą kompetencji w tym zakresie była bardzo dynamiczna. Najpierw z dnia na dzień dowiedzieliśmy się, że nasz przedstawiciel będzie uczestniczył w szacowaniu szkód, a wnioski składane będą do Urzędu, podczas gdy już dwa miesiące później nastąpiła radykalna zmiana i informacja o odebraniu gminie od 23 sierpnia 2018 r. tych kompetencji. W marcu 2018 r. ówczesny wójt wyznaczył (w formie ustnego polecenia służbowego) osobę odpowiedzialną za ten zakres czynności, a w chwili gdy zastanawiano się nad zmianą dokumentów organizacyjnych, nastąpiła ponowna zmiana ustawy.

Burmistrz Wołczyna wyjaśnił, że: nowelizacja nakładająca na gminy obowiązek uczestniczenia w procesie szacowania szkód łowieckich, nie dała praktycznie żadnego czasu na przygotowanie się gmin i pracowników do realizacji ww. zadania, a ponadto nie wskazała żadnych źródeł finansowania tego zadania. (...) Nie zmieniano zakresu czynności pracownika z uwagi na to, że gmina Wołczyn podobnie jak większość gmin w kraju nie godziła się na przyjęcie na stałe tych obowiązków bez zapewnienia odpowiednich środków finansowych na realizację powierzonego zadania. (...) W dniu 28 maja 2018 r. w odpowiedzi na apel samorządów grupa posłów złożyła projekt ustawy zmieniającej ustawę Prawo łowieckie. W projekcie zmiany do ustawy zadania przypisane gminom i ich jednostkom pomocniczym dotyczące szacowania szkód łowieckich i ustalania wysokości odszkodowania przekazano wojewódzkim ośrodkom doradztwa rolniczego. Prace nad powyższym projektem ustawy utwierdziły nas w przekonaniu, że zadanie to nie powinno wchodzić na stałe do zakresu czynności pracowników.

W dziewięciu gminach pracownicy urzędów realizujący zadania związane z szacowaniem szkód zostali wyznaczeni na podstawie ustnych poleceń. W gminie Świekatowo zadania dotyczące koordynowania spraw związanych z szacowaniem szkód łowieckich z dniem 1 kwietnia 2018 r. powierzono Sekretarzowi Gminy (sporządzono aneks do zakresu obowiązków). W gminie Więcbork w zakresach czynności czterech pracowników zawarto zadania związane z obsługą administracyjną wniosków oraz szacowaniem szkód łowieckich.

W pięciu gminach (Ostrów Mazowiecka, Kolno, Dobre Miasto, Dubiecko, Krzywca) wyznaczeni pracownicy urzędów przyjmowali wnioski o szacowanie szkód, wyznaczali terminy oględzin i szacowania ostatecznego, przekazywali informacje w tym zakresie poszkodowanym i przedstawicielom dzierżawców lub zarządców obwodów łowieckich. Natomiast w oględzinach lub szacowaniu ostatecznym uczestniczyli przedstawiciele organu wykonawczego jednostki pomocniczej gminy (sołtysi). W gminie Świekatowo na 14 zgłoszeń w sześciu szacowaniach uczestniczyli sołtysi, w pozostałych tylko pracownicy urzędu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W pięciu gminach (Suwałki, Więcbork, Zalewo, Byczyna, Wołczyn) czynności związane z szacowaniem szkód wykonywali pracownicy urzędów, w przypadku gminy Byczyna wyznaczono pracownika, z pominięciem przepisu art. 46 ust. 2 pkt 1a *upł*, a sołtysi w pozostałych czterech gminach odmówili udziału w realizacji tych zadań.

Przykłady

Wójt Gminy Suwałki wyjaśnił, że: *wybór pracownika Urzędu był przemyślany i chodziło m.in. o maksymalne zapewnienie obiektywności i niezależności w procesie szacowania, niestawianie sołtysów w niezręcznej sytuacji szacowania odszkodowań, często u swoich rodzin czy przyjaciół. Ponadto sołtysi pełnią funkcję społecznie (po wstępnych rozmowach odmawiali szacowania szkód), a wójt nie posiadał narzędzi do przymuszenia sołtysa do wykonania tych czynności.*

Burmistrz Więcborka wskazał, że nie przypisano w sposób formalny sołtysom zadań dotyczących udziału w szacowaniu szkód łowieckich. Sołtysi odmówili udziału w szacowaniach szkód, w związku z tym zapewniono udział w tych czynnościach pracowników organu wykonawczego gminy.

Kierownik Referatu Rolnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Gruntami **Urzędu Miejskiego w Byczynie** wyjaśnił, że: *decyzją ówczesnego Burmistrza zadanie to wykonywali pracownicy Urzędu, gdyż sołtysi nie podlegają służbowo Burmistrzowi. Przedmiotowa decyzja zapadła przede wszystkim w oparciu o medialną histerię jaka panowała po wprowadzeniu ustawy. O celowości podjętej decyzji świadczy fakt, że żaden z poszkodowanych nie wniósł wniosku o dodatkowe szacowanie do Nadleśnictwa czy też innej skargi. Pracownik Referatu wyjaśnił, że w związku z poleceniem ówczesnego Burmistrza (...), według którego to Urząd miał wykonywać obowiązki wynikające z art. 46 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo łowieckie w brzmieniu obowiązującym od 1 kwietnia 2018 r., nie informowałam przedstawiciela organu wykonawczego jednostki pomocniczej Gminy.*

Pracownicy sześciu urzędów gmin (Ostrów Mazowiecka, Suwałki, Byczyna, Wołczyn, Dubiecko, Krzywca) uczestniczyli w szkoleniach dotyczących szacowania szkód w nadleśnictwach.

Udział w szkoleniach dotyczących szacowania szkód

W dwóch gminach zorganizowano spotkania mające na celu ustalenie zasad współpracy z dzierżawcami i zarządcami obwodów łowieckich.

Przykłady

Gmina Ostrów Mazowiecka – na wniosek jednego z kół łowieckich, wójt zorganizował w dniu 19 kwietnia 2018 r. spotkanie z udziałem Nadleśniczego Nadleśnictwa Ostrów Mazowiecka, przedstawicieli kół łowieckich, urzędów gmin z terenu działalności Nadleśnictwa i Mazowieckiej Izby Rolniczej. Celem spotkania były konsultacje i ustalenie zasad współpracy w związku ze zmianami przepisów ustawy *Prawo łowieckie* dotyczących szacowania szkód łowieckich.

Gmina Więcbork – zasady szacowania szkód w gminie ustalono na spotkaniu zorganizowanym 12 kwietnia 2018 r. Uczestniczyli w nim burmistrz, kierownik Referatu Rolnictwa, Ochrony Środowiska i Dróg Urzędu, przedstawiciele Nadleśnictw Runowo i Lutówko oraz kół łowieckich i radny Rady Miejskiej w Więcborku. Z zasad tych wynikało m.in., że gmina miała przyjmować i weryfikować oraz dalej przekazywać do kół łowieckich lub Nadleśnictw wpływające wnioski i ustalać terminy szacowania, a protokoły sporządzać mieli przedstawiciele kół łowieckich lub leśnicy. Koła łowieckie oraz wymienione nadleśnictwa zobowiązały się do szacowania szkód przy użyciu własnego sprzętu. Urząd miał zapewnić dojazd swoich pracowników do miejsc wyrządzenia szkód.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wyposażenie w środki techniczne do szacowania szkód

W sześciu gminach (Kolno, Więcbork, Świekatowo, Dobre Miasto, Zalewo, Wołczyn) nie było sprzętu umożliwiającego szacowanie szkód.

Przykład

Gmina Zalewo – pracownik wyznaczony do szacowania szkód wyjaśnił, że nie posiadał żadnego dodatkowego sprzętu technicznego, a uszkodzone powierzchnie upraw były każdorazowo określane szacunkowo na tzw. „kroki”, przy akceptacji całego zespołu, który także nie posiadał żadnego sprzętu.

Podczas oględzin lub szacowania ostatecznego w pięciu gminach wykorzystywano sprzęt dzierżawców lub zarządców obwodów łowieckich.

W pozostałych gminach dysponowano: taśmami mierniczymi, kołami pomiarowymi, dalmierzem, wagą.

We wszystkich gminach zapewniono dojazd wyznaczonych osób do uszkodzonych upraw samochodami służbowymi lub zawierano umowy na używanie samochodów prywatnych do czynności związanych z szacowaniem.

Koszty szacowania szkód łowieckich

W siedmiu kontrolowanych gminach (Suwałki, Więcbork, Zalewo, Byczyna, Wołczyn, Dubiecko, Krzywca) koszty realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich wyliczono na kwotę 51 094 zł. Na kwotę składały się: koszty dojazdów do uszkodzonych upraw, wynagrodzenia pracowników, zakup sprzętu.

W czterech gminach (Ostrów Mazowiecka, Kolno, Świekatowo, Dobre Miasto) nie ponoszono kosztów związanych z szacowaniem szkód.

Wytyczne dotyczące szacowania szkód łowieckich

Wszystkie kontrolowane gminy otrzymały pismo Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2018 r. informujące o wejściu w życie ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* i zaleceniem stosowania rozporządzenia z 2010 r. do czasu opracowania nowych przepisów wykonawczych. Ponadto pięć gmin (Więcbork, Świekatowo, Dobre Miasto, Zalewo, Wołczyn) otrzymało informacje w tym zakresie z izb rolniczych. Do dwóch gmin (Kolno, Suwałki) wytyczne dotycząca szacowania szkód przekazał urząd marszałkowski, do czterech (Więcbork, Zalewo, Wołczyn, Krzywca) nadleśnictwa, do dwóch (Byczyna, Wołczyn) zarząd okręgowy pżł.

5.2. Szacowanie szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz wypłata odszkodowań

5.2.1. Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego

Ewidencja zgłoszeń szkód łowieckich

We wszystkich OHZ prowadzono na bieżąco ewidencję zgłoszonych szkód łowieckich. Ewidencja zawierała następujące dane: nr obwodu, imię i nazwisko oraz adres zgłaszającego, datę zgłoszenia oraz rodzaj uprawy, której zgłoszenie dotyczyło.

Informacje o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód

Kierownicy OHZ informowali właściwego miejscowo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz właściwą terytorialnie izbę rolniczą o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód w uprawach i płodach rolnych.

W sezonie **2017/2018** szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły na terenie 17 z 18 OHZ (nie wystąpiły w OHZ Wołowiec). Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 458,43 ha. Największe powierzchnie zredukowane wystąpiły w OHZ: Gola – 136,05 ha i Szubin – 82,03 ha. Najmniejsze w OHZ: Rypin – 1,00 ha oraz Gradów – 2,00 ha. Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 1 258 728 zł (w 834 zakończonych postępowaniach). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono OHZ Gola – 364 000 zł oraz Szubin – 200 065 zł. Najniższe kwoty w OHZ: Rypin – 2620 zł oraz Gradów – 2740 zł. W 152 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*) lub uprawy zostały uprzątnięte przed szacowaniem ostatecznym.

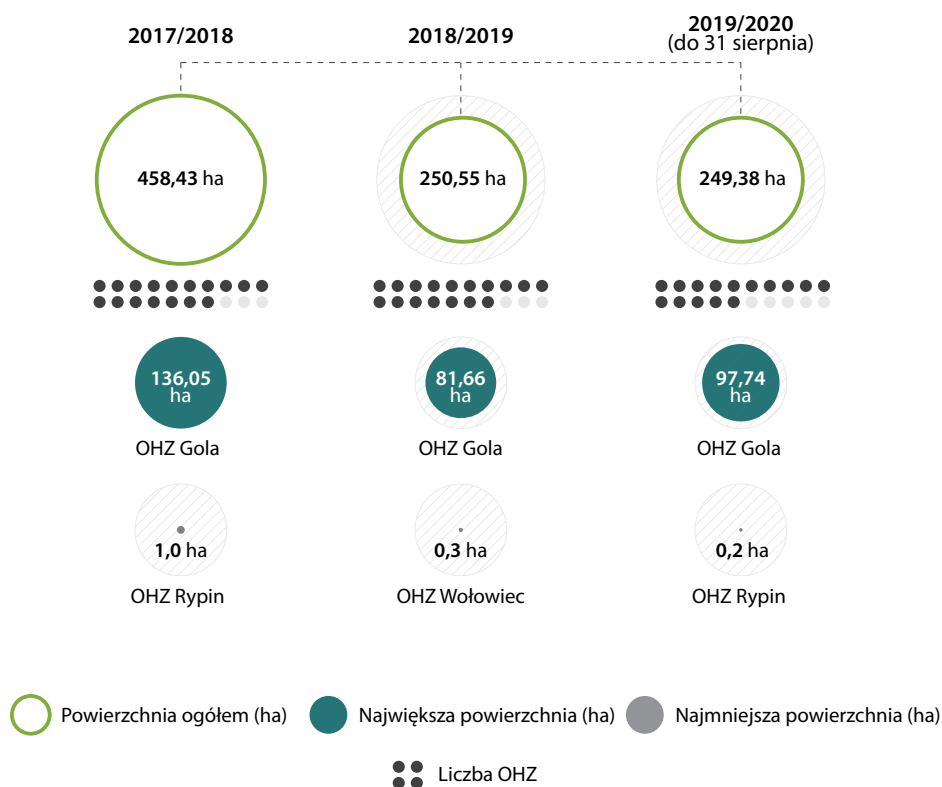
W sezonie **2018/2019** szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły na terenie 17 z 18 OHZ (nie wystąpiły w OHZ Mroków). Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 250,55 ha. Największe powierzchnie zredukowane wystąpiły w OHZ: Gola – 81,66 ha oraz Kujan – 37,67 ha. Najmniejsze w OHZ: Wołowiec – 0,30 ha i Grodno – 0,82 ha. Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 565 189 zł (w 633 zakończonych postępowaniach). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono OHZ Gola – 189 000 zł oraz Rożniaty – 162 103 zł. Najniższe kwoty w OHZ: Wołowiec – 300 zł oraz Grodno – 1724 zł. W 100 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*) lub uprawy zostały uprzątnięte przed szacowaniem ostatecznym.

W sezonie **2019/2020** (do 31 sierpnia) szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły na terenie 15 z 18 OHZ (nie wystąpiły w OHZ: Dretyń, Mroków i Wołowiec). Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 249,38 ha. Największe powierzchnie zredukowane wystąpiły w OHZ: Gola – 97,74 ha oraz Szubin – 45,94 ha, a najmniejsze w OHZ: Rypin – 0,20 ha i Moszna – 0,37 ha. Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 427 687 zł (w 442 zakończonych postępowaniach). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono w OHZ Gola – 156 632 zł oraz Rożniaty – 83 958 zł. Najniższe kwoty w OHZ: Rypin – 360 zł oraz Moszna – 1628 zł. W 48 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*) lub uprawy zostały uprzątnięte przed szacowaniem ostatecznym.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 1

Powierzchnia zredukowana szkód łowieckich w OHZ prowadzonych przez Zarząd Główny PZŁ

Źródło: dane z kontroli NIK.

Ustalenie wysokości odszkodowania w wyniku mediacji

W kontrolowanym okresie przeprowadzono 15 postępowań, w których wysokość odszkodowania ustalona była w drodze mediacji przy udziale organu gminy (art. 47 ust. 2 ustawy – *Prawo łowieckie*²⁴). Dotyczyło to OHZ Czempin (1) i OHZ Moszna (14). W przypadkach tych łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 7309 zł.

Pozwy z tytułu niewłaściwej realizacji szacowania szkód

W kontrolowanym okresie wystąpił jeden przypadek skierowania przez poszkodowanego pozwu przeciwko zarządcy obwodu łowieckiego. Dotyczył on wartości oszacowanej szkody na terenie obwodu łowieckiego 221 wchodzącego w skład OHZ Rożniaty w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018. W dniu 8 stycznia 2018 r. do Sądu Rejonowego w Inowrocławiu poszkodowany złożył pozew o zasądzenie od PZŁ kwoty 17 966,32 zł wraz z odsetkami oraz zwrot kosztów procesowych. W uzasadnieniu wskazano m.in., że szacowanie szkody łowieckiej w uprawie kukurydzy na ziarno odbyło się w sposób nieprecyzyjny i spowodowało znaczące zaniżenie należnego odszkodowania. Przedstawiono wycenę szkody, dokonaną przez rzeczoznawcę na kwotę 27 338,10 zł. PZŁ szkodę oszacował na 10 109,78 zł. PZŁ ze swojej strony wskazał na błędy w opinii eksperta. Do zakończenia niniejszej kontroli sprawa nie została zakończona.

²⁴ Przepis ten uchylili art. 1 ust. 26 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie oraz niektórych innych ustaw*, która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W drodze ugody wysokość odszkodowania została ustalona w 11 przypadkach w roku łowieckim 2017/2018 (OHZ Czempień, OHZ Moszna i OHZ Rypin) w 10 przypadkach w roku łowieckim 2018/2019 (OHZ Gradów, OHZ Rypin) i w czterech przypadkach w roku łowieckim 2019/2020 (do 31 sierpnia) (OHZ Gradów i OHZ Rypin). Łączna kwota wypłaconych odszkodowań w ww. przypadkach wyniosła w kolejnych latach: 8420 zł, 5700 zł i 2410 zł.

Ustalanie wysokości odszkodowań w drodze ugody

Analiza protokołów szacowania szkód wykazała, że kwota odszkodowania była uzgadniana na etapie sporządzania protokołu ostatecznego szacowania szkody, w których nie ujmowano części wymaganych danych, takich jak: stan i jakość uprawy, procent zniszczenia, plon z 1 ha, wymaganych przez art. 46c ust. 1 pkt 3, 5–7 *upł.*

Stosowana w OHZ forma ugodowego załatwiania sprawy jest dopuszczalna, to jednak zdaniem NIK powinna ona uwzględniać obowiązujące procedury ustalania wartości odszkodowania. W rezultacie uzgodniona kwota odszkodowania nie mogła zostać zweryfikowana przez NIK w stosunku do rzeczywistej wysokości, wynikającej z zastosowania przepisów ustawy – *Prawo łowieckie* i rozporządzeń.

W 27 przypadkach zostały wniesione odwołania do nadleśniczego w trybie art. 46d *upł.* (w odniesieniu do 26 spraw), w których kwestionowano: w 20 przypadkach – wysokość wyliczonego odszkodowania, w czterech przypadkach – powierzchnię uszkodzenia, w jednym przypadku – stan uprawy i w jednym przypadku – sposób wyliczenia szkody. W 14 przypadkach podmiotem składającym odwołanie był właściciel/posiadacz gruntu, w 11 przypadkach odwołanie wnosił zarządca obwodu łowieckiego, w przypadku jednej sprawy odwołanie wniósł zarówno właściciel gruntu jak i zarządca obwodu. Siedemnaście z 26 postępowań odwoławczych dotyczyło obwodu 175 w OHZ Gola.

Odwołania do nadleśniczego

W 16 (z 26) sprawach odwoływano się od protokołu oględzin, w 10 od protokołu szacowania ostatecznego. Ustalona decyzją nadleśniczego wysokość odszkodowania w trzech przypadkach była wyższa od ustalonej w protokole szacowania ostatecznego o: 29,76 zł; 40,0 zł i 259,0 zł. W jednym przypadku była taka sama, a w dziewięciu przypadkach była niższa. W 13 przypadkach (odwołania od protokołu oględzin) postępowanie nie miało wymiaru finansowego. W efekcie odwołań zarządcy do nadleśniczego wysokość odszkodowań określona decyzjami wyniosła łącznie 14 322,73 zł i była niższa o 40 084,24 zł od ustalonych w wyniku szacowania ostatecznego. Poszkodowanym wypłacono 10 940,53 zł. Pozostałej kwoty nie wypłacono, gdyż szkody nie przekraczały wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy.

Analiza trzech przypadków, w których zarządca obwodu odwołał się do nadleśniczego ujawniła wystąpienie nieprawidłowości podczas szacowania szkód. Strażnik-hodowca, który w imieniu zarządcy obwodu łowieckiego uczestniczył w szacowaniu szkód dopuścił do zaistnienia rażących błędów. W konsekwencji decyzją nadleśniczego wysokość odszkodowań określonych protokołami została obniżona łącznie o 39 816,80 zł. Kierownik OHZ, którego powyższe przypadki dotyczyły wystąpił z wnioskiem

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

o udzielenie nagany z wpisem do akt strażnikowi-hodowcy za naruszenie przepisów podczas szacowania szkód i narażenie OHZ na znaczne straty finansowe.

Termin wypłaty odszkodowań

Wystąpiły przypadki wypłacania odszkodowań z opóźnieniem, które najczęściej wynikało z powodu braku środków finansowych w OHZ, z tego w poszczególnych sezonach: 2017/2018 – 96, co stanowiło 11,5% spraw zakończonych wypłatą odszkodowania; 2018/2019 – 28, odpowiednio 4,4%, a w 2019/2020 (do 31 sierpnia) – 48 (10,8%).

Nieterminowe wypłacanie odszkodowań stanowiło naruszenie art. 46c ust. 8 *upł.*

Analiza dokumentacji szacowania szkód

Na podstawie analizy 20 spraw dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych, stwierdzono:

W pięciu przypadkach wypłata odszkodowań nastąpiła na podstawie protokołów szacowania szkody niezawierających części wymaganych danych, takich jak: stan i jakość uprawy, procent zniszczenia, plon z 1 ha, wymaganych przez art. 46c ust. 1 pkt 3, 5–7 ustawy – *Prawo łowieckie*. Tym samym wartość szkody nie została wyliczona w sposób określony w rozporządzeniach Ministra Środowiska. Zgodnie z udzielonymi wyjaśnieniami: *brak szczegółowych wyliczeń występuje w sytuacji, gdy dochodzi do obopólnego uzgodnienia kwoty odszkodowania (ugody). W protokole zawarta zostaje informacja o rodzaju, uszkodzonej uprawy, obszarze, na którym szkoda wystąpiła, gatunku zwierzyny, która szkodę wyrządziła i uzgodniona kwota odszkodowania.*

Zawarcie ugody w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania, jakkolwiek dopuszczalne w świetle przepisów ustawy – *Kodeks cywilny*, uniemożliwiało NIK zweryfikowanie wysokości kwoty odszkodowania.

W 13 protokołach szacowania ostatecznego, w których dokonywano wyliczenia kwoty odszkodowania, nie wskazywano czy zastosowana do wyliczenia cena artykułu rolnego była jego ceną skupu czy ceną rynkową, o czym mowa w rozporządzeniach Ministra Środowiska z 8 marca 2010 r. (§ 4 ust. 7) i z 19 kwietnia 2019 r. (§ 3 ust. 14). Ze złożonych wyjaśnień wynikało, że: publikowane przez GUS, MRiRW oraz instytucje rolnicze ceny skupu brane są przy ustalaniu wysokości odszkodowania. Cena skupu ustalana jest przez rynek rolny na dłuższy okres, a nie na dni i jest publikowana np. na pasku informacyjnym w niedzielnym wydaniu programu rolniczego „Tydzień” (TVP Info) oraz na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi i GUS. Każda uprawa jest szacowana w sposób indywidualny i za każdym razem ustalana jest kwota odszkodowania w zależności od stanu i jakości uprawy.

Zdaniem NIK rozporządzenia Ministra Środowiska nie dopuszczały stosowania uzgadniania ceny artykułu rolnego.

5.2.2. Koła łowieckie

Ewidencja zgłoszeń szkód łowieckich

W 15 kontrolowanych KŁ prowadzono ewidencję zgłoszeń szkód w uprawach rolnych, tym samym realizowano obowiązek wynikający z § 1 ust. 3 rozporządzenia z 2010 r. Ewidencja zawierała następujące dane: nr obwodu, imię i nazwisko oraz adres zgłaszającego, datę zgłoszenia oraz rodzaj uprawy, której zgłoszenie dotyczyło. W KŁ Nr 1 Hubertus w Opolu ewidencja prowadzona była od 28 maja 2019 r., a w KŁ Mykita w Ostrowi Mazowieckiej ewidencji nie prowadzono.

11 KŁ przekazało właściwym miejscowo wójtom (burmistrzom, prezydentom miast) oraz właściwym terytorialnie izbom rolniczym informacje o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód łowieckich. KŁ Kaczor w Dobrym Mieście nie przekazało takiej do gminy Jonkowo na terenie, której położona była część obwodu łowieckiego nr 180. Prezes Koła wyjaśnił, że *brak skierowania tej informacji do wójta gminy Jonkowo wynikał z przeoczenia. Powierzchnia obwodu nr 180 na terenie gminy Jonkowo wynosi zaledwie ok. 200 ha, w tym 7 ha pow. leśnej. Na tym terenie gospodaruje dwóch rolników, którzy corocznie składają wnioski i otrzymują od Koła odszkodowania za szkody łowieckie. Ponadto na stronie internetowej Koła zamieściliśmy aktualne informacje dotyczące kontaktu z Zarządem i osobami szacującymi szkody łowieckie.* KŁ Szelment nie przekazało informacji do właściwej terytorialnie izby rolniczej, co wyjaśniano przeoczeniem.

W sześciu KŁ przekazanie tych informacji nie zostało udokumentowane, według wyjaśnień przekazywano je telefonicznie.

W sezonie **2017/2018** szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły na terenie obwodów dzierżawionych przez 17 KŁ. Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 491,62 ha, z tego 11,5% stanowiły łąki i pastwiska. Największa powierzchnia zredukowana wystąpiła w KŁ Kaczor w Dobrym Mieście – 66,05 ha (28,6% – łąki i pastwiska), najmniejsza w KŁ Jedyńka w Suwałkach – 6,40 ha (42,3% – łąki i pastwiska). Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 986 596 zł (w 731 zakończonych postępowaniach). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono w KŁ Nr 1 Hubertus w Opolu – 204 869 zł, najniższą w WKŁ Jenot w Komorowie – 4090 zł. W 21 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*). Ponadto w 31 przypadkach poszkodowani nie zgłosili terminu zbioru uprawy (art. 46c *upł*), w związku z czym nie wykonano szacowania ostatecznego.

W sezonie **2018/2019** szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły na terenie obwodów dzierżawionych przez 17 KŁ. Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 377,11 ha, z tego 28,0% stanowiły łąki i pastwiska. Największa powierzchnia zredukowana wystąpiła w KŁ Ponowa w Kluczborku – 74,75 ha (3,2% – łąki i pastwiska), najmniejsza w KŁ Wilga Szewno – 0,60 ha (66,7% – łąki i pastwiska). Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 614 579 zł (w 516 zakończonych postępowaniach). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono w KŁ Słonka w Buczynie – 89 260 zł, najniższą w KŁ Wilga Szewno – 2280 zł. W 30 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*). Ponadto w 32 przypadkach poszkodowani nie zgłosili terminu zbioru uprawy (art. 46c *upł*), w związku z czym nie wykonano szacowania ostatecznego.

W sezonie **2019/2020** (do 31 sierpnia) szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły na terenie obwodów dzierżawionych przez 17 KŁ. Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 326,98 ha, z tego 32,8%

Informacje o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód

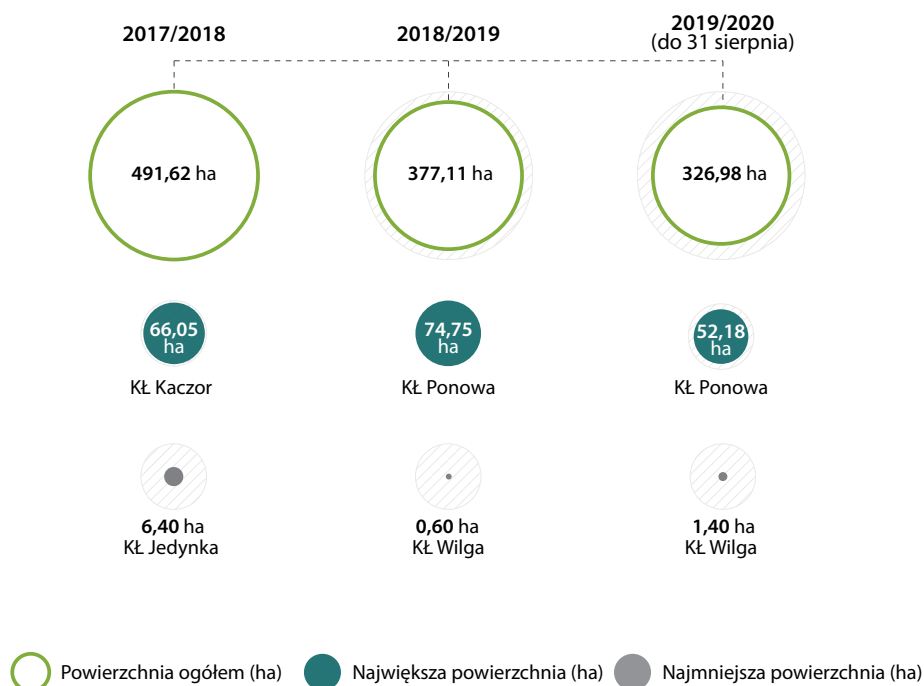
Rozmiar szkód łowieckich

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

stanowiły łąki i pastwiska. Największa powierzchnia zredukowana wystąpiła w KŁ Ponowa w Kluczborku – 52,18 ha (30,7% – łąki i pastwiska), najmniejsza w KŁ Wilga Szewno – 1,40 ha (42,9% – łąki i pastwiska). Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 443 393 zł (w 502 zakończonych postępowaniach). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono w KŁ Ponowa w Kluczbork – 61 946 zł, najniższą w WKŁ Jenot w Komorowie – 2200 zł. W 16 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*). Ponadto w 15 przypadkach poszkodowani nie zgłosili terminu zbioru uprawy (art. 46c *upł*), w związku z czym nie wykonano szacowania ostatecznego.

Infografika nr 2

Powierzchnia zredukowana szkód łowieckich w obwodach łowieckich dzierżawionych przez 17 kontrolowanych kół łowieckich

Źródło: dane z kontroli NIK.

Jedno z kontrolowanych kół nie wywiązało się z obowiązku szacowania szkód:

KŁ Szelment w Suwałkach – pomimo pięciu złożonych do Koła zgłoszeń szkód w uprawach rolnych nie zrealizowano procedury przewidzianej dla szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych, nie ustalono wysokości należnego odszkodowania oraz nie udzielono pisemnych odpowiedzi o przyczynach odmowy wypłaty odszkodowania. Z wyjaśnień uzyskanych od Łowczego i Prezesa Zarządu Koła oraz dokumentów Koła wynika, że:

– w trzech przypadkach dokonano rozpoznania, które wskazywało, że szkody w uprawach rolnych nie były znaczące i nie kwalifikowały się do wypłaty odszkodowania. Z czynności tych nie sporządzono jednak dokumentów (w tym protokołów z oględzin), które podpisane zostały przez poszkodowanych. Na przykład w przypadku rolnika, który wnioskiem 2 kwietnia 2019 r. zgłosił zniszczenie przez dziki 25 ha użytków zielonych (z 58 ha posiadanych

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

w miejscowości Kleszczówek), myśliwy Ź.W. 24 września 2019 r. sporządził jedynie notatkę służbową w której podał, że Koło będzie sprawować *szczególną ochronę* na polami położonymi w miejscowości Kleszczówek, co – jak podkreślono w notatce – rolnik przyjął do wiadomości i *okazał zadowolenie*. Prezes Zarządu Koła wyjaśnił, że w tych trzech sprawach nie sporządzono żadnej dokumentacji z przeprowadzonych oględzin oraz szacowania wartości odszkodowań, ponieważ *Wynika to z dotychczasowej praktyki Koła, która zakłada, że sprawy dotyczące szkód o nieznacnej wartości, nieprzekraczającej równowartości 100 kg żyta załatwia się nieformalnie, tzn. bez sporządzania dokumentacji. Za najważniejsze uznano uzyskanie kompromisu ze zgłaszającymi szkodę i minimalizowanie zakresu sporządzania papierowej dokumentacji oraz wielkości odszkodowań. W jednym przypadku odszkodowanie za poryte przez dziki pole traw zrekomensowano przekazaniem rolnikowi elektryzatora.*

Wniosek (z 8 kwietnia 2019 r.) rolnika, który zgłosił zniszczenie przez dziki 1,13 ha użytków zielonych (z 3 ha położonych w miejscowości Postawełe i Kleszczówek) nie został rozpatrzony, ponieważ – jak wyjaśnił Prezes Koła – *rolnik ten wykazuje wybitnie roszczeniową i antymyśliwską postawę.*

Wyjaśniając przyczyny nieudzielenia pisemnych odpowiedzi na temat odmowy wypłaty odszkodowań w opisanych pięciu przypadkach, Prezes Zarządu podał, że Koło przyjęło generalną zasadę, *aby nie tworzyć zbędnych papierów, bo nie ma komu ich tworzyć, ani gdzie przechowywać.*

Przepisy art. 46 ust. 1 pkt 1 *upł* nakładają na dzierżawcę obwodu łowieckiego obowiązek wynagradzania szkód wyrządzonych przez dziki, jelenie, daniela i sarny. Natomiast przepisy art. 46 ust. 6 i art. 46a ust. 2 *upł* stanowią że szacowanie składa się z oględzin dokonywanych niezwłocznie, nie później niż w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wniosku oraz z szacowania ostatecznego. Zdaniem NIK, nieudokumentowanie rezygnacji poszkodowanego z ubiegania się o odszkodowanie może narażać Koło na roszczenia odszkodowawcze w przyszłości. Natomiast brak pisemnej odmowy realizacji obowiązku oszacowania strat utrudnia skorzystanie przez właściciela albo posiadacza gruntów rolnych z prawa odwołania się do nadleśniczego właściwego ze względu na miejsce wystąpienia szkody.

W 12 spośród 17 kontrolowanych wystąpiły przypadki wypłaty odszkodowań za szkody w uprawach rolnych po upływie wyznaczonego terminu, tj. 30 dni od dnia sporządzenia protokołów z szacowania ostatecznego. Opóźnienia wynosiły od jednego do 192 dni.

**Terminowość
wypłaty
odszkodowań**

Przykłady

KŁ Kaczor w Dobrym Mieście – w 33 przypadkach wypłacono je po terminie 30 dni od przeprowadzenia szacowania ostatecznego. Opóźnienie wynosiło od trzech do 41 dni, w jednym przypadku naliczono i wypłacono odsetki w kwocie 12,54 zł.

KŁ Hubertus w Opolu – w roku gospodarczym 2017/2018 w 27 przypadkach szacowań, wypłaty odszkodowań dokonano z opóźnieniem wynoszącym od 31 do 67 dni, skutkiem czego łączną kwotę odszkodowania powiększono o odsetki w ustawowej wysokości, w kwocie 303 zł.

KŁ Słonka w Byczynie – wypłata 70 odszkodowań za szkody wyrządzone w uprawach rolnych (o łącznej wysokości 56 295,46 zł) nastąpiła z opóźnieniami wynoszącymi od jednego do 192 dni (w tym w 34 przypadkach z opóźnieniem wynoszącym od 1 do 30 dni; w sześciu przypadkach z opóźnieniem wynoszącym od 31 do 60 dni oraz w 30 przypadkach z opóźnieniem wynoszącym od 165 do 192 dni). Największe (wynoszące 192 dni) opóźnienie wypłaty odszkodowania w kwocie 2025 zł za szkody wyrządzone przez dziki na łące, ustalonego w protokole szacowania ostatecznego z 9 listopada 2017 r., spowodowane było zagubieniem protokołu przez zespół szacujący. Natomiast wypłacenie z opóźnieniem wynoszącym od 165 do 180 dni łącznie 29 odszkodowań na podstawie szacowań szkód mających miejsce od 15 lipca do 1 września 2017 r. spowodowane było, według wyjaśnień przewodniczącego zespołu szacującego te szkody, oczekiwaniem na dostarczenie przez poszkodowanych dokumentów potwierdzających ceny skupu płodów rolnych a tym samym umożliwiającym ustalenie należnych kwot odszkodowań. Jak wyjaśnił przewodniczący zespołu szacującego, poszkodowani nie dostarczyli niezwłocznie tych dokumentów, a on sam zapomniał o konieczności uzupełnienia protokołów szacowań ostatecznych i przekazania ich Zarządowi Koła – przekazanie tych protokołów nastąpiło zaś dopiero po tym, jak poszkodowani rolnicy upomnieli się o należne odszkodowania. Wyliczona kwota należnych poszkodowanym odsetek od wszystkich ww. nieterminowych płatności wynosi łącznie około 909,25 zł.

KŁ Jarząbek w Ustrzykach Dolnych – w trzech przypadkach wypłacono odszkodowania w łącznej kwocie 2379,60 zł po upływie 30 dni od dnia sporządzenia protokołu z szacowania ostatecznego. Opóźnienia wynosiły od 49 do 68 dni. Prezes Koła wyjaśnił, że *protokół szacowania ostatecznego stanowi podstawę do wypłaty odszkodowania, której dokonuje Koło w terminie 30 dni od dnia sporządzenia protokołu z szacowania ostatecznego. Przekroczenie terminu 30 dni następuje wtedy, gdy poszkodowany pomimo próśb i przypominania nie poda konta bankowego lub nie przyjdzie po wypłatę gotówki. Nie było przypadku, aby poszkodowany żądał odsetek za czas opóźnienia.*

Ustalenie wysokości odszkodowania w wyniku mediacji

W trzech KŁ podjęto cztery próby ustalenia wysokości odszkodowania w wyniku mediacji przy udziale organy gminy (art. 47 ust. 2 *upł*). W dwóch przypadkach ustalono wysokość odszkodowania, w pozostałych przeprowadzone mediacje nie doprowadziły do rozstrzygnięcia sporu i poszkodowani skierowali sprawy na drogę postępowania sądowego. I tak:

KŁ Kaczor w Dobrym Mieście – przedstawiciele Koła brali udział w dwóch sprawach o ustalenie wysokości odszkodowania w wyniku mediacji (obydwie w roku gospodarczym 2017/18). Na wniosek poszkodowanych, niezadowolonych z działań Koła w zakresie szacowania szkód, negocjacje odbyły się w Urzędzie Miasta w Dobrym Mieście, przy udziale stron i trzyosobowej komisji, w wyznaczonym przez Burmistrza terminie. Z negocjacji sporządzono protokoły podpisane przez wszystkie strony mediacji. W wyniku tych mediacji zawarto dwie ugody, w których Koło zobowiązało się odpowiednio do:

- przekazania osobie poszkodowanej materiałów potrzebnych do zabezpieczenia nieruchomości, udzielenia pomocy przy zainstalowaniu elektryzatora i ogrodzenia posesji oraz zwiększenia liczby polowań w pobliżu (materiały zostały przekazane);
- przeprowadzenia szacowania szkód wyrządzonych w uprawach poszkodowanego oraz ustalenia kwoty i wypłaty odszkodowania (wypłacono odszkodowanie w wysokości 5000 zł).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

KŁ Ponowa w Kluczborku – w okresie objętym kontrolą miał miejsce jeden przypadek podjęcia próby polubownego rozstrzygnięcia sporu o wysokość odszkodowania za szkody w uprawie rzepaku. Mediacja przeprowadzona 16 października 2017 r. przy udziale m.in. przedstawicieli gminy Kluczbork oraz Izby Rolniczej w Opolu nie przyniosła rozstrzygnięcia sporu pomiędzy Kołem a poszkodowanym, który wniósł pozew do sądu.

KŁ Żbik w Przemyślu – wystąpił jeden przypadek próby zakończenia sporu z poszkodowanym poprzez mediację przy udziale organu gminy i przedstawiciela Podkarpackiej Izby Rolniczej. Jednak spór o wysokość odszkodowania nie został rozwiązany i poszkodowany złożył pozew do sądu.

W kontrolowanym okresie poszkodowani złożyli pozwy przeciwko czterem KŁ:

KŁ Słonka w Morażu – w sezonie 2017/2018 jeden z poszkodowanych wniósł pozew przeciwko Kołu, żądając zwiększenia odszkodowania za szkody łowieckie z wyszacowanej kwoty 400 zł na kwotę 4600 zł. Postanowieniem sądu z dnia 19 kwietnia 2018 r. postępowanie zostało umorzone, a przed sądem strony zawarły ugodę, na mocy której Koło zobowiązało się wypłacić poszkodowanemu kwotę 1200 zł, w terminie jednego miesiąca od uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania;

KŁ Hubertus w Opolu – jeden poszkodowany złożył pozew do sądu, ale przed rozpoznaniem sprawy zawarł ugodę, na podstawie której ustalono odszkodowanie w kwocie 3032 zł. Kwotę powyższą Koło przekazało poszkodowanemu niezwłocznie po zawarciu ugody (tj. 21 lutego 2018 r.). Następstwem zawarcia ugody i wypłaty odszkodowania było zrzeczenie się roszczenia przez poszkodowanego (połączone z cofnięciem pozwu wniesionego do Sądu Rejonowego w Opolu);

KŁ Ponowa w Kluczborku – poszkodowany w dniu 5 kwietnia 2018 r. wystąpił do Sądu Rejonowego w Kluczborku z pozwem przeciwko Kołu o zapłatę 9900 zł wraz z odsetkami od 29 grudnia 2017 r. do dnia zapłaty. Do dnia zakończenia kontroli NIK postępowanie sądowe nie zostało zakończone;

KŁ Żbik w Przemyślu – jeden poszkodowany złożył pozew o wypłatę odszkodowania w kwocie 8925 zł. Do zakończenia kontroli NIK nie zapadł wyrok w tej sprawie.

Pozwy z tytułu niewłaściwej realizacji szacowania szkód

Tylko w dwóch spośród 17 kontrolowanych KŁ nie ustalano wysokości odszkodowań w drodze ugody (KŁ Jarząbek w Ustrzykach Dolnych i Ryś w Ustrzykach Dolnych). W KŁ Hubertus w Opolu zawarto jedną umowę ugody (poprzedzoną szacowaniem) na 116 spraw zakończonych wypłatą odszkodowania. W pozostałych 14 kołach na 1516 spraw zakończonych wypłatą odszkodowania w wyniku ugody jego wartość ustalono w 885 przypadkach. Praktyka taka była stosowana w różnym zakresie, ugody stanowiły od 100% (KŁ Mykita w Ostrowi Mazowieckiej) do 3,4% (KŁ Leśnik w Runowie Krajeńskim) spraw zakończonych wypłatą odszkodowania. Zawierając ugody, całkowicie lub częściowo pomijano procedurę szacowania szkód określoną w *upł* i przepisach wykonawczych. W protokołach szacowania ostatecznego nie podawano danych dotyczących m.in.: powierzchni uszkodzonej, procentu zniszczenia uprawy, plonu z 1 ha. Brak ww. danych uniemożliwiał NIK zweryfikowanie uzgodnionej kwoty do wysokości odszkodowania, która przysługiwałaby w przypadku zastosowania przepisów *upł* i rozporządzeń z 2010 r. i 2019 r.

Ustalanie wysokości odszkodowań w drodze ugody

Przykłady

KŁ Mykita w Ostrowi Mazowieckiej – osiem protokołów szacowania ostatecznego nie zawierało wszystkich danych i informacji, o których mowa w art. 46c ust. 5 *upł*. Braki dotyczyły m.in. informacji takich jak: plon (dt) z 1 ha, powierzchnia zredukowana (ha), szacunkowy procent zniszczenia uprawy, stan i jakość uprawy/jakość płodu rolnego, cena skupu lub cena rynkowa. Brak tych danych uniemożliwił wyliczenie odszkodowania zgodnie z metodologią określoną w *upł* oraz wydanym na jej podstawie rozporządzeniu. W każdym z protokołów wskazano na uzgodnienie wysokości odszkodowania z poszkodowanym. Łączna wysokość wypłaconych, na podstawie tych protokołów, odszkodowań wyniosła 8650,0 zł.

KŁ Żbik w Przemyślu – w roku gospodarczym 2017/2018 zawarło 54 ugody na podstawie przepisów art. 917 ustawy *Kodeks cywilny*. Wszystkie ww. sprawy poprzedzone zostały spisaniem protokołu szacowania ostatecznego szkody łowieckiej. Łączna wartość odszkodowań ustalona w drodze ugody poprzedzonej szacowaniem ostatecznym szkody łowieckiej wynosiła 41 300,00 zł. Minimalna wartość odszkodowania przyznana w drodze ugody wynosiła 40,00 zł, a maksymalna – 5000,00 zł. W łowieckim roku gospodarczym 2018/2019 Koło Łowieckie Żbik zawarło dziewięć ugód. Suma wypłaconych odszkodowań w drodze ugody wynosiła ogółem 2500,00 zł. We wszystkich tych sprawach przeprowadzono oględziny i/lub szacowanie ostateczne szkody, a w protokołach, w uwagach, zamieszczano formułkę: *uzgodniono za uszkodzoną uprawę kwotę (...)*. W okresie od 1 kwietnia do 31 sierpnia 2019 r. zawartych zostało 56 ugód na łączną kwotę 20 358,00 zł. W przypadku umów ugód zawartych w okresie od 1 kwietnia do 31 sierpnia 2019 r. były one sporządzane na druku stanowiącym załącznik nr 3 do uchwały nr 15-09/18/19 Zarządu Koła Łowieckiego Żbik w Przemyślu z 24 września 2018 r. w sprawie szkód łowieckich w uprawach. W umowach ugód zawierano m.in. następujące dane: datę zawarcia umowy, gatunek uprawy rolnej lub płodu rolnego, położenie uprawy, powierzchnię uprawy lub masę zgromadzonego płodu rolnego, wartość odszkodowania i sposób zapłaty. W końcowych postanowieniach wzoru umowy ugody zawarto formułkę o treści: *niniejsza umowa ugody stanowi ostateczne odszkodowanie i wyklucza wszelkie dalsze roszczenia związane ze sporną uprawą rolną (płodem rolnym)*. Badaniem szczegółowym objęto trzy sprawy zakończone w drodze ugody z okresu 1 kwiecień 2018 r.–31 marzec 2019 r., oraz wszystkie 56 umów ugód z okresu od 1 kwietnia do 31 sierpnia 2019 r. W przypadku trzech spraw z łowieckiego roku gospodarczego 2018/2019 za każdym razem ww. ugoda była poprzedzona szacowaniem ostatecznym szkody. Szacowania te wykonywano w oparciu o niekompletnie wypełnioną dokumentację, co utrudniało ustalenie czy wysokość odszkodowania została prawidłowo naliczona. W protokołach były niewpisane informacje, takie jak: stan i jakość uprawy, plon, rozmiar szkody, cena skupu/rynkowa za 1 dt plonu/za 1 dt płodu rolnego, nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania (zł), kwota odszkodowania do wypłaty za plon, sposób doprowadzenia uszkodzonego obszaru łąki do stanu pierwotnego, koszt doprowadzenia uszkodzonego obszaru 1 ha łąki do stanu pierwotnego, kwota odszkodowania do wypłaty za doprowadzenie uszkodzonego obszaru łąki do stanu pierwotnego. W umowach ugód z okresu od 1 kwietnia do 31 sierpnia 2019 r. nie wskazywano metody wyliczenia wartości odszkodowania, co uniemożliwiało jej weryfikację. W uwagach sporządzającego protokół zapisano: *strony uzgodniły wysokość odszkodowania na kwotę, odpowiednio: 140,00 zł, 70,00 zł, 110,00 zł*. Porównując formy zawierania ugód Koła Łowieckiego Żbik z poszkodowanymi, należy stwierdzić, iż praktyka była w tym zakresie niejednolita. W latach 2017/2018 i 2018/2019 – ugody poprzedzano szacowaniem ostatecznym szkody, a w okresie od 1 kwietnia do 31 sierpnia 2019 r. strony nego-

cjowały i czyniły wzajemne ustępstwa względem roszczeń związanych ze szkodami łowieckimi bez zastosowania procedury szacowania szkód łowieckich, o których mowa w art. 46a ust. 1 i 4, art. 46c ust. 1 i 5 ustawy *Prawo łowieckie* oraz przepisów wykonawczych zawartych w rozporządzeniu z 2010 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód i rozporządzeniu z 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód.

Opisana praktyka polegająca na całkowitym pomijaniu procedury szacowania określonej w ustawie – *Prawo łowieckie* i przepisach wykonawczych lub częściowym jej stosowaniu – w związku z ustalaniem wysokości odszkodowania w drodze ugody – uniemożliwiła NIK porównanie uzgodnionej przez strony wysokości odszkodowania do wysokości odszkodowania, jaka przysługiwałaby w przypadku zastosowania procedury szacowania.

Zgodnie z art. 917 ustawy *Kodeks cywilny* przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie, albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać.

Z opisywaną problematyką związane jest poniżej zaprezentowane orzeczenie Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2008 r. (sygn. akt V CSK 310/08). Choć nie zapadło ono w sprawie jednej ze skontrolowanych jednostek, to stanowi pewną wskazówkę co do sposobu obliczania odszkodowania. Sąd Najwyższy wskazał, że przepisy odszkodowawcze przewidziane w prawie łowieckim, dotyczące szkód łowieckich (art. 46–50), mają charakter *lex specialis* wobec przepisów ustawy – *Kodeks cywilny*.

Warto przy tym również przywołać uchwałę Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z 27 listopada 2007 r. (sygn. akt III CZP 67/07), zgodnie z którą „zasada ochrony własności wyrażona w art. 64 Konstytucji wymaga, aby odszkodowanie w pełni pokrywało szkody wyrządzone w uprawach przez zwierzynę łowną.

Szkoda w uprawie rolnej powinna również zostać uwzględniona także przed zasiewem. W tym kontekście warto przywołać uchwałę Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z 19 maja 2015 r. (sygn. akt III CZP 114/14), zgodnie z którą szkodą w uprawie rolnej (art. 50 ust. 1b w związku z art. 46 ust. 1 pkt 1 *Prawa łowieckiego*) jest także szkoda wyrządzona przed zasiewem, związana z ponownym wykonaniem niezbędnych czynności agrotechnicznych przygotowujących grunt do zasiewu.

W ośmiu KŁ wystąpiły przypadki złożenia przez poszkodowanych lub dzierżawców obwodów odwołań do nadleśniczego w trybie art. 46d *upł.* Łącznie złożono 18 odwołań, w tym jedno do oględzin. W trzech przypadkach stwierdzono uchybienie terminu. W dwóch sprawach koła zawarły z poszkodowanym ugody. W 11 decyzjach nadleśniczych ustalone kwoty odszkodowań były wyższe od ustalonych w ramach szacowania pierwotnego. W jednym przypadku stwierdzono brak szkody, a w odwołaniu od oględzin procent zniszczenia uprawy ustalono na dotychczasowym poziomie.

Odwołania
do nadleśniczego

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wyniki analizy spraw zakończonych wypłatą odszkodowań

Szczegółowa analiza 317 spraw zakończonych wypłatą odszkodowań w kontrolowanych kołach wykazała następujące nieprawidłowości:

- w protokołach szacowania ostatecznego nie podawano podstawowych danych (powierzchni uszkodzonej, procentu zniszczenia uprawy, plonu z 1 ha) w 174 sprawach, w których wysokość odszkodowania ustalano w drodze ugody;
- nie sporządzano szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw w 69 sprawach;
- nie dotrzymano terminu wypłaty odszkodowań w 42 sprawach, opóźnienia wyniosły od jednego do 171 dni;
- nie przestrzegano terminu przeprowadzenia oględzin lub szacowania ostatecznego w 11 sprawach, opóźnienia wyniosły od jednego do 19 dni;
- nieprawidłowo szacowano użytki zielone (uwzględnienie powierzchni zredukowanej zamiast uszkodzonej przy obliczaniu kosztów doprowadzenia uszkodzonej powierzchni do stanu pierwotnego, nie uwzględniano wartości utraconego plonu) w 11 sprawach.

W kontrolowanych sprawach nie złożono odwołań do nadleśniczych i nie wniesiono pozwów do sądów.

5.2.3. Nadleśnictwa

Ewidencja zgłoszeń szkód w uprawach rolnych

W kontrolowanych nadleśnictwach prowadzono ewidencję zgłoszeń szkód w uprawach rolnych, tym samym realizowano obowiązek wynikający z § 1 ust. 3 rozporządzenia z 2010 r. Ewidencja zawierała następujące dane: nr obwodu, imię i nazwisko oraz adres zgłaszającego szkody, datę zgłoszenia oraz rodzaj uprawy, której zgłoszenie dotyczyło. Prowadzenie ewidencji kontynuowano po wejściu w życie rozporządzenia z 2019 r., w którym nie uwzględniono tego obowiązku.

Przekazanie informacji o zasadach składania zgłoszeń szkód

Wszystkie kontrolowane nadleśnictwa przekazały właściwym miejscowo wójtom (burmistrzom, prezydentom miast) oraz właściwym terytorialnie izmom rolniczym informacje o zasadach składania zgłoszeń szkód wyrządzanych przez zwierzynę leśną w uprawach i płodach rolnych lub osobach uprawnionych do ich przyjmowania.

Rozmiar szkód łowieckich

W sezonie **2017/2018** szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły w 11 nadleśnictwach. Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 1001,76 ha, z tego 36,4% stanowiły łąki i pastwiska. Największa powierzchnia zredukowana wystąpiła w Nadleśnictwie Kup – 225,63 ha (28,6% – łąki i pastwiska), najmniejsza w Nadleśnictwie Łomża – 16,67 ha (42,3% – łąki i pastwiska). Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 1 742 831 zł (na podstawie 1532 protokołów ostatecznego szacowania). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono w Nadleśnictwie Kup – 385 583 zł, najniższą w Nadleśnictwie Ustrzyki Dolne – 26 238 zł. W 43 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*). Ponadto w sześciu przypadkach uprzętnięto uprawy przed szacowaniem ostatecznym, a sześć zgłoszeń dotyczyło działek znajdujących się poza obwodami łowieckimi zarządzanymi przez nadleśnictwa.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

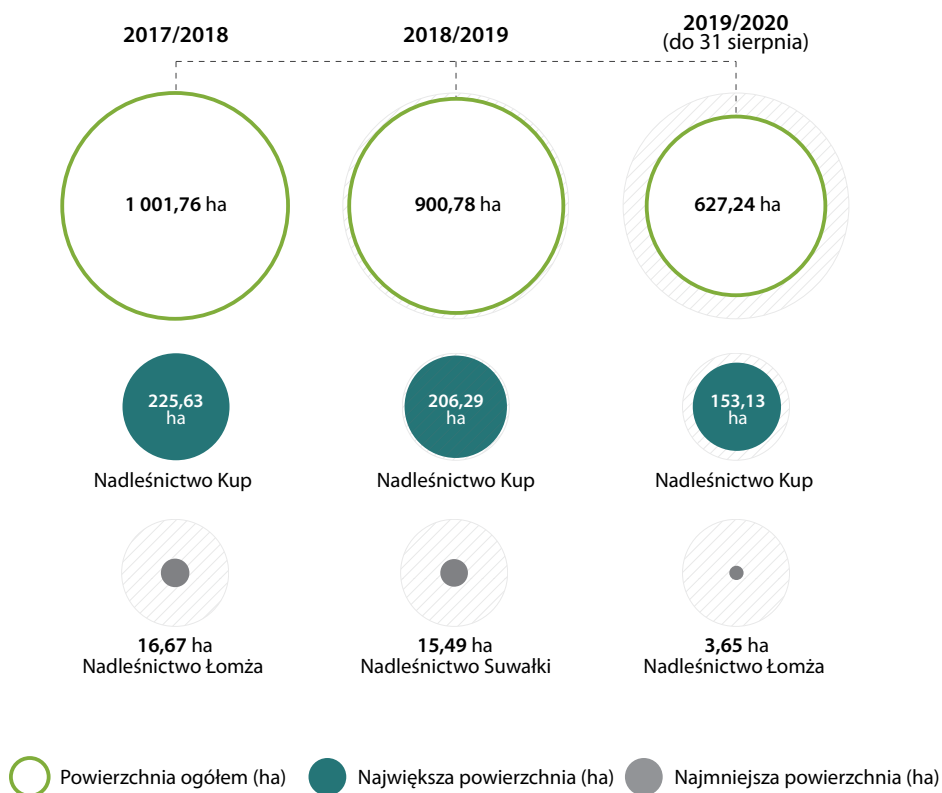
W sezonie **2018/2019** szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły w 11 nadleśnictwach. Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 900,78 ha, z tego 57,7% stanowiły łąki i pastwiska. Największa powierzchnia zredukowana wystąpiła w Nadleśnictwie Kup – 206,29 ha (42,6% – łąki i pastwiska), najmniejsza w Nadleśnictwie Suwałki – 15,49 ha (61,9% – łąki i pastwiska). Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 1 309 161 zł (na podstawie 1131 protokołów ostatecznego szacowania). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono w Nadleśnictwie Kup – 365 926 zł, najniższą w Nadleśnictwie Suwałki – 1082 zł. W 37 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*). Ponadto w sześciu przypadkach uprzątnięto uprawy przed szacowaniem ostatecznym, a trzy zgłoszenia dotyczyły działek znajdujących się poza obwodami zarządzanymi przez nadleśnictwa, w pięciu przypadkach szkody nie stwierdzono.

W sezonie **2019/2020** (do 31 sierpnia) szkody łowieckie w uprawach rolnych wystąpiły w 11 nadleśnictwach. Powierzchnia zredukowana szkód wynosiła 627,24 ha, z tego 47,6% stanowiły łąki i pastwiska. Największa powierzchnia zredukowana wystąpiła w Nadleśnictwie Kup – 153,13 ha (47,8% – łąki i pastwiska), najmniejsza w Nadleśnictwie Łomża – 3,65 ha (74,5% – łąki i pastwiska). Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota wypłaconych odszkodowań wyniosła 916 601 zł (na podstawie 889 protokołów ostatecznego szacowania). Najwyższą kwotę odszkodowań wypłacono w Nadleśnictwie Kluczbork – 226 300 zł, najniższą w Nadleśnictwie Łomża – 8485 zł. W 34 przypadkach odmówiono wypłaty odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy. Ponadto w pięciu przypadkach uprzątnięto uprawy przed szacowaniem ostatecznym, w dwóch szkodę zgłoszono na działce poza obwodem łowieckim zarządzanym przez nadleśnictwo, w jednym nie zgłoszono terminu zbioru uprawy.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 3

Powierzchnia zredukowana szkód łowieckich w obwodach łowieckich zarządzanych przez 11 kontrolowanych nadleśnictw

Źródło: dane z kontroli NIK.

Terminowość wypłaty odszkodowań

W kontrolowanym okresie tylko w trzech nadleśnictwach wystąpiły przypadki wypłaty odszkodowań za szkody w uprawach rolnych po upływie wyznaczonego terminu, tj. 30 dni od dnia sporządzenia protokołów z szacowania ostatecznego.

Przykłady

Nadleśnictwo Suwałki – w dwóch przypadkach wypłacono odszkodowania z jednodniowym opóźnieniem.

Nadleśnictwo Runowo – w siedmiu przypadkach opóźnienia wypłat wynosiły od jednego do czterech dni.

Nadleśnictwo Miłomłyn – w pięciu przypadkach przez pomyłkę odesłano akta sprawy poszkodowanym, a wypłaty dokonano po zwrocie tych dokumentów tj. 33 i 34 dni po podpisaniu protokołów.

Ustalenie wysokości odszkodowania w wyniku mediacji

W trzech nadleśnictwach wystąpiło siedem przypadków ustalenia wysokości odszkodowania w wyniku mediacji przy udziale organu gminy:

Nadleśnictwo Zamrzenica – w sezonie 2017/2018 wystąpiły trzy przypadki ustalenia wysokości odszkodowania w wyniku mediacji przy udziale przedstawiciela gminy, na podstawie art. 47 ust. 2 *upł.* Powodem mediacji był brak zgody na wysokość odszkodowania wyliczoną przez Nadleśnictwo. Łączna kwota odszkodowania (przed mediacjami) wyniosła 1818,18 zł. W wyniku mediacji przy udziale przedstawiciela gminy i ponownego szacowania szkód, w dwóch przypadkach strony doszły do porozumienia i zwiększono wysokość

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

odszkodowania. W jednym, pomimo ustalenia wyższej kwoty odszkodowania przez biorącego udział w mediacjach przedstawiciela gminy, nie doszło do polubownego rozwiązania. Nadleśniczy podał, że pomimo braku porozumienia, poszkodowany nie wniósł odwołania oraz nie podjął dalszych kroków mających na celu zmianę wypłaconej kwoty odszkodowania. We wszystkich przypadkach wypłacono łącznie 3578,40 zł;

Nadleśnictwo Kup – wystąpił jeden przypadek ustalenia wysokości odszkodowania w wyniku mediacji przy udziale przedstawicieli gminy Popielów oraz Izby Rolniczej w Opolu. Odszkodowanie w wysokości 1553,60 zł zostało wypłacone 17 września 2017 r.;

Nadleśnictwo Kluczbork – ustalono i wypłacono trzy odszkodowania w wyniku przeprowadzonych w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 mediacji przy udziale przedstawicieli gminy Kluczbork. Wypłacone w ww. przypadkach odszkodowania wyniosły: 2200 zł; 300 zł oraz 2400 zł. W wyniku przeprowadzonych mediacji wszystkie ww. odszkodowania były wyższe od pierwotnych o odpowiednio: 1053 zł; 46,70 zł oraz 2400 zł.

Kontrolowane nadleśnictwa nie ustalały wysokości odszkodowań w drodze ugody, zawartej na podstawie przepisów ustawy *Kodeks cywilny*.

W kontrolowanym okresie poszkodowani złożyli pozwy przeciwko dwóm nadleśnictwom:

Nadleśnictwo Zamrzenia – w jednym przypadku poszkodowany złożył pozew przeciwko Nadleśnictwu do Sądu Rejonowego w Tucholi. Sprawa dotyczyła braku zgody na wysokość odszkodowania ustaloną przez Nadleśnictwo podczas szacowania ostatecznego. Do czasu zakończenia czynności kontrolnych w Nadleśnictwie w sprawie nie wydano wyroku.

Nadleśnictwo Miłomłyn – w 2017 r. dwóch właścicieli upraw rolnych, które zostały uszkodzone przez zwierzynę wniosło przeciwko Nadleśnictwu pozwy do sądu. Złożone pozwy dotyczyły odpowiednio:

- wypłacenia odszkodowania w wysokości 7043,80 zł za szkody łowieckie w uprawie pszenicy, wyliczonego przez biegłego działającego na zlecenie rolnika (pomniejszonego o wypłacone przez Nadleśnictwo odszkodowanie w kwocie 2700,00 zł), zwrotu poniesionych przez powoda kosztów wynajęcia biegłego w kwocie 1000,00 zł oraz wypłaty odsetek od niewypłaconej kwoty. Wyrokiem sądu z dnia 14 stycznia 2019 r. poszkodowanemu zasądzone dodatkową kwotę odszkodowania w wysokości 1093,61 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Zasądzone również, że powód (poszkodowany) dokona na rzecz Nadleśnictwa zapłaty kwoty 1841,82 zł tytułem zwrotu kosztów procesowych. W efekcie poszkodowany wpłacił na konto Nadleśnictwa kwotę 643,34 zł, stanowiącą różnicę od zasądzonej wysokości odszkodowania wraz z odsetkami, a kosztami procesowymi poniesionymi przez Nadleśnictwo;
- wypłacenia odszkodowania w wysokości 5680,07 zł za szkody łowieckie w uprawie grochu, wyliczonego przez biegłego działającego na zlecenie rolnika (pomniejszonego o wypłacone przez Nadleśnictwo odszkodowanie w kwocie 1600 zł), zwrotu poniesionych przez powoda kosztów wynajęcia biegłego w kwocie 984 zł oraz zwrotu kosztów procesu i wypłaty odsetek od niewypłaconej kwoty. Wyrokiem sądu z dnia 28 października 2019 r. zasądzone na rzecz rolnika należność główną w wysokości 1933,15 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienia (295,11 zł), liczonymi od 8 września 2017 roku do dnia zapłaty, tj. 12 listopada 2019 r. oraz od powoda na rzecz Nadleśnictwa kwotę 28,11 zł tytułem zwrotu kosztów procesowych. W dniu 12 listopada 2019 r. Nadleśnictwo wypłaciło rolnikowi kwotę 2200 zł.

Ustalanie wysokości odszkodowań w drodze ugody

Pozwy z tytułu niewłaściwej realizacji szacowania szkód

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Odwołania do dyrektora rdlp

W czterech kontrolowanych nadleśnictwach wystąpiły przypadki złożenia przez poszkodowanych odwołań do dyrektora rdlp w trybie art. 46f *upł.*:

Nadleśnictwo Ostrów Mazowiecka – jeden poszkodowany skorzystał z możliwości odwołania do Dyrektora RDLP w Warszawie. Poszkodowany nie zgodził się z wysokością ustalonego odszkodowania (w kwocie 561 zł) z uwagi na zaniżoną (w ocenie poszkodowanego) wydajność uprawy oraz procent straty słomy (szkoda wystąpiła w uprawie żyta). Decyzją nr 32 z dnia 22 sierpnia 2018 r. w sprawie wysokości odszkodowania za szkody łowieckie, Dyrektor RDLP w Warszawie umorzył, jako bezprzedmiotowe, postępowanie w sprawie odwołania poszkodowanego (w wyniku przeprowadzonego szacowania stwierdzono, że szkoda nie wystąpiła);

Nadleśnictwo Łomża – jedno odwołanie rolnika (25 kwietnia 2019 r.) od odmowy ustalenia wysokości odszkodowania, które przekazało RDLP w Białymstoku do rozpatrzenia. Decyzją z 10 maja 2019 r. dyrektor RDLP odmówił ustalenia odszkodowania, argumentując m.in., że przed dniem szacowania (23 kwietnia 2019 r.) łąka została poddana zabiegowi rekultywacji (bronowaniu), a ślady żerowania zwierzyny uległy zatarciu. Ustalenia decyzji były zbieżne z zapisami dokonanymi przez Nadleśnictwo w protokole szacowania ostatecznego. Od decyzji dyrektora RDLP odwołujący nie wniósł skargi do sądu administracyjnego;

Nadleśnictwo Zamrzenia – w jednym przypadku poszkodowany skorzystał z możliwości odwołania od oszacowanej przez Nadleśnictwo kwoty odszkodowania. Poszkodowany wniósł odwołania do Dyrektora RDLP w Toruniu o ustalenie odszkodowania uwzględniającego ceny brutto, tj. obejmujące podatek od towarów i usług. Dyrektor RDLP 14 sierpnia 2019 r., biorąc pod uwagę ustalenia zawarte w protokołach szacowania ostatecznego, wydał decyzję nr 67/2019, w której ustalił wysokość odszkodowania na kwotę 2396,78 zł, tj. taką samą jaką ustaliło Nadleśnictwo podczas szacowania ostatecznego. Tym samym odwołanie poszkodowanego nie zostało uwzględnione i wypłacono kwotę ustaloną podczas szacowania ostatecznego;

Nadleśnictwo Kluczbork – w trzech przypadkach wysokość odszkodowania ustalił Dyrektor RDLP w Katowicach. Dotyczyło to dwóch przypadków w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019, na podstawie odwołania posiadaczy gruntów rolnych, którzy nie zgadzali się z wysokością odszkodowania określoną w protokołach szacowania ostatecznego sporządzonych przez pracowników gmin Kluczbork oraz Lasowice Wielkie. W przeprowadzonych postępowaniach odwoławczych uczestniczył przedstawiciel Nadleśnictwa. W łowieckim roku gospodarczym 2019/2020 (do 31 sierpnia) Dyrektor RDLP ustalił w jednym przypadku wysokość odszkodowania, w związku z odwołaniem właściciela gruntów rolnych od wysokości odszkodowania określonej w protokole szacowania ostatecznego sporządzonego przez Nadleśnictwo. W szacowaniu odwoławczym nie uczestniczył przedstawiciel Nadleśnictwa. We wszystkich trzech przypadkach, Dyrektor RDLP podtrzymał wysokość odszkodowania określoną w protokołach szacowania ostatecznego, wskazując w uzasadnieniach decyzji na ustalenia zawarte w tych protokołach. Odszkodowania zostały wypłacone w wysokościach ustalonych w decyzjach Dyrektora RDLP.

Skargi na postępowanie przedstawiciela zarządcy podczas szacowania szkód

W kontrolowanym okresie do żadnego z 11 nadleśnictw nie wpłynęły skargi dotyczące szacowania szkód w uprawach rolnych na terenie zarządzanych obwodów łowieckich.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Analiza dokumentacji 223 spraw zakończonych wypłatą odszkodowań w kontrolowanych nadleśnictwach wykazała następujące nieprawidłowości:

- brak szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw w 24 dokumentacjach;
- nieprawidłowe szacowanie użytków zielonych (uwzględnienie powierzchni zredukowanej zamiast uszkodzonej przy obliczaniu kosztów doprowadzenia uszkodzonej powierzchni do stanu pierwotnego) w dziewięciu sprawach;
- ustalenie odszkodowań bez uwzględnienia nieponiesionych kosztów zbioru, transportu i przechowywania w dziewięciu sprawach;
- niedotrzymanie terminu wypłaty odszkodowań w siedmiu sprawach w przypadku, których opóźnienia wyniosły od jednego do czterech dni.

W analizowanych sprawach złożono jedno odwołanie do dyrektora rdpl i nie wniesiono pozwów do sądów.

5.2.4. Urzędy gmin

W trzech gminach (Ostrów Mazowiecka, Suwałki, Dubiecko) nie prowadzono odrębnej ewidencji zgłoszeń o szacowanie szkód w uprawach i płodach rolnych. Wpływ wniosków odnotowywano w rejestrze korespondencji przychodzącej, prowadzonym w sekretariatach Urzędów. W pozostałych ośmiu gminach prowadzono odrębną ewidencję zgłoszeń szkód, która zawierała: imię i nazwisko poszkodowanego, datę wpływu wniosku, gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę, wielkość uszkodzonej uprawy, powierzchnię zredukowaną, kwotę wypłaconą, rodzaj zniszczonej uprawy.

W sześciu gminach rozpowszechniano informacje o zmianach przepisów prawa łowieckiego dotyczących właściwości organu kompetentnego do przyjmowania wniosków o wystąpieniu szkody łowieckiej. Odbywało się to na posiedzeniach rad gmin, zebraniach sołeckich. Ponadto informacje w tym zakresie zamieszczano na stronach internetowych urzędów oraz wywieszano na tablicach ogłoszeń. W pięciu gminach (Kolno, Świekatowo, Zalewo, Buczyna, Wołczyn) takich informacji nie rozpowszechniano.

W okresie od 1 kwietnia do 22 sierpnia 2018 r. na terenie 11 kontrolowanych gmin wystąpiły szkody łowieckie w uprawach rolnych. Łączna powierzchnia zredukowana wynosiła 499,64 ha, z tego 27,8% stanowiły łąki i pastwiska. Największa powierzchnia zredukowana wystąpiła w gminie Zalewo – 132,44 ha (0,4% – łąki i pastwiska), najmniejsza w gminie Suwałki – 3,66 ha (98,1% – łąki i pastwiska). Głównymi gatunkami wyrządzającymi szkody były dziki i jelenie. Łączna kwota ustalonych odszkodowań wyniosła 390 955 zł (w 481 sprawach). Najwyższą kwotę odszkodowań ustalono w gminie Dubiecko – 66 900 zł, najniższą w gminie Suwałki – 3342 zł. W 30 przypadkach odmówiono ustalenia odszkodowań, ponieważ wartość szkody nie przekraczała wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 ha uprawy (art. 48 pkt 4 *upł*). W 11 przypadkach nie wykonano szacowania ostatecznego z powodu braku zgłoszenia przez poszkodowanych terminu zbioru uprawy.

Wyniki analizy spraw zakończonych wypłatą odszkodowań

Ewidencja zgłoszeń szkód w uprawach rolnych

Informacje o zmianie przepisów prawa łowieckiego

Rozmiar szkód łowieckich w kontrolowanych gminach

Ustalanie wysokości odszkodowań w drodze ugody

W 8 gminach ustalano wysokość odszkodowań w drodze ugody. Na 481 spraw zakończonych ustaleniem odszkodowań w 83 przypadkach nastąpiło to w drodze ugody. Analiza dokumentacji spraw, w których zawarto ugody wykazała, że w protokołach nie ujmowano jednak wszystkich danych i informacji niezbędnych do wyliczenia wysokości odszkodowania. Wpisana do protokołu uzgodniona kwota odszkodowania, ustalona została z pominięciem procedur szacowania szkód określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. Uniemożliwiało to NIK porównanie uzgodnionej kwoty z wysokością odszkodowania, która przysługiwałaby w przypadku zastosowania przepisów *upł* i rozporządzenia.

Przykłady

Urząd Gminy Suwałki – w przypadku sześciu wniosków (z 15 ogółem) sprawę zakończono zawarciem ugód, na podstawie art. 917 *Kodeksu cywilnego* na łączną kwotę 800 zł. W trzech sprawach wartość ugód wyniosła od 200 zł do 300 zł, a w trzech kolejnych 0 zł²⁵. Sposób rozpatrywania wniosków o szacowanie szkody (tj. sporządzanie protokołów szacowania ostatecznego lub zawieranie ugód z wnioskodawcami) uzależniony był od praktyki stosowanej przez poszczególne koła łowieckie przed 1 kwietnia 2018 r. Wójt gminy wyjaśnił, że w celu rzetelnego określenia wysokości odszkodowania wynikającego z umowy ugody „(...) dokonywano pobieżnego szacowania szkody, bez sporządzania protokołu z szacowania ostatecznego, co wynikało z wytycznych Ministra Środowiska”.

Urząd Gminy w Kolnie – w 15 sprawach protokoły szacowania opracowane zostały na niewłaściwych formularzach oraz nie zawierały niektórych elementów (m.in. przewidywanego plonu, rozmiaru szkody, ceny rynkowej bądź skupu oraz nieponiesionych kosztów zbioru i przechowywania), wymaganych § 4 ust. 5 oraz pkt II wzoru tego dokumentu z załącznika do rozporządzenia w sprawie szacowania szkód.

Urząd Miasta w Byczynie – ustalenie wysokości odszkodowania w drodze ugody zawartej pomiędzy dzierżawcą a poszkodowanym nastąpiło w 11 przypadkach. Informację o zawarciu ugody zamieszczano w protokołach z szacowania ostatecznego. Pracownicy Urzędu biorący udział w pracach zespołu szacującego szkodę wyjaśnili, że wykonując zapisy art. 46 ust. 2 ustawy *Prawo łowieckie*, brali udział w pracach zespołu szacującego, występując w charakterze osoby wykonującej prace techniczne. Zgodnie z ich wyjaśnieniami, zapisy ustawy *Prawo łowieckie* i aktu wykonawczego (tj. rozporządzenia w sprawie szacowania szkód z 2010 r.) były rozbieżne, co uniemożliwiało jednoznaczną interpretację przepisów, a wszystkie wyliczenia lub ich brak w protokołach wynikały z decyzji szacującego, do których żaden z wnioskodawców nie wniósł uwagi ani zastrzeżeń.

Zakończenie spraw po zmianie ustawy – *Prawo łowieckie*

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw²⁶ w sprawach wszczętych i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy miały zastosowanie dotychczas obowiązujące przepisy. Wnioski o szacowanie szkód, które wpłynęły przed

²⁵ Ugody zawierano z wnioskodawcami na 0 zł, jeśli rozmiar szkód był znikomy (0,1–0,2 ha) w stosunku do powierzchni całkowitej uprawy (3–13 ha). W razie sporządzenia protokołu z szacowania ostatecznego miałyby zastosowanie art. 48 pkt 4 *Prawa łowieckiego*, zgodnie z którym odszkodowanie nie przysługiwałoby.

²⁶ Dz. U. poz. 1507.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wejściem w życie ww. przepisów, powinien rozpatrzyć organ do którego zostały złożone. W ośmiu gminach wszystkie wnioski o szacowanie szkód, które wpłynęły od 1 kwietnia 2018 r. rozpatrzono do 22 sierpnia 2018 r. W dwóch gminach (Dobre Miasto, Byczyna) szacowania ostateczne wykonano zgodnie z ww. przepisami po 23 sierpnia 2018 r.

W jednej gminie (Wołczyn) do 23 sierpnia 2018 r. w pięciu sprawach przeprowadzono tylko oględziny i nie przeprowadzono szacowań ostatecznych, które wykonali dzierżawcy obwodów łowieckich, niezgodnie z ww. przepisami:

Gmina Wołczyn – wbrew dyspozycji art. 4 ustawy z dnia 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw – nie brano udziału w szacowaniu ostatecznym pięciu szkód. Burmistrz wyjaśnił, że *gmina uczestniczyła jedynie we wstępnych oględzinach, a charakter uszkodzonych upraw (kukurydza, ziemniaki) sprawił, że ostateczne szacowanie mogło nastąpić w miesiącach wrzesień–październik, tj. kiedy zadanie nie należało już do kompetencji gminy.*

Tylko w **gminie Dobre Miasto** w dwóch sprawach ustalenie wysokości odszkodowania nastąpiło w wyniku mediacji. Postępowania wszczęto na wniosek poszkodowanych, niezadowolonych z działań Koła Łowieckiego Kaczor w zakresie szacowania szkód. Burmistrz, zarządzeniami z dnia 22 września 2017 r. i 12 października 2017 r. w sprawie przeprowadzenia mediacji dla polubownego rozstrzygnięcia sporu, wyznaczył datę (odpowiednio 5 i 26 października 2017 r.), miejsce mediacji (Urząd Miasta) oraz osobę do przeprowadzenia mediacji (w pierwszej sprawie) i powołał trzyosobową komisję (w drugim przypadku). Z negocjacji sporządzono protokoły podpisane przez strony mediacji. W wyniku mediacji zawarto ugody, w których koło łowieckie zobowiązało się do:

- przekazania materiałów potrzebnych do zabezpieczenia nieruchomości osoby poszkodowanej, pomocy przy zainstalowaniu elektryzatora i ogrodzeniu posesji oraz kontrolowania nieruchomości podczas polewań odbywających się w jej pobliżu;
- przeprowadzenia szacowania szkód wyrządzonych w uprawach poszkodowanego oraz ustalenia kwoty i wypłaty odszkodowania.

Z ustaleń kontroli w KŁ Kaczor wynika, że zobowiązania przyjęte przez koło zostały zrealizowane.

Szczegółowa analiza 197 dokumentacji spraw, w których ustalono wysokość odszkodowania wykazała następujące nieprawidłowości:

- nie sporządzono szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw w 79 przypadkach;
- nie dotrzymano terminów przeprowadzenia oględzin lub szacowania ostatecznego w 24 przypadkach opóźnienia wyniosły od jednego do 29 dni;
- brak informacji o wniesionych zastrzeżeniach w 52 protokołach;
- brak podstawowych danych (powierzchni uszkodzonej, procentu zniszczenia uprawy, wielkości plonu z ha) w 47 protokołach szacowania ostatecznego;

Ustalenie wysokości odszkodowań w drodze mediacji

Wyniki analizy spraw zakończonych ustaleniem odszkodowań

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- nieprawidłowe szacowanie użytków zielonych (nieokreślenie wielkości plonu lub uwzględnienie powierzchni zredukowanej zamiast uszkodzonej przy obliczaniu kosztów doprowadzenia uszkodzonej powierzchni do stanu pierwotnego) w 14 sprawach;
- szacowanie ostateczne udokumentowano na drukach protokołów oględzin zamiast szacowania ostatecznego w 31 sprawach.

W analizowanych sprawach nie złożono odwołań do nadleśniczych i nie wniesiono pozwów do sądów.

5.3. Rozpatrywanie odwołań od procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych

5.3.1. Nadleśnictwa

Do siedmiu spośród 11 kontrolowanych nadleśnictw złożono łącznie 41 odwołań od procedury szacowania szkód, w tym 36 odwołań złożyli poszkodowani, a pięć dzierżawcy obwodów łowieckich. W dwóch przypadkach odwołań złożonych przez poszkodowanych (po jednym w Nadleśnictwach Suwałki i Kudypy) stwierdzono uchybienie terminu i wydano stosowne postanowienia. Poszkodowani złożyli skargi na postanowienia, które zostały odrzucone przez WSA. Trzy sprawy pozostały bez rozpoznania. W dwóch poszkodowani nie zgłosili terminu zbioru upraw i nie przeprowadzono szacowania ostatecznego. W jednym przypadku poszkodowany zgłosił szkodę bezpośrednio do nadleśniczego z pominięciem dzierżawcy obwodu.

W 34 sprawach rozstrzygniętych decyzjami nadleśniczych postępowania przeprowadzono zgodnie z obowiązującymi przepisami: powiadamiano strony o terminie oględzin lub szacowania ostatecznego; w trakcie oględzin i szacowania ostatecznego ustalano wszystkie wymagane elementy określone w art. 46a ust. 1 *Prawa łowieckiego*, w tym m.in. gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę, rodzaj oraz stan i jakość uprawy, powierzchnię całej uprawy, szacunkową powierzchnię uszkodzonej uprawy, szacunkowy procent zniszczenia uprawy na uszkodzonej powierzchni. Po zakończeniu oględzin lub szacowania ostatecznego sporządzono protokoły, które zawierały wymagane elementy.

Decyzje nadleśniczych o wysokości odszkodowania były wydawane w oparciu o ustalenia zawarte w protokołach szacowania ostatecznego, z zachowaniem 14-dniowego terminu określonego w art. 46e ust. 2 *Prawa łowieckiego*. W uzasadnieniach decyzji przytoczono ustalenia poczynione w trakcie szacowania ostatecznego.

W decyzjach nadleśniczych zawarto następujące rozstrzygnięcia: w dwóch stwierdzono brak szkody (zgodnie z protokołami sporządzonymi przez dzierżawców obwodów), w dziewięciu kwoty odszkodowań pozostały bez zmian (zgodnie z protokołami sporządzonymi przez dzierżawców obwodów), w 16 ustalono kwoty wyższe od (od 22 zł do 1152 zł w porównaniu z szacowaniem pierwotnym), w siedmiu kwoty niższe (od 122 zł do 994 zł).

Dwa odwołania zostały przekazane do dyrektora rdłp, ponieważ nadleśniczy był członkiem koła łowieckiego na terenie którego szkoda wystąpiła. W jednym przypadku nadleśniczy nie wyłączył się z rozpatrywania odwołania.

Przykład

Nadleśnictwo Kluczbork – w jednym przypadku przeprowadzonego przez Nadleśnictwo w 2018 r. postępowania odwoławczego, Nadleśniczy nie wyłączył się z tego postępowania mimo tego, iż dotyczyło ono koła łowieckiego „Słonka”, którego jest członkiem i wydał decyzję administracyjną w sprawie (Decyzja nr 23/2018 z 23 maja 2018 r.).

Nadleśniczy wyjaśnił, że w jednym przypadku postępowanie odwoławcze odbyło się bez wyłączenia Nadleśniczego, ponieważ odwołanie od oględzin szkód łowieckich w uprawie rolnej wpłynęło do Nadleśnictwa 10 maja 2018 r., oględziny uprawy odbyły się 17 maja 2018 r., a decyzję nr 23/2018 wydano 23 maja 2018 r. Zarządzenie nr 30/2018 Dyrektora RDLP w Katowicach regulujące procedury rozpatrywania odwołań od ustaleń zespołów szacujących szkody zostało wydane dnia 28 maja 2018 r.

Zgodnie natomiast z art. 49a ust. 2 ustawy *Prawo łowieckie: Nadleśniczy Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, (...) podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania, jeżeli jest członkiem koła łowieckiego będącego dzierżawcą obwodu łowieckiego, którego dotyczy to postępowanie.*

Stosownie także do zapisu art. 24 § 1 pkt 1 Kodeksu postępowania administracyjnego *pracownik organu administracji publicznej podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie, w której jest stroną albo pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może mieć wpływ na jego prawa lub obowiązki.*

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Cel główny kontroli	Czy wdrożenie nowego systemu zapewnia rzetelne szacowanie szkód oraz wypłacanie odszkodowań?
Cele szczegółowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy procedura szacowania szkód była prawidłowo realizowana, a odszkodowania były wypłacane w terminie i w prawidłowej wysokości? 2. Czy podmioty zobowiązane do szacowania szkód miały odpowiednie przygotowanie?
Zakres podmiotowy	Kontrolą objęto 40 jednostek, w tym: Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego, 17 kół łowieckich, 11 nadleśnictw, 11 urzędów gmin.
Kryteria kontroli	<p>Kontrolę w Zarządzie Głównym PZŁ i kołach łowieckich przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 3 oraz art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. <i>o Najwyższej Izbie Kontroli</i>, z uwzględnieniem kryteriów: legalności i gospodarności.</p> <p>Kontrolę w nadleśnictwach przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. <i>o Najwyższej Izbie Kontroli</i>, z uwzględnieniem kryteriów: legalności, rzetelności, celowości i gospodarności.</p> <p>Kontrolę w urzędach gmin przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 2 oraz art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. <i>o Najwyższej Izbie Kontroli</i>, z uwzględnieniem kryteriów: legalności, gospodarności i rzetelności.</p>
Okres objęty kontrolą	Od 1 kwietnia 2017 r. do 31 sierpnia 2019 r. Czynności kontrolne prowadzono od 6 sierpnia 2019 r. do 12 grudnia 2019 r.
Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK	Nie podejmowane.
Udział innych organów kontroli na podstawie art. 12 ustawy o NIK	Udział innych organów nie był planowany.
Pozostałe informacje	<p>Wyniki kontroli przedstawiono w 40 wystąpieniach pokontrolnych. Do trzech wystąpień zgłoszono 11 zastrzeżeń. Uchwałami z dnia 2 grudnia 2019 r., 29 stycznia 2020 r. oraz 25 lutego 2020 r. Zespołów Orzekających Komisji Rozstrzygających w NIK pięć zastrzeżeń uwzględniono w całości, trzy w części, trzy oddalono.</p> <p>Finansowe rezultaty kontroli wniosły 5999,85 zł.</p> <p>W 29 wystąpieniach pokontrolnych sformułowano ogółem 49 wniosków pokontrolnych (w wystąpieniach do gmin odstąpiono od formułowania wniosków, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy <i>o NIK</i>, z uwagi na uchylene z dniem 23 sierpnia 2018 r. obowiązków gminy w zakresie szacowania szkód łowieckich).</p> <p>Wnioski pokontrolne skierowano do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przewodniczącego Zarządu Głównego PZŁ, o: wyeliminowanie nieprawidłowości w zakresie szacowania szkód łowieckich w uprawach rolnych na terenie OHZ prowadzonych przez ZG PZŁ, w tym przestrze-

ZAŁĄCZNIKI

gania zasad i sposobu szacowania szkód, określonych w ustawie – *Prawo łowieckie* i w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 19 kwietnia 2019 r.; dotrzymanie 30 dniowego terminu na wypłatę odszkodowania;

- **Prezesów Zarządów kół łowieckich**, o: ustalanie wysokości odszkodowania za szkody łowieckie w uprawach i płodach rolnych w sposób określony w ustawie – *Prawo łowieckie* oraz przepisach wykonawczych; dokumentowanie wykonania czynności związanych z szacowaniem szkód, tj.: informowania właściwych organów o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód, informowania poszkodowanych o terminach szacowania, odmowy wypłaty odszkodowań; terminowe wypłacanie ustalonych odszkodowań za szkody łowieckie;
- **Nadleśniczych** o: sporządzanie szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw, powiadamianie uprawnionych do udziału w oględzinach lub w szacowaniu ostatecznym w sposób określony przepisami, ustalanie wysokości odszkodowania za szkody wyrządzone w uprawach i płodach rolnych przez zwierzynę łowną zgodnie z metodologią określoną w ustawie – *Prawo łowieckie*; terminowe wypłacanie ustalonych odszkodowań za szkody łowieckie.

Z informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych wynika, że według stanu z dnia 4 marca 2020 r. zrealizowano 19 wniosków (38,8%) oraz podjęto działania w celu realizacji 16 wniosków (32,7%), natomiast 14 wniosków nie zostało zrealizowanych (28,5%).

Stan realizacji
wniosków
pokontrolnych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Środowiska	Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego	Albert Kołodziejski
2.		Nadleśnictwo Ostrów Mazowiecka	Piotr Uścian-Szaciłowski
3.		Koło Łowieckie MYKITA w Ostrowi Mazowieckiej	Wojciech Skowroński
4.		Wojskowe Koło Łowieckie nr 137 JENOT w Komorowie	Ryszard Socha
5.		Urząd Gminy w Ostrowi Mazowieckiej	Waldemar Brzostek
6.	Delegatura NIK w Białymstoku	Nadleśnictwo Suwałki	Wojciech Rodak
7.		Nadleśnictwo Łomża	Dariusz Godlewski
8.		Koło Łowieckie JEDYNKA w Suwałkach	Grzegorz Buchowiecki
9.		Koło Łowieckie SZELMENT w Suwałkach	Andrzej Śledź
10.		Koło Łowieckie CYRANKA w Kolnie	Jan Duda
11.		Urząd Gminy w Kolnie	Józef Bogdan Wiśniewski
12.		Urząd Gminy Suwałki	Zbigniew Mackiewicz

Wykaz jednostek kontrolowanych²⁷

²⁷ W brzmieniu pisma okólnego nr 1/2019 Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z dnia 19 lutego 2019 r. zmieniającego pismo okólnie w sprawie wzoru informacji o wynikach kontroli.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
13.	Delegatura NIK w Bydgoszczy	Nadleśnictwo Zamrzenica	Sebastian Nowak
14.		Nadleśnictwo Runowo	Kamil Walenciuik
15.		Koło Łowieckie nr 17 WILGA Szewno	Eugeniusz Przybysz
16.		Koło Łowieckie nr 78 „Leśnik” w Runowie Krajeńskim	Marek Charczyński
17.		Koło Łowieckie nr 202 „Oręż” Zabartowo	Ryszard Taper
18.		Urząd Miejski w Więcborku	Waldemar Sławomir Kuszewski
19.		Urząd Gminy w Świekatowie	Marek Topoliński
20.		Delegatura NIK w Olsztynie	Nadleśnictwo Miłomłyn
21.	Nadleśnictwo Kudypy		Małgorzata Błyskun
22.	Koło Łowieckie „Słonka” w Morągu		Tadeusz Łopata
23.	Koło Łowieckie „Kaczor” w Dobrym Mieście		Marian Pieczuro
24.	Koło Łowieckie KUDYPY w Olsztynie		Piotr Moczarski
25.	Urząd Miejski w Dobrym Mieście		Jarosław Kowalski
26.	Urząd Miejski w Zalewie		Marek Żyliński
27.	Delegatura NIK w Opolu	Nadleśnictwo Kup	Jarosław Jańczyk
28.		Nadleśnictwo Kluczbork	Paweł Pypłacz
29.		Koło Łowieckie Nr 1 HUBERTUS w Opolu	Bernard Czirnia
30.		Koło Łowieckie Nr 3 PONOWA Kluczbork	Krzysztof Winkowski
31.		Koło Łowieckie nr 4 „Słonka” w Byczynie	Janusz Kaczkowski
32.		Urząd Miejski w Byczynie	Iwona Sobania
33.		Urząd Miejski w Wołczynie	Jan Leszek Wiącek
34.	Delegatura NIK w Rzeszowie	Nadleśnictwo Bircza	Zbigniew Kopczak
35.		Nadleśnictwo Ustrzyki Dolne	Maciej Szpiech
36.		Koło Łowieckie Ryś w Ustrzykach Dolnych	Stanisław Kaczmarczyk
37.		Koło Łowieckie Jarząbek w Ustrzykach Dolnych	Andrzej Piątek
38.		Koło Łowieckie Żbik w Przemyśle	Tomasz Kurek
39.		Urząd Gminy w Dubiecku	Jacek Grzegorzak
40.		Urząd Gminy Krzywca	Wacław Pawłowski

Wykaz ocen kontrolowanych jednostek

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
1.	Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego	opisowa	Zarząd Główny PZŁ prowadzący 18 ośrodków hodowli zwierzyny (dalej: OHZ), wywiązywał się z obowiązku wypłaty rolnikom odszkodowań za szkody wyrządzone przez zwierzynę łowną na terenie tych OHZ.	W ZG PZŁ nie stworzono, w kontrolowanym okresie, mechanizmów umożliwiających sprawowanie skutecznego nadzoru nad OHZ w zakresie procesu szacowania szkód i wypłaty odszkodowań. Działania zrealizowane w ramach sprawowanego nadzoru, miały charakter doraźnych i nieusystematyzowanych. Kontrola wykazała, że wpisana do protokołu kwota odszkodowania, w niektórych przypadkach ustalona została z pominięciem procedur szacowania szkód, określonych w rozporządzeniach Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. i z dnia 19 kwietnia 2019 r., co wyjaśniano uzgodnieniem kwoty z poszkodowanym. Praktyka taka stwarzała ryzyko uznaniowego traktowania poszkodowanych – wysokość uzgodnionego odszkodowania mogła być zarówno wyższa, jak i niższa od kwoty odszkodowania wyliczonej przy zastosowaniu metodologii, określonej w rozporządzeniu z 8 marca 2010 r. lub rozporządzeniu z 16 kwietnia 2019 r. Wystąpiły też przypadki opóźnień w wypłacie odszkodowań.
2.	Nadleśnictwo Ostrów Mazowiecka	opisowa	Nadleśniczy stworzył warunki kadrowo-techniczne do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód łowieckich oraz wypłaty odszkodowań. Odwołania od procedury szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych były rozpatrywane terminowo. Wydanie przez Nadleśniczego decyzji w trybie art. 46e ust. 1 <i>upł</i> każdorazowo poprzedzono oględzinami lub szacowaniem ostatecznym, których ustalenia, jak również ustalenia protokołów, sporządzanych przez dzierżawców, uwzględniono w decyzjach Nadleśniczego.	Szczegółowe badanie protokołów szacowania ostatecznego, sporządzonych w związku ze zgłoszeniami szkód powstałymi na terenie OHZ „Brok” wykazało, że przy ustalaniu kosztów doprowadzenia uszkodzonego obszaru łąk i pastwisk do stanu pierwotnego uwzględniano powierzchnię zredukowaną. Było to niezgodne z § 4 ust. 8 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. <i>w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych</i> i skutkowało zaniżeniem wysokości należnego odszkodowania.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
3.	Koło Łowieckie MYKITA w Ostrowi Mazowieckiej	opisowa	Prezes Koła stworzył warunki kadrowo-techniczne do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań. Wyzaczył osoby odpowiedzialne za realizację zadań oraz zapewnił tym osobom sprzęt niezbędny do ich wykonania.	Nie zapewniono rozpatrzenia wniosków o szacowanie szkód, w tym ustalenie wysokości odszkodowań, zgodnie z przepisami ustawy – <i>Prawo łowieckie</i> oraz wydanym na jej podstawie rozporządzeniu. Wysokość odszkodowania była każdorazowo uzgadniana z poszkodowanymi, bez uprzedniego ustalenia danych niezbędnych do wyliczenia wysokości odszkodowania. Praktyka taka stwarzała ryzyko uznaniowego traktowania poszkodowanych – wysokość uzgodnionego odszkodowania mogła być zarówno wyższa, jak i niższa od kwoty odszkodowania wyliczonej przy zastosowaniu metodologii, określonej w rozporządzeniach z 2010 r. i z 2019 r. Potwierdziły to decyzje Nadleśniczego Nadleśnictwa Ostrów Mazowiecka, który po przeprowadzeniu, w ramach procedury odwoławczej szacowania ostatecznego stwierdził – w jednym przypadku, że odszkodowanie nie przysługuje. W dwóch przypadkach Nadleśniczy ustalił wysokość odszkodowań wyższą o 126,5 zł oraz o 201,5 zł, tj. w kwotach o 63,3% oraz o 201,5% wyższych niż ustalone przez Koło.
4.	Wojskowe Koło Łowieckie nr 137 JENOT w Komorowie	opisowa	Prezes Koła stworzył warunki kadrowo-techniczne do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań. Wyzaczył osoby odpowiedzialne za realizację zadań oraz zapewnił tym osobom sprzęt niezbędny do ich wykonania.	W kontrolowanym okresie w Kole Łowieckim Jenot wszystkie wnioski o szacowanie szkód, w tym ustalenie wysokości odszkodowania, rozpatrzono z pominięciem zasad szacowania szkód, określonych w ustawie <i>Prawo łowieckie</i> oraz wydanym na jej podstawie rozporządzeniu, bez uprzedniego ustalenia danych niezbędnych do wyliczenia wysokości odszkodowania. Praktyka taka stwarzała ryzyko uznaniowego traktowania poszkodowanych – wysokość uzgodnionego odszkodowania mogła być zarówno wyższa, jak i niższa od kwoty odszkodowania wyliczonej przy zastosowaniu metodologii, określonej w rozporządzeniu z 2010 r. i z 2019 r. Potwierdziła to decyzja Nadleśniczego Nadleśnictwa Ostrów Mazowiecka, który po przeprowadzeniu, w ramach procedury odwoławczej, szacowania ostatecznego ustalił wysokość odszkodowania na kwotę niższą niż zaproponowało poszkodowanemu Koło. Różnica wyniosła 122,0 zł, co stanowiło 30,5% kwoty zaproponowanej przez Koło.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
5.	Urząd Gminy w Ostrowi Mazowieckiej	opisowa	W Urzędzie zapewniono podstawowe środki techniczne niezbędne do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód łąwieckich, tj. środek transportu (samochód służbowy) i taśmę mierniczą.	Stwierdzone nieprawidłowości, które polegały m.in. na: braku dokumentacji potwierdzającej przeprowadzenie oględzin i szacowania ostatecznego szkód (w siedmiu spośród 50 spraw prowadzonych w Urzędzie); opóźnieniach w procedurze szacowania szkód łąwieckich (w ośmiu spośród 15 spraw objętych szczegółowym badaniem) oraz sporządzaniu niekompletnych protokołów oględzin/ostatecznego szacowania szkód.
6.	Nadleśnictwo Suwałki	pozytywna	Prawidłowo prowadzono ewidencję zgłoszeń szkód w uprawach i płodach rolnych. Rzetelnie i zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa realizowano procedurę szacowania szkód łąwieckich w uprawach i płodach rolnych oraz ustalano wysokości odszkodowań. W 13 (z 15) badanych sprawach wypłata odszkodowań była realizowana terminowo. Stworzono warunki kadrowo-techniczne do sprawnej realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań.	W dwóch przypadkach wypłata odszkodowania z jednodniowym opóźnieniem. W 13 (z 15) analizowanych sprawach prowadzonych przez Nadleśnictwo (dotyczących czterech protokołów oględzin bądź dziewięciu protokołów szacowania ostatecznego) nie odnotowano informacji o braku bądź wniesieniu zastrzeżeń, wymaganych art. 46b ust. 3 (obowiązujący do 1 kwietnia 2018 r.) i art. 46a ust. 5 ustawy <i>Prawo łąwieckie</i> .
7.	Nadleśnictwo Łomża	opisowa	W Nadleśnictwie stworzono warunki kadrowo-techniczne do sprawnej realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań. W 13 sprawach (z 15 analizowanych) poprawnie ustalono wysokość odszkodowań Nadleśnictwo prawidłowo postępowało przy rozpatrywaniu odwołań od procedury szacowania szkód łąwieckich w uprawach i płodach rolnych. Decyzje ustalające wysokość odszkodowania zostały wydane terminowo, z uwzględnieniem ustaleń zawartych w protokołach szacowania ostatecznego.	W dwóch szacowaniach ostatecznych popełniono błędy skutkujące заниzeniem kwoty odszkodowań o 213,60 zł. Terminowo wypłacano rolnikom odszkodowania lub przekazywano je uprawnionym niezwłocznie, gdy nie odebrali oni odszkodowań w uzgodnionych terminach. W dwóch sprawach odwołań nie przesłano kołom łąwieckim informacji o niezgłoszeniu się rolników na szacowanie ostateczne, co mogło skutkować nieprzekazaniem tym osobom ustalonych odszkodowań (240 zł).

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
8.	Koło Łowieckie JEDYNKA w Suwałkach	opisowa	Właściwe przygotowanie Koła pod względem organizacyjnym i technicznym do przyjmowania i rozpatrywania zgłoszeń szkód wyrządzonych przez zwierzęta łowne oraz brak stwierdzonych przypadków uchylania się od obowiązku wypłaty odszkodowania. Ustalone odszkodowania wypłacono w ustawowym terminie.	Ustalona w 82 przypadkach, na 83 zgłoszone wnioski, wielkość odszkodowania za zniszczone uprawy i płody rolne została określona w drodze negocjacji, które zakończono zawarciem ugody na podstawie przepisów art. 917 ustawy <i>Kodeks cywilny</i> . Uniemożliwiło to zweryfikowanie uzgodnionej kwoty do wysokości odszkodowania, która przysługiwałaby w przypadku zastosowania przepisów <i>upł</i> i rozporządzeń.
9.	Koło Łowieckie SZELMENT w Suwałkach	opisowa	Koło było dobrze przygotowane pod względem organizacyjnym i technicznym do rozpatrywania zgłoszeń o szkodach wyrządzonych przez zwierzęta łowne. Myśliwym uczestniczącym w szacowaniu wielkości odszkodowań łowieckich, zapewniono odpowiednie przeszkolenie oraz wyposażenie w sprzęt i urządzenia techniczne. Realizowano także działania zapobiegające zniszczeniom przez dziko żyjące zwierzęta w uprawach i płodach rolnych.	47 wniosków załatwiono poprzez negocjacje, zakończone zawarciem ugody na podstawie przepisów art. 917 ustawy <i>Kodeks cywilny</i> , co uniemożliwiło zweryfikowanie prawidłowości określenia wysokości odszkodowania, jakie należałoby wypłacić przy stosowaniu procedur ustalonych w <i>upł</i> i przepisach wykonawczych. W pięciu sprawach nie było postępowania zakończonego ustaleniem wysokości odszkodowania, czym naruszono przepisy art. 46 ust. 6 i art. 46a ust. 2 <i>upł</i> . Poszkodowanym pięciu rolnikom nie udzielono także pisemnych odpowiedzi o przyczynach odmowy ustalenia odszkodowań. Nieterminowo wypłacono 13 (z 53) odszkodowań w łącznej wysokości 5241 zł (co stanowiło 23,3% kwoty wypłaconej), zaś odsetki (54 zł) z tego tytułu naliczono dopiero w trakcie kontroli. Nieprawidłowo wykazano wielkość powierzchni zredukowanej upraw rolnych uszkodzonych przez zwierzęta łowne i wysokości wypłaconych odszkodowań łowieckich w sprawozdaniu ŁOW-1 sporządzonym w roku gospodarczym 2017/2018 i rocznym planie łowieckim opracowanym na rok 2018/2019.
10.	Koło Łowieckie CYRANKA w Kolnie	opisowa	W kontrolowanym okresie koło wywiązało się z obowiązku wypłaty rolnikom odszkodowań za szkody łowieckie wyrządzone przez zwierzęta łowne. Było do tego przygotowane pod względem organizacyjnym i technicznym, co umożliwiło terminowe podjęcie działań w tym zakresie. Odszkodowania wypłacano terminowo, z wyjątkiem jednego pięciodniowego opóźnienia	W protokołach nie ujmowano wszystkich danych i informacji niezbędnych do wyliczenia wysokości odszkodowania. Ujęta w protokole uzgodniona kwota odszkodowania, ustalona została z pominięciem procedur szacowania szkód określonych w <i>upł</i> i przepisach wykonawczych Uniemożliwiło to zweryfikowanie uzgodnionej kwoty do wysokości odszkodowania, która przysługiwałaby w przypadku zastosowania przepisów <i>upł</i> i rozporządzeń.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
11.	Urząd Gminy w Kolnie	negatywna	Brak	Urząd nie był właściwie przygotowany organizacyjnie do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich, przy czym znacząco wpłynął na to krótki okres od przyjęcia ustawy nakładającej na gminy te obowiązki do jej wejścia w życie. Zasady współpracy z przedstawicielami organu wykonawczego jednostki pomocniczej Gminy nie zostały formalnie ustalone, a także nie przeszkolono i nie wyposażono sołtysów w wyposażenie umożliwiające prawidłową obsługę procesu szacowania szkód. Poszczególne postępowania nie były prowadzone zgodnie z przepisami ustawy <i>Prawo łowieckie</i> , co mogło mieć wpływ na ustalone wysokości odszkodowań, a w jednej sprawie na brak jego ustalenia.
12.	Urząd Gminy Suwałki	opisowa	W Urzędzie stworzono odpowiednie warunki kadrowo-techniczne do sprawnego realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich m.in. poprzez odpowiednie przygotowanie odpowiedzialnego za ten zakres obowiązków pracownika. Realizując zadania, rzetelnie i zgodnie z przepisami oszacowano wartości odszkodowań w siedmiu z dziewięciu prowadzonych przez Urząd spraw.	Nierzetelne ustalenie wysokości odszkodowania w dwóch sprawach, wpłynęło ostatecznie – w jednej z nich – na zaniżenie kwoty wypłaconego odszkodowania o szacunkową wartość 269,94 zł.
13.	Nadleśnictwo Zamrzenia	pozytywna	Stworzono warunki do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych, wypłaty odszkodowań oraz rozpatrywania odwołań od procedury szacowania szkód. Wyznaczono osoby odpowiedzialne, zapewniono im odpowiednie przygotowanie, szkolenia oraz niezbędny sprzęt. Współdziałano z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom. Wypłaty wszystkich odszkodowań dokonano w terminie 30 dni od dnia sporządzenia protokołu z ostatecznego szacowania. Odwołania od procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych były rozpatrywane zgodnie z obowiązującymi przepisami, a decyzje ustalające wysokość odszkodowania zostały wydane terminowo i z uwzględnieniem ustaleń zawartych w protokołach oględzin i szacowania ostatecznego.	Nieprawidłowości polegające na niezachowaniu terminu przeprowadzania oględzin (jedna sprawa z 15 objętych kontrolą) i w dokumentowaniu powiadamiania stron (pięć spraw) nie wpłynęły na ogólnie pozytywną ocenę Nadleśnictwa w badanym zakresie.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
14.	Nadleśnictwo Runowo	opisowa	W kontrolowanym okresie Nadleśnictwo było właściwie przygotowane do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań. W Nadleśnictwie wprowadzono i przestrzegano zasady dotyczące postępowania przy szacowaniu szkód, w tym wyznaczono osoby odpowiedzialne za realizację zadań. Zapewniono im odpowiednie przygotowanie oraz niezbędny sprzęt do wykonania tych zadań.	Stwierdzone nieprawidłowości, dotyczyły m.in. niepoprzedzenia jednego szacowania oględzinami przeprowadzonymi w terminie siedmiu dni od dnia zgłoszenia szkody, procentowego – zamiast indywidualnego, zależnego od szkody – ustalania nieponiesionych kosztów zbioru, transportu i przechowywania (w dwóch przypadkach). Wypłaty odszkodowań w siedmiu przypadkach dokonano nieterminowo.
15.	Koło Łowieckie nr 17 WILGA Szewno	opisowa	W kontrolowanym okresie Koło wywiązywało się z obowiązku wypłaty rolnikom odszkodowań za szkody łowieckie wyrządzone przez zwierzynę łowną. Stworzono warunki do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych. Wyznaczono osoby odpowiedzialne, odpowiednio przeszkolone i dysponujące niezbędnym sprzętem. Współdziałało z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych w celu zapobiegania szkodom.	We wszystkich 18 zbadanych sprawach stwierdzono braki w wypełnianej dokumentacji z szacowania. W przypadku braków mających wpływ na kwotę odszkodowania (15 przypadków), nie było możliwe ustalenie, na ile wypłacone kwoty odbiegają od wysokości odszkodowań wliczonych z zastosowaniem przepisów prawa łowieckiego. Dodatkowo w dziewięciu sprawach naruszono 30-dniowy termin wypłaty odszkodowania. Opóźnienia wyniosły od dwóch do 32 dni.
16.	Koło Łowieckie nr 78 „Leśnik” w Runowie Krajeńskim	opisowa	W okresie objętym kontrolą w Kole stworzono warunki do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań. Wyznaczono osoby odpowiedzialne, zapewniono im odpowiednie szkolenia i sprzęt. Współdziałało z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom, pomimo braku inicjatywy z ich strony.	Nieprawidłowości w wyliczaniu wielkości odszkodowania stwierdzono w pięciu przypadkach (33%). W czterech sprawach zaniżono je o 1661,6 zł, a w jednej zawyżono o 55,2 zł. Ponadto w jednym przypadku kwotę odszkodowania przekazano z sześciodniowym opóźnieniem, w stosunku do 30-dniowego terminu.
17.	Koło Łowieckie nr 202 „Oręż” Zabartowo	opisowa	W kontrolowanym okresie Koło wywiązywało się z obowiązku wypłaty rolnikom odszkodowań za szkody łowieckie wyrządzone przez zwierzynę łowną. Nie wystąpiły przypadki uchylania się od obowiązku wypłaty odszkodowania. W Kole stworzono warunki do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań, w tym wyznaczono osoby odpowiedzialne, a większość z nich odpowiednio przeszkolono.	We wszystkich 19 zbadanych sprawach stwierdzono naruszenie procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań. W pięciu przypadkach dotyczyło to niezachowania terminów szacowania lub wypłaty odszkodowania, a w 19 – braków w wypełnianej dokumentacji z szacowania. W przypadku braków mających wpływ na kwotę odszkodowania (pięć przypadków) oraz w sytuacji uzgodnienia kwoty odszkodowania bez przeprowadzenia procedury szacowania

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
17.	Koło Łowieckie nr 202 „Oręż” Zabartowo	opisowa	Dysponowano również sprzętem niezbędnym do wykonania tego rodzaju zadań oraz współdziałano z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom.	(dwa przypadki), nie było możliwe ustalenie, na ile wypłacone kwoty odbiegają od wysokości odszkodowań wyliczonych z zastosowaniem przepisów prawa łowieckiego.
18.	Urząd Miejski w Więcborku	opisowa	Od 1 kwietnia do 22 sierpnia 2018 r., w Urzędzie realizowano obowiązki dotyczące szacowania szkód łowieckich zgodnie z ustawą <i>Prawo łowieckie</i> przyjmując i ewidencjonując 75 wniosków o szacowanie szkód. Zapewniono także w imieniu Gminy Więcbork udział jej przedstawiciela w zespole szacującym szkody. W większości zbadanych przypadków (70,6%) szacowanie szkód łowieckich z udziałem pracownika Urzędu przeprowadzono zgodnie z <i>upł</i> i obowiązującym rozporządzeniem.	Stwierdzone w tym zakresie nieprawidłowości dotyczyły wyliczenia wysokości odszkodowań niezgodnie z rozporządzeniem z 2010 r. (trzy przypadki), z tego w dwóch nie pomniejszono odszkodowania o nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania, a w jednym nie zwiększono wysokości odszkodowania o wartość utraconego plonu. W ocenie NIK nieprawidłowości te wskazują na brak jednolitości i transparentności postępowania oraz uznaniowe traktowanie poszkodowanych.
19.	Urząd Gminy w Świekatowie	opisowa	Od 1 kwietnia do 22 sierpnia 2018 r. w Urzędzie realizowano obowiązki dotyczące szacowania szkód łowieckich nałożone ustawą <i>Prawo łowieckie</i> , przyjmując i ewidencjonując 14 wniosków o szacowanie szkód. Zapewniono także w imieniu Gminy Świekatowo udział jej przedstawiciela w zespole szacującym szkody, w tym pracownika Urzędu, w przypadku odmów uczestniczenia w nich sołtysów.	W 66,7% kontrolowanych spraw, w których brał udział pracownik Urzędu, szacowanie szkód przeprowadzono niezgodnie z procedurą ustaloną <i>Prawem łowieckim</i> i obowiązującym wówczas rozporządzeniem. Stwierdzone w tym zakresie nieprawidłowości dotyczyły wyliczenia wysokości odszkodowań niezgodnie z rozporządzeniem z 2010 r. (sześć przypadków), z tego w dwóch nie pomniejszono odszkodowania o nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania, a w czterech nieprawidłowo wyliczono kwotę odszkodowania do wypłaty za doprowadzenie uszkodzonego obszaru łąk i pastwisk do stanu pierwotnego. W kolejnych sześciu przypadkach, w których odmówiono prawa do odszkodowania, w protokołach z szacowania nie podano danych niezbędnych do wyliczenia kwoty odszkodowania, tym samym nie udokumentowano przesłanek do jego nieprzyznania. W ocenie Izby nieprawidłowości te mogą wskazywać na brak jednolitości i transparentności postępowania oraz uznaniowe traktowanie poszkodowanych.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
20.	Nadleśnictwo Miłomłyn	opisowa	Nadleśnictwo prawidłowo dokonywało szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych powstałych na terenie OHZ. Wyznaczono i upoważniono osoby do realizacji tych zadań, zapewniono stosowne szkolenia, a także korzystano z usług rzeczoznawcy w zakresie szacowania szkód. Nadleśnictwo posiadało też niezbędny sprzęt do właściwego ustalenia szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych. W celu zapobiegania szkodom łowieckim m.in. utrzymywano i ustawiano płoty i ogrodzenia chroniące uprawy rolne, organizowano dyżury do ochrony upraw, uprawiano poletka żerowe. Prowadzono też ewidencję zgłoszeń szkód łowieckich powstałych w uprawach i płodach rolnych na terenie OHZ. Szacowania szkód oraz ustalania wysokości odszkodowań dokonywano terminowo, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów. Wysokość odszkodowań ustalana była na podstawie danych ujętych w protokole szacowania ostatecznego, zgodnie z metodologią określoną w przepisach.	W jednym przypadku nie wywiązano się z określonego w § 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z 2010 r. obowiązku wypłaty odszkodowania w terminie 30 dni od dnia sporządzenia protokołu ostatecznego szacowania szkody, gdyż wypłaty takiej dokonano 178 dni po tym terminie, a dotyczyło to kwoty 26 550 zł stanowiącej 50% ustalonego odszkodowania za szkody w rzepaku wyrządzone przez łosie.
21.	Nadleśnictwo Kudypy	opisowa	Nadleśnictwo prawidłowo organizowało i dokonywało szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych powstałych na terenie Ośrodka Hodowli Zwierzyny. Wyznaczono i upoważniono osoby do realizacji tych zadań, zapewniono dodatkowe szkolenia w tym zakresie, a także korzystano z usług rzeczoznawców/ specjalistów posiadających odpowiednie kwalifikacje w szacowaniu szkód. Nadleśnictwo posiadało też niezbędny sprzęt do właściwego ustalenia szkód łowieckich. W zakresie zapobiegania szkodom łowieckim m.in. utrzymywano i ustawiano płoty i ogrodzenia chroniące uprawy rolne, organizowano stałe dyżury do ochrony upraw, uprawiano poletka zaporowe.	Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie rozpatrywania odwołań dotyczyły m.in.: niewywiązania się, w dwóch przypadkach w 2018 r., z obowiązku zawiadomienia przedstawicieli gminy właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkody o terminie szacowania ostatecznego, niezapewnienia właścicielom gruntów rolnych lub ich pełnomocnikom możliwości zapoznania się z treścią protokołu z ostatecznego szacowania szkody i skorzystania z prawa złożenia podpisu na tym dokumencie.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
21.	Nadleśnictwo Kudypy	opisowa	Szacowanie szkód łowieckich oraz ustalanie wysokości odszkodowań prowadzono terminowo i z uwzględnieniem obowiązujących przepisów, a wysokość odszkodowania ustalano na podstawie danych zebranych zgodnie z metodologią określoną w przepisach. Terminowo rozpatrywano odwołania od szacowań szkód powstałych w obwodach dzierzawionych na terenie Nadleśnictwa przez koła łowieckie. Decyzje Nadleśniczego ustalające wysokość odszkodowania (w trybie odwoławczym) wydano w oparciu o ustalenia zawarte w protokołach sporządzonych przez Nadleśnictwo i w terminach nieprzekraczających 14 dni od dnia ich otrzymania.	
22.	Koło Łowieckie „Słonka” w Morągu	pozytywna	Koło było przygotowane organizacyjnie i merytorycznie do sprawnego rozpatrywania wniosków poszkodowanych i stosowania procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Ustalone kwoty odszkodowania były terminowo przekazywane poszkodowanym. Koło współdziałało także z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom.	Brak
23.	Koło Łowieckie „Kaczor” w Dobrym Mieście	opisowa	Koło było przygotowane organizacyjnie i merytorycznie do rozpatrywania wniosków poszkodowanych. W trakcie szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych stosowano procedurę zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Koło współdziałało także z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom.	W okresie objętym kontrolą stwierdzono cztery przypadki przekroczenia przez Koło terminu wypłaty odszkodowania. Trzy przypadki przekroczenia terminu dotyczyły roku gospodarczego 2017/2018 i wynosiły w dwóch przypadkach po siedem dni (dwie uprawy tego samego rolnika) i w jednym – 41 dni. Jeden przypadek miał miejsce w roku gospodarczym 2018/2019, a opóźnienie wypłaty wyniosło trzy dni.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
24.	Koło Łowieckie KUDYPY w Olsztynie	opisowa	Koło było przygotowane organizacyjnie i merytorycznie do sprawnego rozpatrywania wniosków poszkodowanych i stosowania procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Współdziałało także z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom. Ustalone kwoty odszkodowań były terminowo przekazywane poszkodowanym.	W dwóch z siedmiu badanych przypadków nie ustalono jednak rozmiaru szkody oraz nie wyliczono wysokości odszkodowań zgodnie z obowiązującymi przepisami aktu wykonawczego do ustawy <i>Prawo łowieckie</i> .
25.	Urząd Miejski w Dobrym Mieście	opisowa	W Gminie stworzono warunki kadrowe do sprawnej i zgodnej z obowiązującymi przepisami realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych. Wyznaczono osobę odpowiedzialną za przyjmowanie wniosków o szacowanie szkód. Przeprowadzono podstawowe szkolenie wewnętrzne dla sołtysów w celu poinformowania ich o zmianach przepisów i przekazania im wytycznych w zakresie szacowania szkód. Współpraca z kołami pozwoliła na realizację procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz ustalania wysokości odszkodowań, zgodnie z obowiązującymi przepisami.	Urząd nie posiadał sprzętu do szacowania i w tym zakresie korzystał z zasobów kół łowieckich.
26.	Urząd Miejski w Zalewie	opisowa	Zapewniono warunki kadrowe pozwalające na realizację przedmiotowych zadań, gdyż wskazano pracownika do ich realizacji, to jednak nie ustalono w jego zakresie obowiązków zadań przypisanych jednostce samorządu terytorialnego dotyczących szacowania szkód łowieckich, a wynikających ze znowelizowanej ustawy – <i>Prawo łowieckie</i> .	Stwierdzone nieprawidłowości, które polegały na niewdrożeniu procedury zmierzającej do oszacowania tych szkód w przypadku dwóch postępowań, które dotyczyły spraw zakończonych ugodą kół łowieckich z poszkodowanymi rolnikami oraz nierzetelnego sporządzania protokołów oględzin/ostatecznego szacowania szkód w przypadku siedmiu innych spraw (70%), nie zapewniono odpowiedniego sprzętu technicznego służącego do szacowania tych szkód.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
27.	Nadleśnictwo Kup	pozytywna	<p>Określono sposób realizacji zadań dotyczących szacowania szkód, wypłat odszkodowań i rozpatrywania odwołań oraz wyznaczono osoby odpowiedzialne za ich realizację. Zapewniono odpowiednie wyposażenie techniczne do wykonania zadań związanych z szacowaniem szkód, a także możliwość odpowiedniego przygotowania. Nadleśnictwo współdziałało również z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom. Ponadto kontrolowana jednostka prawidłowo stosowała procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz ustalała wysokości odszkodowań. Wypłaty odszkodowań następowały w terminie do 30 dni od dnia sporządzenia protokołu ostatecznego lub dnia otrzymania tego protokołu.</p>	<p>Systemowego zaniechania powiadamiania osób uprawnionych do udziału w oględzinach lub w szacowaniu ostatecznym w sposób określony przepisami rozporządzenia w sprawie szacowania szkód z 2019 r.</p>
28.	Nadleśnictwo Kluczbork	opisowa	<p>Stworzono warunki kadrowo-techniczne do sprawnej i zgodnej z obowiązującymi przepisami prawa realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań, w tym poprzez wyznaczenie osób odpowiedzialnych za realizację zadań oraz zapewnienie im odpowiedniego przygotowania i sprzętu niezbędnego do wykonania zadań. Procedura szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz ustalania wysokości odszkodowań i ich wypłata była realizowana przez Nadleśnictwo zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi. Nadleśnictwo terminowo i z uwzględnieniem ustaleń zawartych w protokołach oględzin i szacowania ostatecznego rozpatrywało odwołania od szacowania szkód łowieckich.</p>	<p>Nieprawidłowości w zakresie postępowań odwoławczych dotyczyły w jednym przypadku braku wyłączenia Nadleśniczego z postępowania w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania, mimo iż zobowiązywały go do tego przepisy ustawy <i>Prawo łowieckie</i> oraz wydania przez Nadleśniczego w postępowaniu odwoławczym dwóch decyzji bez upoważnienia wynikającego z przepisów ww. ustawy.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
29.	Koło Łowieckie Nr 1 HUBERTUS w Opolu	opisowa	Koło wykazało znajomość przepisów ustawy <i>Prawo łowieckie</i> , w szczególności procedur szacowania szkód łowieckich, posiadało niezbędny potencjał kadrowy i techniczny. Ponadto przedstawiciele Koła stosowali określoną przepisami metodologię obliczania odszkodowań właścicielom lub posiadaczom gruntów rolnych.	W roku gospodarczym 2017/2018 w 27 przypadkach szacowań, wypłaty odszkodowań dokonano z opóźnieniem wynoszącym od 31 do 67 dni, skutkiem czego łączną kwotę odszkodowania powiększono o odsetki w ustawowej wysokości, w kwocie 303 zł. Ponadto pomimo obowiązku dokumentowania działalności Koła, zgodnie z przepisami Prawa łowieckiego, aktami wykonawczymi do ww. ustawy oraz Statutem Polskiego Związku Łowieckiego, Zarząd Koła nie dysponował dokumentacją potwierdzającą przeszkolenie wszystkich osób wyznaczonych do udziału w procedurze szacowania szkód łowieckich.
30.	Koło Łowieckie Nr 3 PONOWA Kluczbork	negatywna	Brak	Brak zapewnienia prawidłowej reprezentacji Koła przy zawieraniu umów o dzieło dotyczących szacowania szkód łowieckich, ustalenie w takich umowach wynagrodzenia w kwotach wyższych niż obowiązujące, jak też nieprzestrzeganie terminów wypłaty należnego poszkodowanym odszkodowania. Powyższe wskazuje na ograniczoną skuteczność nadzoru sprawowanego przez osoby wchodzące w skład Zarządu Koła (w okresie objętym kontrolą) nad wydatkowaniem środków finansowych. Stwierdzono też, że w niektórych przypadkach zawierania ugód z poszkodowanymi, w sporządzonych na tą okoliczność dokumentach nie podawano części danych opisujących rozmiar szkód wyrządzanych przez zwierzynę, co pozbawiało Zarząd Koła oraz Komisję Rewizyjną możliwości sprawowania kontroli w zakresie gospodarności wydatkowania środków na odszkodowania.
31.	Koło Łowieckie nr 4 „Słonka” w Byszynie	negatywna	W kontrolowanym okresie Zarząd Koła stworzył niezbędne warunki do realizacji zadań związanych z szacowaniem i wypłatą odszkodowań wyrządzonych przez zwierzynę łowną w uprawach i płodach rolnych. Grupy szacujące szkody, zostały wyposażone w niezbędny sprzęt do szacowania, jak również zlecano te czynności wyspecjalizowanym jednostkom.	W kontrolowanym okresie Zarząd Koła oraz Komisja Rewizyjna, w sposób niedostateczny sprawowały nadzór nad działalnością Koła w zakresie szacowania szkód i wypłaty odszkodowań. W związku z brakiem kontroli nad respektowaniem przyjętego siedmiodniowego terminu na przekazanie protokołów z szacowania szkód do Zarządu Koła oraz weryfikacji terminowości wypłat odszkodowań poszkodowanym, 31% (70) wypłat dokonano po upływie 30 dniowego terminu wskazanego w art. 46c ust.8 ustawy – <i>Prawo łowieckie</i> .

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
31.	Koło Łowieckie nr 4 „Słonka” w Buczynie	negatywna	Koło podejmowało również, przy współudziale z właścicielami i posiadaczami gruntów rolnych, czynności zapobiegające szkodom.	W przypadkach zawierania ugód z poszkodowanymi, nie egzekwowano sporządzenia każdorazowo dokumentacji w sposób określony w rozporządzeniach Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. i z dnia 16 kwietnia 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych. W dokumentach tych nie podawano niektórych danych opisujących rozmiar szkód wyrządzanych przez zwierzynę. Zdaniem NIK ograniczało to możliwość sprawowania przez Zarząd Koła oraz Komisję Rewizyjną skutecznej kontroli w zakresie gospodarności wydatkowania środków na odszkodowania.
32.	Urząd Miejski w Buczynie	opisowa	W okresie objętym kontrolą w Urzędzie stworzono warunki niezbędne do realizacji obowiązku przyjmowania wniosków o szacowanie szkód łowieckich, o których mowa w art. 46 ust. 3 ustawy <i>Prawo łowieckie</i> . Do zadań Referatu Rolnictwa, Ochrony Środowiska Gospodarki Gruntami Urzędu należało prowadzenie spraw związanych z 17 wnioskami, które wpłynęły do tut. Urzędu. W Urzędzie prowadzono ewidencję zgłoszeń szkód w uprawach i płodach rolnych. Pracownik Referatu, któremu powierzono realizację zadań dotyczących szacowania szkód odbył szkolenia zorganizowane przez Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu i Nadleśnictwo Kluczbork.	Były Burmistrz, pomimo utworzenia na terenie gminy jednostek pomocniczych, zaniechał przekazywania wnoszonych do Urzędu wniosków o szacowanie szkód przedstawicielom organu wykonawczego jednostek pomocniczych gminy Buczyna, co było niezgodne z przepisem art. 46 ust. 2 pkt 1 ustawy <i>Prawo łowieckie</i> w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 kwietnia 2018 r. Były Burmistrz wyznaczył pracowników Urzędu, jako przedstawicieli gminy, do udziału w pracach zespołu szacującego. Przedstawiciele Gminy dopuścili do braków w sporządzanych protokołach z szacowań szkód, poprzez zaniechanie ujęcia w tych dokumentach niektórych wymaganych informacji.
33.	Urząd Miejski w Wołczynie	opisowa	Brak	Organizacja wewnętrzna Urzędu nie została w pełni dostosowana do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich. Znaczący wpływ na to miał krótki okres od przyjęcia ustawy nakładającej na gminy obowiązki w tym zakresie do wejścia w życie zmienionych przepisów. Czynności z zakresu szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania nie były rzetelnie realizowane, w wyniku czego, poszczególne sprawy nie były prowadzone zgodnie z przepisami ustawy – <i>Prawo łowieckie</i> oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
34.	Nadleśnictwo Bircza	opisowa	Nadleśnictwo Bircza było odpowiednio przygotowane do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych. Pracownicy Nadleśnictwa upoważnieni do szacowania szkód zostali przeszkoleni w tym zakresie. Nadleśnictwo dysponowało odpowiednim potencjałem technicznym oraz współdziałało z właścicielami gruntów rolnych w celu zapobiegania szkodom. Procedura szacowania szkód łowieckich realizowana była terminowo, przy udziale poszkodowanych. Nadleśniczy prawidłowo realizował procedurę rozpatrzenia odwołania od protokołu oględzin i protokołów ostatecznego szacowania	W zakresie szacowania szkód stwierdzono nieprawidłowości polegające na: nie zawieraniu w protokołach z oględzin albo szacowania ostatecznego szkiców sytuacyjnych uszkodzonej uprawy (dziewięć przypadków na 13 zbadanych); nie podawaniu, w wybranej do kontroli próbie (dziewięć spraw na 18 zbadanych), kosztów doprowadzenia uszkodzonego 1 ha łąki/pastwiska do stanu pierwotnego, w przypadku szkód wyrządzanych przez dziki na łąkach/pastwiskach i niestosowaniu, przy wyliczaniu kosztu doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego, formuły określonej we wzorze protokołu szacowania.
35.	Nadleśnictwo Ustrzyki Dolne	opisowa	Nadleśnictwo było odpowiednio przygotowane do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz do rozpatrywania odwołań w tym zakresie. Obowiązki dotyczące szacowania szkód łowieckich były wykonywane przez wyznaczone do tego zadania odpowiednio przygotowane merytorycznie osoby. Procedura szacowania szkód łowieckich realizowana była terminowo, przy udziale poszkodowanych. Odszkodowania wypłacano terminowo.	W zakresie szacowania szkód stwierdzono nieprawidłowości polegające na niezawieraniu w protokołach oględzin i w protokołach szacowania ostatecznego szkiców sytuacyjnych uszkodzonej uprawy (12 przypadków na 18 zbadanych).
36.	Koło Łowieckie Żbik w Przemyślu	opisowa	W KŁ Żbik stworzono warunki kadrowo-techniczne do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań. Realizowane były także działania przeciwdziałające powstawaniu szkód łowieckich poprzez wyposażanie właścicieli lub posiadaczy gruntów rolnych w środki techniczne zabezpieczające uprawy rolne przed szkodami łowieckimi. Nie stwierdzono przypadków uchylania się od obowiązku wypłaty odszkodowania za szkody wyrządzone przez zwierzynę łowną. Odszkodowania wypłacano, poza jednym przypadkiem, terminowo.	W okresie od 1 kwietnia do 31 sierpnia 2019 r. strony negocjowały na gruncie i czyniły wzajemne ustępstwa względem roszczeń związanych ze szkodami łowieckimi bez zastosowania procedury szacowania szkód łowieckich. Analiza realizacji procedury szacowania szkód w 15 sprawach wykazała nieprawidłowości, które polegały na: wypłacie w jednej sprawie odszkodowania z czterodniowym opóźnieniem; braku w 11 sprawach dowodów na powiadomienie osób poszkodowanych, a w dwóch – przedstawicieli wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego, o ustalonych terminach szacowania szkód łowieckich;

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
36.	Koło Łowieckie Żbik w Przemysłu	opisowa		dokonaniu szacowania ostatecznego szkody w trzech sprawach w terminie przekraczającym siedem dni od otrzymania wniosku o zgłoszeniu szkody; braku w sześciu sprawach zgłoszenia szkód w uprawach rolnych w formie wniosków; niepominiowaniu wysokości odszkodowania o nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania w 11 sprawach; niekompletnym sporządzaniu dokumentacji (protokołów) z oględzin/ szacowania ostatecznego szkód łowieckich we wszystkich 11 sprawach prowadzonych przez Koło, co uniemożliwiało ustalenie czy metodologia wyliczania wysokości odszkodowania była prawidłowa i czy w związku z tym odszkodowania ustalono w prawidłowej wysokości.
37.	Koło Łowieckie Jarząbek w Ustrzykach Dolnych	pozytywna	Koło prawidłowo realizowało zadania związane z szacowaniem szkód łowieckich na terenie dzierżawionych obwodów. Osoby wykonujące te zadania posiadały odpowiednią wiedzę oraz niezbędne środki techniczne do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód. Procedura szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz ustalania wysokości odszkodowań była realizowana zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Wypłata odszkodowań następowała w terminie.	Brak
38.	Koło Łowieckie Ryś w Ustrzykach Dolnych	pozytywna	Koło prawidłowo realizowało zadania związane z szacowaniem szkód łowieckich na terenie dzierżawionych obwodów. Osoby wykonujące te zadania posiadały odpowiednią wiedzę oraz niezbędne środki techniczne do realizacji zadań dotyczących szacowania szkód. Procedura szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz ustalania wysokości odszkodowań była realizowana zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Wypłata odszkodowań następowała w terminie.	Brak szkodów sytuacyjnych uszkodzonych upraw nie miał istotnego wpływu na przebieg szacowania, podobnie jak brak pisemnego zawiadomienia o terminie szacowania szkód.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
39.	Urząd Gminy w Dubiecku	pozytywna	<p>W okresie od 1.04 do 22.08.2018 r. sprawy związane z szacowaniem szkód łąwieckich w uprawach i płodach rolnych w prowadzone były przez osoby wyznaczone przez Wójta Gminy. Osobom tym zapewniono odpowiednie przygotowanie poprzez udział w szkoleniach z zakresu szacowania szkód łąwieckich. W Urzędzie zabezpieczony był podstawowy sprzęt niezbędny do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód. Czynności wykonywane podczas szacowania szkód łąwieckich (ogłędziny, szacowania ostateczne, ustalanie wysokości odszkodowania) prowadzone były zgodnie z przepisami ustawy <i>Prawo łąwieckie</i>, oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r.</p>	<p>W Regulaminie Organizacyjnym Urzędu nie zostały określone sposoby realizacji zadań dotyczących szacowania szkód łąwieckich w uprawach rolnych oraz wypłaty odszkodowań z tego tytułu. Nie zostały również w Regulaminie wskazane osoby lub podmiot odpowiedzialny za realizację tych zadań. Pracownikowi Urzędu prowadzącemu sprawy związane ze szkodami łąwieckimi nie zostały określone na piśmie zakres obowiązków i zadań związanych z szacowaniem szkód łąwieckich. Nie prowadzono odrębnej ewidencji zgłoszeń szkód wyrządzonych w uprawach i płodach rolnych.</p>
40.	Urząd Gminy Krzywca	opisowa	<p>W gminie Krzywca wykonywano zadania dotyczące szacowania szkód łąwieckich w uprawach i płodach rolnych, adekwatnie do możliwości kadrowo-technicznych. Wyznaczono pracowników odpowiedzialnych za ich realizację, skierowano ich na jednodniowe szkolenie oraz udostępniono potrzebny sprzęt znajdujący się na wyposażeniu gminy.</p> <p>Nie stwierdzono przypadków uchylania się gminy Krzywca od obowiązku szacowania szkód łąwieckich. Prowadzona była ewidencja szkód łąwieckich w podziale na obwody łąwieckie. Wysokość odszkodowania każdorazowo ustalano w oparciu o ogłędziny i/lub szacowanie ostateczne szkody łąwieckiej przy udziale osób poszkodowanych, przedstawicieli dzierżawców lub zarządców obwodów łąwieckich, sołtysa oraz pracowników gminy Krzywca. Nie zawierano ugód z poszkodowanymi w kwestii wynagradzania szkód wyrządzonych przez zwierzynę łąwną w uprawach.</p>	<p>Nieprawidłowości polegały na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nierzetelnym sporządzaniu dokumentacji z przeprowadzonych ogłędzin i ostatecznego szacowania szkody – polegało to na niewpisywaniu w protokołach wszystkich danych, które zgodnie ze wzorem protokołu ogłędzin i szacowania ostatecznego szkody łąwieckiej należało zawrzeć celem prawidłowego wyliczenia wysokości odszkodowania. Niekompletne wpisy uniemożliwiały ustalenie, czy metodologia wyliczania wysokości odszkodowania była poprawna i czy w związku z tym odszkodowania obliczono w prawidłowej wysokości; – nieuwzględnieniu do wyliczenia wysokości odszkodowania za szkody wyrządzone przez zwierzynę łąwną – nieponiesionych kosztów zbioru, transportu i przechowywania, o które należało pomniejszyć wysokość odszkodowania; – przekroczeniu siedmiodniowego terminu przeprowadzenia ogłędzin; – nieudokumentowanie powiadomienia poszkodowanego oraz przedstawiciela ośrodka doradztwa rolniczego o terminie dokonania szacowania ostatecznego szkody; – nieuwzględnieniu w zakresach obowiązków dwóch pracowników zadań dotyczących szacowania szkód łąwieckich.

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno- -ekonomicznych

Kwestie dotyczące szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych spowodowanych dziko żyjącą zwierzyną reguluje ustawa z dnia 13 października 1995 r. – *Prawo łowieckie*²⁸. Przepisy te w kontrolowanym okresie²⁹ uległy dwukrotnym istotnym zmianom, mającym wpływ na przedmiot kontroli – pierwsza nowelizacja weszła w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r.³⁰, druga z dniem 23 sierpnia 2018 r.³¹.

Analiza stanu prawnego

Zgodnie z obowiązującymi przepisami tej ustawy to dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego jest zobowiązany do wynagradzania szkód wyrządzonych: po pierwsze w uprawach i płodach rolnych przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny, a po drugie za szkody wyrządzone przy wykonywaniu polowań (art. 46 ust. 1). Natomiast za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną oraz szkody wyrządzone przez dziki, łosie, jelenie, i sarny na obszarach, które nie wchodzą w skład obwodów łowieckich – odpowiada Skarb Państwa. Z kolei za szkody wyrządzone na obszarach obwodów łowieckich leśnych odszkodowania wypłaca Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe ze środków budżetu państwa (art. 50 ust. 2 pkt 1 *upł*). Za szkody wyrządzone na obszarach obwodów łowieckich polnych i obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich odszkodowania wypłaca zarząd województwa ze środków budżetu państwa (art. 50).

Zgodnie z art. 46 ust. 2 *upł* szacowanie szkód, jak również ustalenie wysokości odszkodowania dokonuje zespół, który składa się z przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego, przedstawiciela dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego oraz właściciela albo posiadacza gruntów rolnych, na terenie których wystąpiła szkoda. W celu rozpoczęcia procedury szacowania szkód właściciel albo posiadacz gruntów rolnych składa do dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego wniosek o szacowanie szkód. (art. 46 ust. 3). Wniosek ten powinien zawierać w szczególności imię i nazwisko albo nazwę, adres miejsca zamieszkania albo adres i siedzibę oraz numer telefonu właściciela albo posiadacza gruntów rolnych, wskazanie miejsca wystąpienia szkody oraz wskazanie rodzaju uszkodzonej uprawy lub płodu rolnego. Ww. wniosek powinien być złożony w terminie umożliwiającym dokonanie szacowania szkód. Szacowanie szkody składa się z oględzin i szacowania ostatecznego (art. 46 ust. 6). W przypadku szkód wyrządzonych w płodach rolnych, a także wyrządzonych przez dziki na łąkach i pastwiskach oraz szkód w uprawach, jeżeli szkoda powstała i została zgłoszona bezpośrednio przed sprzętem lub w jego trakcie, dokonuje się wyłącznie szacowania ostatecznego (art. 46 ust. 7). Niestawiennictwo, a więc brak udziału właściciela albo posiadacza gruntu lub przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego **nie wstrzymuje** dokonania szacowania szkód (art. 46 ust. 8).

²⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 67. Dalej: *Prawo łowieckie*.

²⁹ Od dnia 1 kwietnia 2017 r. do dnia zakończenia kontroli.

³⁰ Dz. U. z 2018 r. poz. 651.

³¹ Dz. U. z 2018 r. poz. 1507.

Podczas oględzin (art. 46a) ustala się gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę; rodzaj, stan i jakość uprawy; obszar całej uprawy; szacunkowy obszar uprawy, która została uszkodzona oraz szacunkowy procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze. Oględzin dokonuje się niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie siedmiu dni od dnia, w którym dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego otrzymał wniosek. Natomiast o terminie dokonania oględzin dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego zawiadamia właściciela albo posiadacza gruntu oraz wojewódzki ośrodek doradztwa rolniczego właściwy ze względu na miejsce wystąpienia szkód – tutaj termin wynosi trzy dni od dnia otrzymania wniosku. Niezwłocznie po zakończeniu oględzin dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego sporządza protokół, który zawiera w szczególności imiona i nazwiska osób biorących udział w oględzinach; datę sporządzenia protokołu oraz datę dokonania oględzin; dane podlegające ustaleniu podczas oględzin; szkic sytuacyjny uszkodzonej uprawy oraz czytelne podpisy osób, które brały udział w oględzinach. Członkowie zespołu szacującego szkody mają prawo wnieść zastrzeżenie do protokołu wraz z uzasadnieniem. O braku zastrzeżeń bądź wniesionych zastrzeżeniach musi być informacja w protokole.

W świetle art. 46c podczas szacowania ostatecznego ustala się gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę; rodzaj uprawy lub płodu rolnego; stan i jakość uprawy lub jakość płodu rolnego; obszar całej uprawy lub szacunkową masę zgromadzonego płodu rolnego; obszar uprawy, która została uszkodzona, lub szacunkową masę uszkodzonego płodu rolnego; procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze; plon z 1 ha oraz wysokość odszkodowania. Szacowania ostatecznego dokonuje się najpóźniej w dzień sprzętu, przed dokonaniem sprzętu uszkodzonej uprawy, a w przypadkach w których dokonuje się wyłącznie szacowania ostatecznego, w terminie siedmiu dni od otrzymania wniosku przez dzierżawcę bądź zarządcę obwodu łowieckiego. Natomiast o terminie planowanego sprzętu uszkodzonej uprawy właściciel albo posiadacz gruntów rolnych jest obowiązany powiadomić dzierżawcę albo zarządcę obwodu łowieckiego w formie pisemnej, w terminie siedmiu dni przed zamierzonym sprzętem. Wówczas dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego ma obowiązek zawiadomić o terminie szacowania ostatecznego, w terminie trzech dni od otrzymania ww. powiadomienia, właściciela bądź posiadacza gruntów rolnych oraz wojewódzki ośrodek doradztwa rolniczego właściwego ze względu na miejsce wystąpienia szkody. Po zakończeniu szacowania ostatecznego bez zbędnej zwłoki, dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego sporządza protokół (art. 46c ust. 5). Jakie informacje powinien zawierać ten protokół określone zostało w art. 46c ust. 5 i ust. 6.

Należy podkreślić, że terminy dokonywania czynności w zakresie szacowania szkód łowieckich zostały określone w ustawie – *Prawo łowieckie* i nie mają tu zastosowania, w tym zakresie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Wypłaty odszkodowania dokonuje dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego, w terminie 30 dni od dnia sporządzenia protokołu z szacowania ostatecznego, od którego nie wniesiono odwołania, ponieważ na podstawie art. 46d właścicielowi albo posiadaczowi gruntów

rolnych, na terenie których wystąpiła szkoda, oraz dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego przysługuje odwołanie do nadleśniczego PGL LP właściwego ze względu na wystąpienie szkody. Odwołanie wnosi się w terminie siedmiu dni od dnia podpisania protokołu. I znów nadleśniczy PGL LP w celu rozpatrzenia odwołania dokonuje odpowiednio oględzin lub szacowania ostatecznego dokonuje tych czynności niezwłocznie po otrzymaniu odwołania, nie później niż w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania odwołania. W oględzinach lub szacowaniu ostatecznym mogą wziąć udział członkowie zespołu, który dokonał oględzin lub szacowania ostatecznego. W czynnościach tych może wziąć również udział przedstawiciel izby rolniczej, jeśli o to wystąpi członek zespołu składając pisemny wniosek. O terminie oględzin lub szacowania ostatecznego nadleśniczy zawiadamia członków zespołu oraz przedstawiciela właściwej na miejsce wystąpienia szkody izby rolniczej, o ile został złożony taki wniosek i powinien to uczynić nie później niż przed upływem trzech dni od dnia otrzymania odwołania. Po dokonaniu oględzin lub szacowania ostatecznego sporządza się protokół, który zawiera te dane, co poprzednie protokoły z wyłączeniem informacji o wysokości odszkodowania. Jeśli w ww. czynnościach brał udział przedstawiciel izby rolniczej wówczas do protokołu powinna być dołączona jego opinia. Zgodnie z art. 46e nadleśniczy PGL LP ustala wysokość odszkodowania, ale już w drodze decyzji, biorąc pod uwagę ustalenia zawarte w uprzednio sporządzonych protokołach, a opinia przedstawiciela izby rolniczej nie jest wiążąca. Decyzja wydawana jest w terminie 14 dni od dnia otrzymania protokołów i jest ostateczna. W tym przypadku wypłata odszkodowania następuje w terminie 30 dni od dnia doręczenia decyzji, ze środków dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego. Właściciel albo posiadacz gruntów rolnych, na których zostały wyrządzone szkody, a także dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego niezadowolony z decyzji, może w terminie 3 miesięcy od dnia jej doręczenia, wnieść powództwo do sądu właściwego ze względu na miejsce wystąpienia szkody.

W przypadku, gdy obwód łowiecki, na terenie którego wystąpiła szkoda, został wyłączony z wydzierżawienia i przekazany w zarząd nadleśnictwa PGL LP, właściwym w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania jest dyrektor regionalnej dyrekcji PGL LP właściwy ze względu na miejsce wystąpienie szkody (art. 46f).

Ustawodawca w art. 48 Prawa łowieckiego określił przypadki kiedy odszkodowanie nie przysługuje. I tak odszkodowanie nie przysługuje:

- osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa jako deputaty rolne na gruntach leśnych;
- posiadaczom uszkodzonych upraw lub plodów rolnych, którzy nie dokonali ich sprzętu w terminie 14 dni od dnia zakończenia okresu zbioru tego gatunku roślin w danym regionie, określonego przez sejmik województwa w drodze uchwały;
- posiadaczom uszkodzonych upraw lub plonów rolnych, którzy nie wyrazili zgody na budowę przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego urządzeń lub wykonywanie zabiegów zapobiegających szkodom;

ZAŁĄCZNIKI

- za szkody nieprzekraczające wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 hektar uprawy;
- za szkody powstałe w płodach złożonych w sterty, stogi i kopce, w bezpośrednim sąsiedztwie lasu;
- za szkody w uprawach rolnych założonych z rażącym naruszeniem zasad agrotechnicznych;
- za szkody, o których mowa w art. 46 (odszkodowanie za szkody w uprawach i płodach rolnych wyrządzone przez zwierzynę lub przy wykonywaniu polowania), powstałe na nieruchomościach, w odniesieniu do których właściciel albo użytkownik wieczysty złożył oświadczenie o zakazie wykonywania polowania, o którym mowa w art. 27b (*oświadczenie o zakazie wykonywania polowania na nieruchomości*) – do dnia następującego po dniu:
  - a) w którym oświadczenie o zakazie wykonywania polowania zostało cofnięte albo
  - b) w którym organ właściwy do wydzierżawienia obwodu łowieckiego albo minister właściwy do spraw środowiska lub dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego dowiedział się o wygaśnięciu zakazu wykonywania polowania albo
  - c) zawiadomienia o cofnięciu oświadczenia o zakazie wykonywania polowania organu właściwego do wydzierżawienia obwodu łowieckiego albo ministra właściwego do spraw środowiska.

Ustawodawca zobowiązał ministra właściwego do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa do określenia w drodze rozporządzenia:

- sposobu i terminów zgłaszania szkód, o których mowa w art. 46;
- szczegółowego sposobu dokonywania oględzin i szacowania ostatecznego szkód;
- szczegółowego sposobu ustalania wysokości i wypłaty odszkodowania za szkody;
- wzory protokołów, o których mowa w art. 46a ust. 4 (ogłędziny szkód w uprawach wyrządzonych przez zwierzynę), art. 46c ust. 5 (szacowanie ostateczne szkody w uprawach) i art. 46d ust. 8 (odwołanie od oględzin lub szacowania ostatecznego szkody łowieckiej) – mając na względzie specyfikę poszczególnych upraw rolnych oraz konieczność uwzględnienia w szacowaniu szkody obszaru uszkodzonej uprawy, a także strat ilościowych i jakościowych powstałych w wyniku uszkodzenia lub zniszczenia uprawy lub płodów rolnych, oraz kierując się potrzebą zapewnienia jednolitego sposobu szacowania szkód na terenie całego kraju.

Do dnia 15 kwietnia 2019 r. takie rozporządzenie nie zostało wydane, obowiązywało *rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych*³², uchylone z dniem 2 paź-

³² Dz. U. Nr 45 poz. 272.

dziennika 2018 r., które na podstawie art. 12 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. *o zmianie ustawy – Prawo łowieckie oraz niektórych innych ustaw*, obowiązywało jeszcze przez sześć miesięcy od dnia wejścia w życie ww. ustawy³³. Ministerstwo Środowiska na swojej stronie internetowej rekomendowało stosowanie ww. rozporządzenia z 2010 r. (stan taki trwał przez siedem miesięcy). W dniu 16 kwietnia 2019 r. Minister Środowiska wydał rozporządzenie w sprawie *szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych*³⁴, które weszło w życie 27 kwietnia 2019 r.

Ustawodawca nałożył, w art. 46g *Prawa łowieckiego*, obowiązek na Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe organizowania szkoleń w zakresie szacowania szkód łowieckich dla przedstawicieli wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego, izb rolniczych oraz przedstawicieli dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich.

W zakresie nieuregulowanym w ustawie *Prawo łowieckie* lub przepisach wydanych na jej podstawie, do postępowania prowadzonego przez nadleśniczego lub dyrektora regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

Poza przypadkami określonymi w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. – *Kodeks postępowania administracyjnego* nadleśniczy Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, dyrektor regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe lub ich przedstawiciel podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania, jeżeli jest członkiem koła łowieckiego będącego dzierżawcą obwodu łowieckiego, którego dotyczy to postępowanie.

Opisany powyżej stan prawny obowiązuje **od 23 sierpnia 2018 r.**

Do czasu nowelizacji przepisów dotyczących szkód łowieckich, obowiązywały następujące zasady dotyczące szkód łowieckich³⁵. Na podstawie art. 46 to dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego obowiązany był do wynagradzania szkód wyrządzonych w uprawach i płodach rolnych przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny oraz przy wykonywaniu polowania. Oględzin i szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania dokonują przedstawiciele zarządcy lub dzierżawcy obwodu łowieckiego. Na żądanie strony w oględzinach, szacowaniu szkód oraz ustalaniu wysokości odszkodowania uczestniczy przedstawiciel właściwej terytorialnie izby rolniczej. W myśl art. 47 właściciele lub posiadacze gruntów rolnych i leśnych powinni, zgodnie z potrzebami, współdziałać z dzierżawcami i zarządcami obwodów łowieckich w zabezpieczeniu gruntów przed szkodami. W przypadku gdy pomiędzy właścicielem lub posiadaczem gruntu a dzierżawcą lub zarządcą obwodu łowieckiego powstał spór o wysokość wynagrodzenia za szkody, strony mogą zwrócić się do właściwego ze względu na miejsce powstałej szkody organu gminy w celu mediacji dla polubownego rozstrzygnięcia sporu.

³³ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw weszła w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 651).

³⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 776.

³⁵ Dz. U. z 2015 r. poz. 2168, ze zm.

Natomiast odszkodowanie nie przysługiwało: osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa jako deputaty rolne na gruntach leśnych; posiadaczom uszkodzonych upraw lub płodów rolnych, którzy nie dokonali ich sprzętu w terminie 14 dni od dnia zakończenia okresu zbioru tego gatunku roślin w danym regionie, określonego przez sejmik województwa w drodze uchwały; posiadaczom uszkodzonych upraw lub plonów rolnych, którzy nie wyrazili zgody na budowę przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego urządzeń lub wykonywanie zabiegów zapobiegających szkodom; za szkody nieprzekraczające wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 hektar uprawy; za szkody powstałe w płodach złożonych w sterty, stogi i kopce, w bezpośrednim sąsiedztwie lasu; za szkody w uprawach rolnych założonych z rażącym naruszeniem zasad agrotechnicznych (art. 48).

Za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną odpowiedzialność ponosił Skarb Państwa, na obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich, ponieważ za szkody, wyrządzane na obszarach:

- obwodów łowieckich leśnych odszkodowania wypłacało Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe ze środków budżetu państwa;
- obwodów łowieckich polnych i obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich odszkodowania wypłaca zarząd województwa ze środków budżetu państwa (art. 50).

Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez żubry, wilki, rysie, niedźwiedzie i bobry zgodnie z art. 126 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2020 r. poz. 55).

Ustawa *Prawo łowieckie* znowelizowane ustawą z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie*³⁶ wprowadziła nowe zasady dotyczące szacowania i wypłaty odszkodowania z tytułu szkód łowieckich. Celem nowelizacji ustawy było zracjonalizowanie gospodarki łowieckiej w powiązaniu z gospodarką rolną, ze względu na nierówność stron, która zaznaczyła się szczególnie niekorzystnie po stronie rolników jako tych, którzy ponosili znaczne straty w uprawach rolnych z tytułu szkód jakie wyrządzały im zwierzęta łowne, a szczególnie dziki. Za szkody wyrządzone przy wykonywaniu polowania odpowiadał dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego. Następnie nastąpiła zmiana instytucji szacującej i wypłacającej odszkodowania z tytułu tych szkód. Dotychczas czynności te wykonywali przedstawiciele kół łowieckich. Wprowadzając nowe zasady szacowania szkód łowieckich i wypłaty odszkodowań, ustawa w art. 46 stanowiła, że do wynagradzania szkód wyrządzonych w uprawach i płodach rolnych przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny obowiązany był, działający w imieniu Skarbu Państwa, wojewoda właściwy ze względu na miejsce wystąpienia tych szkód. Natomiast wniosek o dokonanie oględzin i oszacowanie szkód, a także ustalenie wysokości odszkodowania właściciel lub posiadacz gruntów rolnych składał do właściwego ze względu na wystąpienie tych szkód wójta, burmistrza i prezydenta, który przekazywał go właściwemu wojewo-

³⁶ Dz. U. z 2016 r. poz. 1082, ze zm.

dzie, nie później niż w terminie trzech dni od dnia jego złożenia. Oględzin i szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania dokonywali, w myśl ustawy (art. 46a), wojewoda właściwy ze względu na miejsce wystąpienia tych szkód. Na pisemny wniosek właściciela lub posiadacza gruntów rolnych w oględzinach i szacowaniu szkód mógł (poza uczestnictwem właściciela lub posiadacza gruntów rolnych oraz dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego) również uczestniczyć przedstawiciel właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej. Zgodnie z art. 46a ust. 4, wojewoda informował właściciela lub posiadacza gruntów rolnych oraz dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego, a w razie potrzeby również przedstawiciela właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej, o terminie dokonania oględzin i szacowania szkód, nie później niż przed upływem siedmiu dni od dnia otrzymania informacji o powstaniu tych szkód. Po zakończeniu oględzin i oszacowaniu szkód sporządzany był protokół (art. 46b), zawierający w szczególności informacje o wysokości poniesionych szkód. Właściciel albo posiadacz gruntów rolnych oraz dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego miał prawo wnieść zastrzeżenia do treści protokołu w zakresie wielkości szkody lub proponowanej wysokości wynagrodzenia, w terminie siedmiu dni od dnia przedłożenia mu protokołu do podpisu. W przypadku wniesienia zastrzeżeń w zakresie proponowanej wysokości wynagrodzenia za szkody, właściciel albo posiadacz gruntów rolnych oraz dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego mógł w terminie 14 dni od dnia wniesienia tych zastrzeżeń przedstawić opinię rzeczoznawcy wpisanego na listę rzeczoznawców prowadzoną przez właściwą ze względu na miejsce wystąpienia szkody izbę rolniczą – art. 46b ust. 4. Wysokość odszkodowania ustalał, w drodze decyzji administracyjnej, wojewoda na podstawie protokołu oszacowania szkód oraz opinii rzeczoznawcy – jeżeli została sporządzona – art. 46d. W przypadku gdy wojewoda wydając decyzję administracyjną uwzględnił wielkość szkody zaproponowana w opinii rzeczoznawcy, właścicielowi albo posiadaczowi gruntów rolnych lub dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego przysługiwałaby zwrot kosztów z tytułu wynagrodzenia za sporządzenie przedstawionej przez nich opinii rzeczoznawcy. W sytuacji gdy decyzja nie była zaskarżona przez strony do właściwego sądu ze względu na miejsce wystąpienia szkody wojewoda, na podstawie art. 46d ust. 5 wypłacałby środki finansowe z tytułu odszkodowania, oraz zwrot kosztów za opinie rzeczoznawcy, w przypadku jej uwzględnienia przez wojewodę, nie później niż w terminie 30 dni od dnia, w którym decyzja w sprawie wysokości odszkodowania stała się ostateczna. Środki te pochodzić miały z Funduszu Odszkodowawczego, państwowego funduszu celowego, którego dysponentem był minister właściwy do spraw środowiska.

Wyżej opisana ustawa powinna wejść w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. z wyjątkiem przepisów dotyczących wpisu na listę rzeczoznawców prowadzoną przez izbę rolniczą oraz przepisów art. 46b ust. 5–9 dotyczących wpisów rzeczoznawców, które weszły w życie 14 dni od dnia ogłoszenia ww. ustawy, ale zanim zaczęła obowiązywać uchyliła ją ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie oraz niektórych innych*

ustaw, obowiązująca od 1 kwietnia 2018 r. wprowadzając zmiany, które obowiązują do chwili obecnej z niewielkimi zmianami wprowadzonymi przez ustawę z dnia 15 czerwca 2018 r. *o zmianie ustawy – Prawo łowieckie oraz niektórych innych ustaw*³⁷. Zmiany te polegały na znowelizowaniu art. 46 ustawy – Prawo Łowieckie poprzez:

- zmianę składu zespołu, szacującego szkody, zamiast przedstawiciela gminy wprowadzono przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego (art. 46 ust. 2) w konsekwencji zmiana art. 46a ust. 3 i art. 46g ust. 1;
- wniosek o szacowanie szkód po zmianie składu się do dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego, a nie do organu wykonawczego gminy;
- w art. 46 ust. 8 dodano, że niestawiennictwo przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego nie wstrzymuje dokonania szacowania szkód.

Szczegółowa analiza
uwarunkowań
ekonomicznych
i organizacyjnych

Obszar kraju podzielony jest na obwody łowieckie. Obwód łowiecki stanowi obszar gruntów o ciągłej powierzchni, zamkniętej jego granicami, nie mniejszy niż trzy tysiące hektarów, na którego obszarze istnieją warunki do prowadzenia łowiectwa. W szczególnych przypadkach uzasadnionych względami racjonalnej gospodarki łowieckiej i warunkami terenowymi, mogą być tworzone za zgodą Ministra Środowiska obwody łowieckie o mniejszej powierzchni (art. 23 ust. 1 i 2 *upł*). Według danych GUS za 2018 r., wyznaczonych było 4694 obwodów łowieckich na obszarze 25,7 mln ha, z czego 7,9 mln ha stanowiły grunty leśne.

Obwody łowieckie dzielą się na obwody łowieckie leśne i polne (art. 24 ust. 1 *upł*). Obwód łowiecki leśny jest to obszar, w którym grunty leśne stanowią co najmniej 40% ogólnej powierzchni tego obszaru. Z kolei obwód łowiecki polny jest to obszar, w którym grunty leśne stanowią mniej niż 40% ogólnej powierzchni tego obszaru (art. 24 ust. 2 i 3 *upł*).

W skład obwodów łowieckich, zgodnie z art. 26 *upł*, nie wchodzi następujące obszary:

- 1) parki narodowe i rezerваты przyrody, z wyjątkiem rezerwatów lub ich części, w których na obszarach wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych nie zabroniono wykonywania polowania;
- 2) tereny w granicach administracyjnych miast; jeżeli jednak granice te obejmują większe obszary leśne lub rolne, z obszarów tych może być utworzony obwód łowiecki lub mogą być one włączone do innych obwodów łowieckich;
- 3) tereny zajęte przez miejscowości niezaliczane do miast, w granicach obejmujących zabudowania mieszkalne i gospodarcze z podwórzami, placami i ulicami oraz drogami wewnątrz tych miejscowości;
- 4) budowle, zakłady i urządzenia, tereny przeznaczone na cele społeczne, kultu religijnego, przemysłowe, handlowe, składowe, transportowe i inne cele gospodarcze oraz obiekty o charakterze zabytkowym i specjalnym, w granicach ich ogrodzeń.

³⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 1507.

Obwody łowieckie są wydierżawiane kołom łowieckim Polskiego Związku Łowieckiego. W przypadku braku zainteresowania dzierżawą ze strony kół łowieckich, obwody te podlegają wydierżawieniu przez Polski Związek Łowiecki do czasu złożenia oferty przez koło łowieckie (art. 28 ust. 1 i 1a *upł*). Wydierżawiającymi są: starosta³⁸, w przypadku tzw. „obwodów polnych” lub dyrektor regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe w przypadku „obwodów leśnych” (art. 29 ust. 1 *upł*).

Zgodnie z art. 28 ust. 2 *upł*, minister właściwy do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, może w drodze decyzji, wyłączyć obwody łowieckie z wydierżawiania i przekazać je na czas nie krótszy niż 10 lat w zarząd z przeznaczeniem na **ośrodki hodowli zwierzyny – OHZ**. Na mocy art. 28 ust. 3 *upł*, OHZ mogą być prowadzone za zgodą ministra właściwego do spraw środowiska przez: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Polski Związek Łowiecki, instytucje naukowo-dydaktyczne oraz inne jednostki, które do dnia wejścia w życie ustawy prowadziły takie ośrodki. Prawo do prowadzenia ośrodków hodowli zwierzyny jest niezbywalne.

Z danych GUS za 2018 r. wynika, że: Zarząd Główny PZŁ zarządza 17 OHZ obejmującymi 54 obwody łowieckie; PGL Lasy Państwowe zarządzają 142 OHZ obejmującymi 206 obwodów łowieckich, inne jednostki zarządzają OHZ obejmującymi 14 obwodów łowieckich.

Gospodarkę łowiecką prowadzą wydierżawiające obwody koła łowieckie lub podmioty zarządzające obwodami w ramach OHZ, którymi mogą być m.in. nadleśnictwa i Zarząd Główny PZŁ.

Obwody łowieckie mają zróżnicowaną powierzchnię i położone mogą być na terenie sąsiadujących województw. Obwody pogrupowane są według ich charakteru i specyfiki, co nie ma żadnego związku z administracyjnym podziałem kraju, podziałem w ramach gospodarki łowieckiej czy leśnej na Okręgi Zarządu PZŁ i RDLP. Obszar w stosunku do którego kompetentne są poszczególne zarządy okręgowe PZŁ, jak i RDLP nie pokrywa się z obszarem województw jak również ze sobą. Zarządów okręgowych PZŁ jest 49, RDLP 17, województw 16.

Odpowiedzialność za szkody w uprawach i płodach rolnych

Ustawa – *Prawo łowieckie*, zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 1, zobowiązuje dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego do wynagradzania szkód w uprawach i płodach rolnych spowodowanych przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny. Równocześnie ustawa przenosi odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną na Skarb Państwa (art. 50 ust. 1 *upł*). W obowiązującym stanie prawnym jedynym zwierzęciem objętym całoroczną ochroną jest łoś. Oznacza to wyłączenie odpowiedzialności dzierżawcy lub zarządcy obwodu za szkody w uprawach i płodach rolnych wyrządzone przez łośia.

³⁸ W przypadku obwodów łowieckich znajdujących się na terenie więcej niż jednego powiatu – starosta powiatu, na terenie którego znajduje się największa część obwodu łowieckiego.

Odpowiedzialność wynikająca z przepisów art. 46 ust. 1 pkt 1 *upł* ma charakter odpowiedzialności obiektywnej, w tym znaczeniu, że jej przesłanką nie jest wina dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego, która mogłaby polegać np. na dopuszczeniu do nadmiernego zwiększenia się liczby zwierzyny, czy też na zaniechaniu zimowego dokarmiania. Odpowiedzialność ta nie jest odpowiedzialnością absolutną, ponieważ jest ona wyłączona w wypadkach określonych w art. 48 *upł*. Nawet wzorowe prowadzenie gospodarki łowieckiej i dołożenie wszelkich starań w celu niedopuszczenia do powstania szkód w uprawach i płodach rolnych nie zwalnia od odpowiedzialności jeżeli szkody powstaną.

Zwolnienie z odpowiedzialności za szkody w uprawach i płodach rolnych

W art. 48 *upł* wymieniono siedem przesłanek do uchylenia obowiązku wypłacania odszkodowania. Tylko zajście którejkolwiek z tych sytuacji zwalnia z odpowiedzialności za szkody w uprawach rolnych wyrządzone przez dziki, łosie, jelenie, daniiele i sarny. Przewidziane w art. 48 *upł* sytuacje wyłączające obowiązek odszkodowawczy podzielić można na trzy grupy odnoszące się do:

- 1) osoby poszkodowanego (pkt 1) – oczywiste jest, że skoro jako deputaty rolne przyznawane są tereny zaliczane do gruntów leśnych, a więc położone wśród lasów lub na ich obrzeżach, to są one szczególnie narażone na penetrację zwierzyny, a zatem otrzymujący taki grunt musi mieć świadomość, że nie uzyska odszkodowania;
- 2) wysokości szkody (pkt 4) – ustawodawca wyszedł z założenia, że w przypadku tak nieznacznych szkód koszty związane z ich szacowaniem byłyby niewspółmiernie wysokie;
- 3) sposobu postępowania poszkodowanego (pkt 2, 3, 5, 6, 7) – grupę tę można określić w kategoriach cywilistycznych jako kwalifikowaną winę poszkodowanego zwalniającą od odpowiedzialności. Kierując się regułami prawa cywilnego, należy przyjąć, że ciężar udowodnienia okoliczności wyłączających odpowiedzialność spoczywa na dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego. Jeżeli on tej kwalifikowanej winy nie udowodni, poniesie odpowiedzialność odszkodowawczą przewidzianą w art. 46 ust. 1 pkt 1 *upł*.

Przesłankę do uchylenia szkody, o której mowa w art. 48 pkt 7 *upł*, dodano na podstawie art. 1 pkt 27 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie 1 kwietnia 2018 r.

Należy mieć na uwadze wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 maja 2019 r.³⁹, zgodnie z którym art. 48 pkt 3 *upł* określający – jako skutek odmowy zgody na budowę urządzeń lub wykonywanie zabiegów zapobiegających szkodom – zwolnienie dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego od odpowiedzialności za szkody łowieckie niepozostające w związku przyczynowym z taką odmową zgody jest niezgodny z art. 65 ust. 2

³⁹ Sygn. akt K 45/16.

w związku z art. 31 ust. 3 *Konstytucji*. Wyrok ten wszedł w życie 14 maja 2019 r. Zgodnie z art. 190 ust. 1 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Definicja upraw i pól rolnych

Na tle pojęcia upraw i pól rolnych powstał problem prawny. Był on czterokrotnie przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego (dalej: SN). Ostateczne rozstrzygnięcie nastąpiło w uchwale SN z 2007 r.⁴⁰, zgodnie z którą „Uprawą rolną w rozumieniu art. 46 ust. 1 pkt 1 Prawa łowieckiego jest każda uprawa prowadzona na gruncie rolnym”. Przepis art. 46 *upł* pełni funkcję kompensacyjną, związaną z ograniczeniami prawa własności upraw rolnych, które z mocy powszechnie obowiązujących przepisów prawa musi znosić posiadacz uprawy rolnej ze względu na potrzebę realizacji interesu publicznego, jakim jest gospodarka łowiecka, a w jej ramach ochrona zwierzyny łownej, żyjącej w stanie wolnym, jako elementu środowiska naturalnego.

Zabezpieczanie gruntów przed szkodami łowieckimi

Obowiązek współdziałania dotyczy każdej osoby władającej gruntem. Ustawodawca nie wskazuje na czym to współdziałanie miałyby polegać, jednakże wskazuje na jego cel, jakim ma być zabezpieczenie gruntów przed szkodami. Zasadnym jest jednak dokonanie oceny czy dysponenci obwodów łowieckich, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, związane z likwidacją szkód, opracowali w tym zakresie i wdrożyli do wykonania jakiegokolwiek środka zaradcze. Należy wykazać wszystkie działania zrealizowane w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018, 2018/2019 oraz w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r. W przypadku ustalenia, że nie współdziałano z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom, należy ustalić tego przyczyny. Zgodnie z art. 48 pkt 3 *upł* w przypadku niewyrażenia zgody przez posiadacza uszkodzonych upraw lub pól rolnych na budowę przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego urządzeń lub wykonywanie zabiegów zapobiegających szkodom odszkodowanie nie przysługuje. Należy mieć na uwadze, że Trybunał Konstytucyjny, w wyroku z dnia 8 maja 2019 r., uznał art. 48 pkt 3 *upł* za niezgodny z art. 65 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 *Konstytucji*. Wyrok ten wszedł w życie 14 maja 2019 r. Zgodnie z art. 190 ust. 1 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Zespół dokonujący szacowania szkód w uprawach i pólach rolnych

Proces likwidacji szkody, został szczegółowo opisany w przepisach *upł*, która przewiduje szacowanie szkód i ustalanie wysokości odszkodowania przez zespół składający się z przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego, przedstawiciela dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego oraz właściciela albo posiadacza gruntów rolnych, na terenie których wystąpiła szkoda (art. 46 ust. 2 *upł*). Co do zasady podczas

⁴⁰ Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 21 grudnia 2007 r. – III CZP74/07, OSPriP 2009.

szacowania powinni być obecni wszyscy członkowie zespołu. Jednak w art. 46 ust. 8 *upł* (w brzmieniu obowiązującym od 1 kwietnia 2018 r.) wyraźnie wskazano, że niestawiennictwo, a więc brak udziału właściciela albo posiadacza gruntu lub przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego nie wstrzymuje dokonania szacowania szkód. Oznacza to, że jeżeli członkowie zespołu powołanego do szacowania szkód zostaną właściwie powiadomieni o terminie szacowania szkód i mimo to nie stawią się na dokonanie oględzin (o których mowa w art. 46a *upł*) i szacowanie ostateczne (o którym mowa w art. 46c *upł*), wówczas szacowanie szkód może się odbyć, jeżeli obecny będzie co najmniej przedstawiciel dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego.

W myśl § 4 rozporządzenia z 2019 r. zespół powołany do szacowania szkód może powołać osobę trzecią do pomocy przy wykonywaniu czynności związanych z szacowaniem szkody, w szczególności takich jak wykonywanie pomiarów.

W okresie od 1 kwietnia do 2018 r. do 23 sierpnia 2018 r. szacowania szkód oraz ustalania wysokości odszkodowania dokonywał zespół składający się z przedstawiciela gminy właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkody⁴¹, przedstawiciela zarządcy albo dzierżawcy obwodu łowieckiego, właściciela albo posiadacza gruntów rolnych, na terenie których wystąpiła szkoda. Zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia z 2010 r. nieobecność zawiadomionego poszkodowanego nie wstrzymywała dokonania oględzin, ostatecznego szacowania szkody lub ponownego szacowania szkody.

W myśl § 2 ust. 1 rozporządzenia z 2010 r. na żądanie przedstawiciela dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego lub poszkodowanego w oględzinach, ostatecznym szacowaniu szkody oraz ponownym szacowaniu szkody mógł uczestniczyć przedstawiciel właściwej terytorialnie izby rolniczej. Przedstawiciel właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej może, na pisemny wniosek członka zespołu, brać udział w oględzinach lub szacowaniu ostatecznym w przypadku złożenia odwołania do nadleśniczego (art. 46d ust. 5 *upł*, obowiązujący od 1 kwietnia 2018 r.).

Szacowanie szkód

Szacowanie szkód, w tym ustalenie wysokości odszkodowania, następuje na wniosek właściciela albo posiadacza gruntów rolnych, który należy złożyć do dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego.

W okresie od 1 kwietnia 2018 r. do 23 sierpnia 2018 r. wniosek o szacowanie szkód, w tym ustalenie wysokości odszkodowania, należało składać do organu wykonawczego gminy właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkody.

⁴¹ Zgodnie z *upł* w ówczesnej wersji przedstawicielem gminy był: przedstawiciel organu wykonawczego jednostki pomocniczej tej gminy – jeżeli jednostka pomocnicza została utworzona; przedstawiciel organu wykonawczego tej gminy – jeżeli jednostka pomocnicza nie została utworzona; przedstawiciel organu wykonawczego gminy lub organu wykonawczego jednostki pomocniczej gminy właściwej dla przeważającego obszaru całej uprawy, która została uszkodzona – jeżeli szkoda wystąpiła na obszarze więcej niż jednej gminy lub jednostki pomocniczej gminy.

Termin, w którym należy złożyć wniosek o szacowanie szkód łowieckich, określono w § 2 ust. 1 rozporządzenia z 2019 r. Właściciel lub posiadacz gruntu rolnego, na którym powstała szkoda, zgłaszał ją, składając w postaci papierowej albo elektronicznej wniosek o szacowanie szkód łowieckich, w terminie trzech dni od dnia jej stwierdzenia, a w przypadku szkody wyrządzonej przez dziki na łąkach i pastwiskach: a) poza okresem wegetacyjnym – w terminie umożliwiającym szacowanie szkody przed doprowadzeniem uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego przed rozpoczęciem wegetacji, b) w okresie wegetacyjnym – w terminie trzech dni od dnia jej stwierdzenia.

Zgodnie z § 1 ust. 2 rozporządzenia z 2010 r. właściciel lub posiadacz gruntu, na którym powstała szkoda, zgłaszał ją w formie pisemnej osobie uprawnionej do przyjmowania zgłoszeń szkód, w terminie trzech dni od dnia jej stwierdzenia, a w przypadku szkód wyrządzonych w sadach – w terminie 14 dni od dnia jej powstania z jednoczesnym określeniem liczby uszkodzonych drzew. Dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego informował właściwego miejscowo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz właściwą terytorialnie izbę rolniczą o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód w uprawach i płodach rolnych oraz prowadził ewidencję zgłoszeń tych szkód (§ 1 ust. 1 i 3 ww. rozporządzenia).

W art. 46 ust. 4 *upł* wskazano konieczne elementy wniosku o szacowanie szkód. We wniosku należy wskazać:

- 1) imię i nazwisko albo nazwę, adres miejsca zamieszkania albo adres i siedzibę oraz numer telefonu właściciela albo posiadacza gruntów rolnych;
- 2) wskazanie miejsca wystąpienia szkody;
- 3) wskazanie rodzaju uszkodzonej uprawy lub płodu rolnego.

W myśl § 2 ust. 2 rozporządzenia, które weszło w życie 27 kwietnia 2019 r. dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego zawiadamia poszkodowanego oraz przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego o terminie dokonania oględzin albo szacowania ostatecznego pisemnie, za pośrednictwem poczty elektronicznej lub przez krótkie wiadomości tekstowe (SMS). Zarząd województwa albo Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe zawiadamia poszkodowanego o terminie dokonania oględzin albo szacowania ostatecznego pisemnie, za pośrednictwem poczty elektronicznej lub przez SMS (§ 2 ust. 3 rozporządzenia).

Zgodnie z § 2 ust. 3 i 4 rozporządzenia z 2010 r. dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego zawiadamiał poszkodowanego o terminie oględzin, szacowania ostatecznego lub ponownego szacowania nie później niż na dwa dni przed ich dokonaniem, a za porozumieniem stron – w terminie krótszym; nieobecność poszkodowanego nie wstrzymywała przeprowadzenia ww. czynności.

Oględzin dokonuje się niezwłocznie, nie później niż w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wniosku (art. 46a ust. 2 *upł*). O terminie dokonania oględzin dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego ma obowiązek zawiadomić właściciela albo posiadacza gruntów rolnych oraz wojewódzki ośrodek doradztwa rolniczego właściwy ze względu na miejsce wystąpienia

szkody, nie później niż przed upływem trzech dni od dnia otrzymania wniosku o szacowanie szkód (art. 46a ust. 3 *upł*). Warto wskazać na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 czerwca 2016 r.⁴², który orzekł, że niezgłoszenie właściwej jednostce szkody wyrządzonej w uprawach przez zwierzęta łowne nie wyłącza możliwości dochodzenia przez poszkodowanego w postępowaniu sądowym roszczenia o wynagrodzenie tej szkody. Poszkodowany, który nie dopełnił obowiązku niezwłocznego zgłoszenia szkody, musi liczyć się z trudnościami, które może napotkać w procesie sądowym, podejmując inicjatywę w celu dostatecznego wykazania w postępowaniu dowodowym faktu szkody i jej rozmiarów.

Do przeprowadzenia oględzin w terminie siedmiu dni od dnia zgłoszenia szkody również zobowiązywały przepisy rozporządzenia z 2010 r.

Szacowanie składa się z:

- 1) oględzin,
- 2) szacowania ostatecznego.

Należy jednak wskazać, że oględzin nie dokonuje się, jeżeli szkoda powstała i została zgłoszona bezpośrednio przed sprzętem lub w jego trakcie oraz gdy szkoda została wyrządzona:

- w płodach rolnych,
- przez dziki na łąkach i pastwiskach

w takich przypadkach dokonuje się wyłącznie szacowania ostatecznego, nie poprzedzając go oględzinami (art. 46 ust. 7 *upł*).

Zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia z 2010 r. oględzin nie przeprowadza się również w przypadku szkód w uprawach, jeżeli szkoda powstała i została zgłoszona bezpośrednio przed sprzętem uszkodzonej uprawy lub w jego trakcie.

Na temat czynności, jakimi są prowadzenie oględzin i szacowanie ostateczne, wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Warszawie, który stwierdził, że nie stanowią one nieodzownej, wstępnej fazy dochodzenia roszczeń za szkody łowieckie. Nie determinują możliwości skorzystania z drogi sądowej. Dlatego mimo nieprzeprowadzenia oględzin strona może bezpośrednio dochodzić odszkodowania na drodze postępowania cywilnego.

Oględziny

Przepis art. 46a *upł* wskazuje, co ustala się podczas oględzin oraz co powinno znaleźć się w protokole oględzin. Podczas oględzin należy ustalić:

- 1) gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę;
- 2) rodzaj, stan i jakość uprawy;
- 3) obszar całej uprawy;
- 4) szacunkowy obszar uprawy, która została uszkodzona;
- 5) szacunkowy procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze.

⁴² Sygnatura: V ACa 853/15, Legalis nr 1533071, LEX nr 2144718, źródło: *Prawo łowieckie* komentarz, Wydanie VI, Wojciech Radecki, Daria Danecka, Warszawa 2019 r., str. 395–396.

Szczegółowe warunki ustalania podczas oględzin, wymienionych w art. 46a elementów, określa rozporządzenie, które weszło w życie 27 kwietnia 2019 r.

Gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę łowiecką, ustala się na podstawie charakterystycznych śladów żerowania lub pozostawionych tropów, lub odchodów (§ 3 ust. 1 rozporządzenia).

Zgodnie z § 3 ust. 2 rozporządzenia **rodzaj uprawy lub płodu rolnego** ustala się przez weryfikację informacji zawartych we wniosku o szacowanie szkód łowieckich ze stanem faktycznym na gruncie.

Stan uprawy, jakość uprawy oraz jakość płodu rolnego ustala się (zgodnie z § 3 ust. 3, 4, 5 rozporządzenia), w 5-stopniowej skali, rosnąco od 1 do 5, gdzie 1 to stan/jakość bardzo zły/zła, 2 to stan/jakość zły/zła, 3 to stan/jakość średni/średnia, 4 to stan/jakość dobry/dobra, a 5 to stan/jakość bardzo dobry/bardzo dobra. W rozporządzeniu wskazano również jakie elementy należy wziąć pod uwagę uzasadniając ocenę stanu uprawy, jakości uprawy oraz jakości płodu rolnego. I tak:

- **uzasadniając ocenę stanu uprawy**, bierze się pod uwagę wykonanie zabiegów agrotechnicznych oraz anomalie rozwojowe spowodowane przez czynniki niezależne od poszkodowanego, w szczególności warunki atmosferyczne;
- **uzasadniając ocenę jakości uprawy**, bierze się pod uwagę potencjalne możliwości plonowania ustalane na podstawie danej fazy rozwoju roślin oraz z uwzględnieniem warunków środowiskowych i klimatycznych w danym sezonie wegetacyjnym;
- **uzasadniając ocenę jakości płodu rolnego**, bierze się pod uwagę jego cechy zewnętrzne, w szczególności wielkość, barwę, kształt i zapach oraz stan fitosanitarny, w tym występowanie śladów żerowania szkodników owadzych.

Rozporządzenie, w § 3 ust. 6 określa sposób ustalania obszaru całej uprawy:

- 1) przez jej pomiar taśmą mierniczą, kołem pomiarowym, dalmierzem nitkowym lub dalmierzem laserowym;
- 2) na podstawie danych dotyczących pola powierzchni działki ewidencyjnej zawartych w ewidencji gruntów i budynków;
- 3) przy użyciu odbiorników Globalnych Systemów Nawigacji Satelitarnej (GNSS);
- 4) przy wykorzystaniu danych zawartych w systemach informacji przestrzennej (GIS);
- 5) na podstawie zdjęć wykonanych z bezzałogowych statków powietrznych (dronów).

W myśl § 3 ust. 7 rozporządzenia **szacunkowy obszar uprawy**, która została uszkodzona, ustala się orientacyjnie na podstawie wizji lokalnej.

Obszar uprawy, która została uszkodzona, ustala się przez pomiar uszkodzonych części uprawy, a następnie wyliczenie sumy ich pól powierzchni. Do wykonania pomiarów i szkiców sytuacyjnych uszkodzone uprawy

(o których mowa w art. 46a ust. 4 pkt 4 i art. 46c ust. 5 pkt 4 *upł*), wykorzystuje się metody, o których mowa w ust. 6 pkt 1, 3–5 (§ 3 ust. 8 rozporządzenia).

Szacunkowy procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze ustala się orientacyjnie na podstawie wizji lokalnej. Procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze stanowi uśredniony ze wszystkich uszkodzonych części uprawy iloraz liczby roślin uszkodzonych oraz faktycznej obsady roślin ustalonej na podstawie wartości średniej z prób przeprowadzonych w nieuszkodzonej części uprawy. W przypadku upraw roślin o rzadkiej obsadzie można zastosować metodę prób rzędowych. (§ 3 ust. 9 i 10 rozporządzenia).

Wzór protokołu oględzin ustalono w załączniku nr 2 do rozporządzenia. W załączniku rozporządzenia z 2010 r. również zamieszczono wzór protokołu oględzin, ostatecznego szacowania szkody i ponownego szacowania szkody w uprawach i płodach rolnych.

Rozporządzenie z 2010 r. wskazywało, że ustalenia rozmiaru szkody dokonuje się poprzez:

- 1) pomnożenie obszaru uprawy, która została uszkodzona, oraz procentu jej zniszczenia, a następnie pomnożenie tak uzyskanej powierzchni zredukowanej oraz plonu z 1 ha – w przypadku szkód w uprawach;
- 2) ustalenie szacunkowej masy uszkodzonego płodu rolnego – w przypadku szkód w płodach rolnych.

Protokół z oględzin

Zgodnie z art. 46a ust. 4 niezwłocznie po zakończeniu oględzin dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego ma obowiązek sporządzić protokół, który powinien wskazywać:

- 1) imiona i nazwiska osób biorących udział w oględzinach;
- 2) datę sporządzenia protokołu oraz datę dokonania oględzin;
- 3) dane podlegające ustaleniu podczas oględzin, o których mowa w ust. 1;
- 4) szkic sytuacyjny uszkodzonej uprawy;
- 5) czytelne podpisy osób biorących udział w oględzinach.

Protokół sporządza się w trzech jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdego członka zespołu powołanego do szacowania szkód (art. 46a ust. 6 *upł*). Członkowie zespołu mają prawo wnieść zastrzeżenia do protokołu wraz z uzasadnieniem. W protokole umieszcza się informację o braku zastrzeżeń albo o wniesionych zastrzeżeniach (art. 46a ust. 5 *upł*).

Od protokołu oględzin właścicielowi albo posiadaczowi gruntów rolnych, na terenie których wystąpiła szkoda, oraz dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego przysługuje odwołanie do nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, właściwego ze względu na miejsce wystąpienia szkody (art. 46d *upł*).

Zastrzeżenie może dotyczyć m.in. oszacowanej wielkości szkody. Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie⁴³ zakres szkody łowieckiej może być wykazywany różnymi dowodami, brak jest ustawowych ograniczeń dowodowych. Poszkodowany może dowodzić także przed sądem, że zakres szkody był inny niż wskazany w protokole oględzin.

Zgodnie z § 2 ust. 5, 6, 7, rozporządzenia z 2010 r. z oględzin, ostatecznego szacowania szkody oraz ponownego szacowania szkody szacujący sporządzają protokół, który podpisują szacujący, poszkodowany albo jego pełnomocnik oraz przedstawiciel właściwej terytorialnie izby rolniczej, jeżeli uczestniczył w tej czynności. Gdy poszkodowany jest nieobecny lub odmawia podpisania protokołu, szacujący zamieszcza o tym informację w protokole, z podaniem przyczyny braku podpisu. Poszkodowany może wnieść zastrzeżenia do protokołu.

Szacowanie ostateczne

Przepis art. 46c reguluje kwestie szacowania ostatecznego. Podczas szacowania ostatecznego ustala się osiem kwestii:

- 1) gatunek zwierzyny, która wyrządziła szkodę;
- 2) rodzaj uprawy lub płodu rolnego;
- 3) stan i jakość uprawy lub jakość płodu rolnego;
- 4) obszar całej uprawy lub szacunkową masę zgromadzonego płodu rolnego;
- 5) obszar uprawy, która została uszkodzona, lub szacunkową masę uszkodzonego płodu rolnego;
- 6) procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze;
- 7) plon z 1 ha;
- 8) wysokość odszkodowania.

Zgodnie z § 4 ust. 5 pkt 8 rozporządzenia z 2010 r. poza ww. kwestiami należało również ustalić rozmiar szkody.

Sposób ustalenia tych kwestii określa szczegółowo rozporządzenie, które weszło w życie 27 kwietnia 2019 r.

Szacunkową masę zgromadzonego płodu rolnego ustala się, mnożąc zmierzoną objętość sterty, stogu lub kopca, w których płód rolny został złożony, przez wynik próbnego pomiaru masy płodu rolnego z 0,2 m³ pobranego z trzech różnych części sterty, stogu lub kopca, w których nie występują uszkodzenia od zwierzyny (§ 3 ust. 11 rozporządzenia z 2019 r.). Szacunkową masę uszkodzonego płodu rolnego ustala się, mnożąc zmierzoną objętość ubytku w stercie, stogu lub kopcu, w których płód rolny został złożony, przez wynik próbnego pomiaru masy płodu rolnego, o którym mowa w ust. 11 (§ 3 ust. 12 rozporządzenia z 2019 r.). Plon z 1 ha ustala się na podstawie polowych prób wydajności przeprowadzanych w nieuszkodzonych częściach uprawy. Jeżeli nie można określić plonowania na podstawie polowych prób wydajności, plon z 1 ha ustala się na podstawie średniej

⁴³ Z dnia 28 kwietnia 2017 r., I ACa 1823/15, Legalis nr 1611754, LEX nr 295301.

wartości plonowania z regionu powstania szkody w oparciu o dane uzyskane w wojewódzkim ośrodku doradztwa rolniczego lub jednostce naukowej prowadzącej badania w tym zakresie, z uwzględnieniem stanu i jakości uprawy (§ 3 ust. 13 rozporządzenia z 2019 r.).

Wysokość odszkodowania za szkody w uprawach ustala się, mnożąc obszar uprawy, która została uszkodzona, przez procent jej zniszczenia (powierzchnia zredukowana). Ustaloną powierzchnię zredukowaną mnoży się przez plon z 1 ha (rozmiar szkody). Tak ustalony rozmiar szkody mnoży się przez wartość danego płodu rolnego wyrażoną przez jego cenę skupu w regionie powstania szkody, a jeżeli skup nie jest prowadzony – przez wartość wyrażoną przez jego cenę rynkową z dnia szacowania ostatecznego szkody w regionie jej powstania (§ 3 ust. 14 rozporządzenia z 2019 r.). Wartość plonu z użytków, które nie występują w obrocie rynkowym w regionie powstania szkody, ustala się na podstawie współczynników do przeliczania plonu na jednostki zbożowe, które określa załącznik nr 1 do rozporządzenia, oraz średniej ceny pszenicy konsumpcyjnej opublikowanej dla tygodnia poprzedzającego tydzień, w którym dokonano szacowania ostatecznego, na stronie podmiotowej urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw rynków rolnych, w biuletynie informacyjnym „Rynek zbóż” Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej, dla makroregionu, w którym znajduje się region powstania szkody (§ 3 ust. 15 rozporządzenia z 2019 r.).

Wysokość odszkodowania

Wysokość odszkodowania za szkody wyrządzone przez dziki na łąkach i pastwiskach ustala się na podstawie wartości rynkowej utraconego plonu, odpowiednio siana lub masy zielonej, w danym sezonie wegetacyjnym. Odszkodowanie obejmuje także koszty doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego; koszty te wylicza się na podstawie aktualnych cen prac agrotechnicznych oraz wartości rynkowej nasion niezbędnych do wysiania (§ 3 ust. 16 rozporządzenia z 2019 r.).

Wysokość odszkodowania za szkody w płodach rolnych ustala się, mnożąc szacunkową masę uszkodzonego płodu rolnego przez jego cenę skupu w regionie powstania szkody, a jeżeli skup nie jest prowadzony – przez wartość wyrażoną przez jego cenę rynkową z dnia ostatecznego szacowania szkody w regionie jej powstania, z uwzględnieniem stanu i jakości płodu rolnego (§ 3 ust. 17 rozporządzenia z 2019 r.).

Wartość płodów rolnych, które nie występują w obrocie rynkowym w regionie powstania szkody, ustala się na podstawie wartości odtworzeniowej, którą określa się na podstawie aktualnych cen prac agrotechnicznych oraz wartości rynkowej nasion lub sadzonek niezbędnych do wysiania lub posadzenia (§ 3 ust. 18 rozporządzenia z 2019 r.). Wysokość odszkodowania ustalonego zgodnie z ust. 14 oraz wysokość odszkodowania za szkody wyrządzone przez dziki na łąkach pomniejsza się odpowiednio o nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania, które ustala się indywidualnie dla każdej uprawy z uwzględnieniem niezbędnych nakładów, jakie poszkodowany musiałby ponieść na zebranie, transport i przechowywanie plonu objętego odszkodowaniem (§ 3 ust. 19 rozporządzenia z 2019 r.). W myśl § 4 ust. 7 rozporządzenia z 2010 r. wysokość odszkodowania ustala się, mnożąc rozmiar szkody przez cenę skupu danego artykułu rolnego,

a w przypadku gdy nie jest prowadzony skup – cenę rynkową z dnia ostatecznego szacowania szkody, w rejonie powstania szkody. Wysokość odszkodowania pomniejsza się odpowiednio o nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania.

Cytowany przepis reguluje sposób postępowania przy ustalaniu wysokości odszkodowania należnego rolnikowi, dając pierwszeństwo kryterium ceny skupu danego płodu rolnego. Dopiero, gdy na obszarze, na którym szkoda łowiecka wystąpiła, skup danego artykułu rolnego nie jest prowadzony, przepisy rozporządzenia wskazują na kolejny miernik – cenę rynkową z dnia ostatecznego szacowania szkody, w rejonie powstania szkody. Zgodnie ze stanowiskiem doktryny, wskazać trzeba, że przy interpretacji pojęcia „cena rynkowa” artykułu rolnego dla potrzeb ustalenia odszkodowania za szkodę łowiecką, brak jest podstaw do utożsamiania jej z cenami, uzgadnianymi w indywidualnie zawieranych przez poszkodowanego rolnika w umowach, dotyczących upraw rolnych, w których następnie doszło do szkody łowieckiej. Całokształt bowiem regulacji odpowiedzialności za szkody łowieckie wskazuje, że poszkodowanemu rolnikowi służy prawo do odszkodowania, obliczonego według stawek zobiektywizowanych, wynikających z układu cen artykułów rolnych na lokalnym rynku. Podstawą ustalenia wartości rynkowej rzeczy, będącej przedmiotem powszechnego obrotu, nie może być więc cena ustalona w umowie między rolnikiem a innym podmiotem, z uwagi na to, że może ona być rezultatem indywidualnie uzgodnionych przez strony warunków umowy, wynikających ze specyficznego splotu ich relacji faktycznych i prawnych, a więc okoliczności często przypadkowych⁴⁴.

Wysokość odszkodowania za szkody wyrządzone przez dziki na łąkach i pastwiskach ustala się na podstawie wartości utraconego plonu (masy zielonej lub siana) w danym sezonie wegetacyjnym oraz kosztów doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego; koszty te wylicza się na podstawie aktualnych cen prac agrotechnicznych oraz wartości rynkowej nasion niezbędnych do wysiania.

Termin dokonania szacowania ostatecznego

Szacowania ostatecznego dokonuje się najpóźniej w dzień sprzętu, przed dokonaniem sprzętu uszkodzonej uprawy. Z kolei w przypadkach, o których mowa w art. 46 ust. 7, w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wniosku o szacowanie szkód (art. 46c ust. 2 *upł*).

Właściciel albo posiadacz gruntów rolnych mają obowiązek powiadomić dzierżawcę albo zarządcę obwodu łowieckiego o terminie planowanego sprzętu uszkodzonej uprawy. Powiadomienie to musi być sporządzone w formie pisemnej, w terminie siedmiu dni przed zamierzonym sprzętem (art. 46c ust. 3 *upł*).

Zgodnie z art. 46c ust. 4 *upł* dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego ma obowiązek zawiadomić właściciela albo posiadacza gruntów rolnych oraz wojewódzki ośrodek doradztwa rolniczego właściwy ze względu na miejsce wystąpienia szkody o terminie dokonania szacowania ostatecz-

⁴⁴ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 r., sygnatura akt III CZP 41/13.

nego szkody. Zawiadomienie to nie może nastąpić później niż przed upływem 3 dni od dnia otrzymania powiadomienia o terminie planowanego sprzętu uszkodzonej uprawy, natomiast w sytuacji o której mowa w art. 46 ust. 7 – w terminie trzech dni od dnia otrzymania wniosku, o którym mowa w art. 46 ust. 3 *upł.*

W myśl § 4 ust. 1, 2, 3, 4 rozporządzenia z 2010 r. ostatecznemu szacowaniu podlegają straty ilościowe i jakościowe powstałe w wyniku uszkodzenia lub zniszczenia uprawy lub płodów rolnych. Ostatecznego szacowania szkody oraz ustalenia wysokości odszkodowania dokonuje się najpóźniej na dzień przed sprzętem uszkodzonej lub zniszczonej uprawy, a w przypadku uszkodzonego lub zniszczonego płodu rolnego – w terminie siedmiu dni od dnia zgłoszenia szkody. O terminie planowanego sprzętu uszkodzonej uprawy poszkodowany jest obowiązany powiadomić szacującego w formie pisemnej, w terminie siedmiu dni przed zamierzonym sprzętem. Ostatecznego szacowania szkody wyrządzonej przez dziki na łąkach i pastwiskach dokonuje się w przypadku szkody wyrządzonej:

- 1) poza okresem wegetacyjnym – przed rozpoczęciem wegetacji w kolejnym roku, w terminie umożliwiającym doprowadzenie uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego;
- 2) w okresie wegetacyjnym – w terminie siedmiu dni od dnia zgłoszenia szkody.

Protokół z szacowania ostatecznego

Niezwłocznie po zakończeniu szacowania ostatecznego dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego ma obowiązek sporządzić protokół z szacowania ostatecznego. Protokół musi zawierać następujące dane i informacje:

- 1) imiona i nazwiska osób biorących udział w szacowaniu ostatecznym;
- 2) datę sporządzenia protokołu oraz datę dokonania szacowania ostatecznego;
- 3) dane podlegające ustaleniu podczas szacowania ostatecznego, o których mowa w ust. 1;
- 4) szkic sytuacyjny uszkodzonej uprawy;
- 5) czytelne podpisy osób biorących udział w szacowaniu ostatecznym.

Tak samo jak w przypadku oględzin, również dla szacowania ostatecznego protokół sporządza się w trzech jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdego członka zespołu powołanego do szacowania szkód (art. 46c ust. 7 *upł.*). Należy zwrócić uwagę, że członkowie zespołu powołanego do szacowania szkód mają prawo wnieść zastrzeżenia do protokołu wraz z uzasadnieniem. W protokole umieszcza się informację o braku zastrzeżeń albo o wniesionych zastrzeżeniach (art. 46c ust. 6 *upł.*).

Protokół szacowania ostatecznego może stanowić podstawę do wypłaty odszkodowania, której dokonuje dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego w terminie 30 dni od dnia sporządzenia protokołu z szacowania ostatecznego, jeżeli nie wniesiono odwołania (art. 46c ust. 8 *upł.*). Jeżeli wniesiono odwołanie, o którym mowa w art. 46d *upł.*, to nie można wypłacić odszkodowania ustalonego w protokole z szacowania ostatecznego; należy stosować art. 46d *upł.*

Rozporządzenie z 2010 r. ustalało wzór protokołu ostatecznego szacowania szkody.

Zgodnie z § 5 rozporządzenia z 2019 r. przy szacowaniu ostatecznym szkody w uprawach wymagających zaorania odszkodowanie ustala się, jeżeli szkoda powstała w okresie:

- 1) do dnia 30 kwietnia – w wysokości 30%,
- 2) od dnia 1 maja do dnia 25 maja – w wysokości 50%,
- 3) po dniu 25 maja – w wysokości 85%
  - kwoty obliczonej w sposób określony w § 3 ust. 14, z zastrzeżeniem, że za plon z 1 ha przyjmuje się średni plon obliczony dla danego województwa na podstawie danych zawartych w trzech rocznikach statystycznych „Wyniki produkcji roślinnej” ostatnio opublikowanych na stronie podmiotowej Głównego Urzędu Statystycznego.

Zgodnie z § 5 rozporządzenia z 2010 r. przy ostatecznym szacowaniu szkody w uprawach wymagających zaorania odszkodowanie ustala się, jeżeli szkoda powstała:

- 1) w okresie do dnia 15 kwietnia – w wysokości 25 %,
- 2) w okresie od dnia 16 kwietnia do dnia 20 maja – w wysokości 40 %,
- 3) w okresie od dnia 21 maja do dnia 10 czerwca – w wysokości 60 %,
- 4) w okresie od dnia 11 czerwca – w wysokości 85 %

kwoty obliczonej w sposób określony w § 4 ust. 7.

W rozporządzeniu tym wskazano również, że nieuprzętnięcie płodów z uszkodzonej uprawy po dokonaniu ostatecznego szacowania szkody wyklucza możliwość ponownego szacowania szkody w przypadku dalszego zwiększenia się szkody. Jeżeli nieuprzętnięcie płodów z uszkodzonej uprawy, spowodowane było warunkami atmosferycznymi, dopuszcza się, za porozumieniem stron, ponowne szacowanie szkody, jednak nie później niż w terminie 7 dni od dnia ostatecznego szacowania szkody. Nie dotyczy to przypadków określonych w art. 48 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – *Prawo łowieckie*.

Wypłata odszkodowania

Protokół szacowania ostatecznego może stanowić podstawę do wypłaty odszkodowania, której dokonuje dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego w terminie 30 dni od dnia sporządzenia protokołu z szacowania ostatecznego, jeżeli nie wniesiono odwołania (art. 46c ust. 8 *upł*). Jeżeli wniesiono odwołanie, o którym mowa w art. 46d *upł*, to nie można wypłacić odszkodowania ustalonego w protokole z szacowania ostatecznego; należy stosować art. 46d *upł*. Wypłaty odszkodowania dokonuje się przelewem na rachunek bankowy wskazany przez poszkodowanego albo w gotówce za pokwitowaniem (§ 7 rozporządzenia z 2019 r.).

Odwołanie do nadleśniczego (obowiązuje od 1 kwietnia 2018 r.)

Odwołanie przysługuje zarówno od protokołu z oględzin, jak i protokołu z szacowania ostatecznego. Wnosi się je w terminie siedmiu dni od dnia podpisania tego protokołu (art. 46d ust. 1 *upł*).

Procedura rozpatrzenia odwołania

Zgodnie z art. 46d ust. 2 *upł* w celu rozpatrzenia odwołania nadleśniczy właściwy ze względu na miejsce wystąpienia szkód lub jego przedstawiciel dokonuje odpowiednio:

- oględzin jeżeli odwołanie wniesiono od protokołu z oględzin;
- szacowania ostatecznego, jeżeli odwołanie wniesiono od protokołu z szacowania ostatecznego.

Czynności te nadleśniczy powinien wykonać niezwłocznie, nie później niż w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania odwołania. W czynnościach tych mogą brać udział członkowie zespołu powołanego do szacowania szkód. Warto wskazać, że na pisemny wniosek członka tego zespołu w oględzinach lub szacowaniu ostatecznym może również brać udział przedstawiciel właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej (art. 46d ust. 3, 4, 5 *upł*).

O terminie oględzin lub szacowania ostatecznego nadleśniczy zawiadamia:

- 1) członków zespołu powołanego od szacowania szkód;
- 2) przedstawiciela właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej, jeżeli został złożony wniosek o którym mowa w art. 46d ust. 5. Zawiadomienie to nie może nastąpić później niż przed upływem trzech dni od dnia otrzymania odwołania (art. 46d ust. 6 *upł*).

Niestawiennictwo członków zespołu powołanego do szacowania szkód oraz przedstawiciela właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej, nie wstrzymuje dokonania oględzin lub szacowania ostatecznego (art. 46d ust. 7 *upł*).

Protokół z oględzin lub z szacowania ostatecznego

Oględzin lub szacowania ostatecznego dokonuje nadleśniczy. Po ich zakończeniu sporządza się protokół, który zawiera w szczególności elementy wymienione w art. 46a ust. 4 lub art. 46c ust. 5 *upł*. W protokołach tych nie można wskazywać informacji o wysokości odszkodowania. W przypadku gdy został złożony wniosek o udział przedstawiciela właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej, do protokołu załącza się opinię przedstawiciela tej izby na temat oszacowania szkody. Opinia ta nie jest wiążąca (art. 46d ust. 8 i 9 *upł*).

Decyzja o wysokości odszkodowania

Wysokość odszkodowania ustalana jest w drodze decyzji nadleśniczego właściwego ze względu na miejsce wystąpienia szkód. Powinien on wziąć pod uwagę ustalenia zawarte w protokołach oględzin, szacowania ostatecznego oraz opinii przedstawiciela izby rolniczej (art. 46e ust. 1 *upł*). Decyzja powinna zostać wydana w terminie 14 dni od dnia otrzymania tych protokołów. Jest ona ostateczna (art. 46e ust. 2 *upł*). Wypłata odszkodowania następuje ze środków dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego, nie później niż w terminie 30 dni od dnia doręczenia decyzji ustalającej wysokość odszkodowania (art. 46e ust. 3 *upł*).

Na mocy art. 46e ust. 4 *upł* właściciel albo posiadacz gruntów rolnych, na których zostały wyrządzone szkody, a także dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego niezadowolony z decyzji ustalającej wysokość odszkodowania, może, w terminie trzech miesięcy od dnia jej doręczenia, wnieść powództwo do sądu właściwego ze względu na miejsce wystąpienia szkody.

Właściwość dyrektora regionalnej dyrekcji lasów państwowych

Przepis art. 46f *upł* przewiduje, że w przypadku gdy obwód łowiecki, na terenie którego wystąpiła szkoda, został wyłączony z wydzierżawiania i przekazany w zarząd nadleśnictwa, właściwym w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania ustalonego po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego, jest dyrektor regionalnej dyrekcji PGL Lasy Państwowe właściwy ze względu na miejsce wystąpienia szkody.

Zastosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego

Przepis art. 49a *upł* został dodany nowelizacją z 22 marca 2018 r. Ustawodawca przewidział stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego do postępowania prowadzonego przez nadleśniczego lub dyrektora regionalnej dyrekcji PGL Lasy Państwowe w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania. Ograniczył jednak zakres stosowania k.p.a. do kwestii nieuregulowanych w ustawie lub przepisach wydanych na jej podstawie.

W art. 49a ust. 2 *upł* przewidziano możliwość wyłączenia od udziału w postępowaniu w sprawie ustalenia wysokości odszkodowania: nadleśniczego, dyrektora regionalnej dyrekcji PGL Lasy Państwowe, przedstawiciela nadleśniczego lub dyrektora regionalnej RDLP jeżeli:

- zachodzą przesłanki wskazane w art. 24 kpa (wyłączenie pracownika) lub 25 kpa (wyłączenie organu);
- jest członkiem koła łowieckiego będącego dzierżawcą obwodu łowieckiego, którego dotyczy postępowanie.

W art. 49a ust. 3 *upł* wskazano, że do wyłączenia tych podmiotów stosuje się odpowiednio przepisy art. 24 § 3 i 4 kpa. Oznacza to, że bezpośredni przełożony pracownika ma obowiązek na jego żądanie lub na żądanie strony albo z urzędu wyłączyć go od udziału w postępowaniu, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie innych okoliczności niewymienionych w kpa, a które mogą wywołać wątpliwość co do bezstronności pracownika. Z kolei wyłączony pracownik powinien podejmować tylko czynności niecierpiące zwłoki ze względu na interes społeczny lub ważny interes stron. Bezpośrednim przełożonym nadleśniczego jest dyrektor regionalny PGL LP, z kolei bezpośrednim przełożonym dyrektora regionalnego PGL LP jest dyrektor generalny PGL LP, co wynika ze statutu PGL LP.

Przepisy cytowanej wyżej ustawy oraz rozporządzenia, precyzują obowiązki dzierżawców, którymi zgodnie z przepisami prawa łowieckiego, winny być, co do zasady, koła łowieckie i zarządcy obwodów łowieckich (w tym m.in. PGL Lasy Państwowe, za które obowiązki w tym zakresie realizują właściwe nadleśnictwa).

Nadzór nad działalnością **Polskiego Związku Łowieckiego** w myśl art. 35a ust. 1 *upł*, sprawuje minister właściwy do spraw środowiska. Zarząd Główny PZŁ składa ministrowi właściwemu do spraw środowiska uprzed-

nie zatwierdzone przez Naczelną Radę Łowiecką roczne sprawozdanie z wykonania w poprzednim łowieckim roku gospodarczym zadań określonych w art. 34, w terminie do dnia 31 lipca. W przypadku gdy sprawozdanie jest niepełne lub budzi zastrzeżenia, minister właściwy do spraw środowiska może zażądać jego uzupełnienia lub udzielenia dodatkowych wyjaśnień w wyznaczonym terminie. Minister właściwy do spraw środowiska może zlecić imiennie upoważnionym pracownikom obsługującego go urzędu przeprowadzenie kontroli PZŁ w zakresie wykonywanych przez niego zadań określonych w art. 34, w szczególności w przypadku gdy w wyznaczonym terminie PZŁ nie uzupełni sprawozdania lub nie udzieli dodatkowych wyjaśnień lub jeżeli złożone sprawozdanie, pomimo uzupełnienia lub udzielenia dodatkowych wyjaśnień, budzi zastrzeżenia. Kontrolę przeprowadza się na zasadach i w trybie określonych w przepisach o kontroli w administracji rządowej. Zakresem kontroli jest objęta działalność PZŁ pod względem legalności. PZŁ jest obowiązany do realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych przez ministra właściwego do spraw środowiska. Uchwały Krajowego Zjazdu Delegatów PZŁ oraz Naczelnej Rady Łowieckiej są przekazywane w terminie siedmiu dni od dnia ich podjęcia ministrowi właściwemu do spraw środowiska. W razie stwierdzenia, że działalność Krajowego Zjazdu Delegatów Polskiego Związku Łowieckiego lub Naczelnej Rady Łowieckiej jest niezgodna z przepisami prawa lub postanowieniami statutu Polskiego Związku Łowieckiego, minister właściwy do spraw środowiska, w zależności od rodzaju i stopnia stwierdzonych nieprawidłowości, może, w drodze decyzji administracyjnej:

- 1) uchylić w całości lub w części uchwałę niezgodną z postanowieniami statutu Polskiego Związku Łowieckiego,
- 2) stwierdzić nieważność w całości lub w części uchwały niezgodnej z przepisami prawa,
- 3) udzielić organowi upomnienia i zażądać od niego podjęcia działań mających na celu zapewnienie stanu zgodnego z prawem albo zaprzestania działania niezgodnego z prawem.

Z kolei funkcje nadzorcze dla poszczególnych organów PZŁ (Zarządu Okręgowego PZŁ, Zarządu Głównego PZŁ), sprecyzowane zostały w aktach regulujących ustrój i funkcjonowanie PZŁ.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 *upł* PZŁ jest zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych, które prowadzą gospodarkę łowiecką poprzez hodowlę i pozyskiwanie zwierzyny oraz działają na rzecz jej ochrony poprzez regulację liczebności populacji zwierząt łownych. Działalność PZŁ jest finansowana z funduszy własnych, wpisowego, składek członkowskich, zapisów i darowizn oraz dochodów z działalności gospodarczej (art. 35 ust. 1 *upł*). Dochód z działalności gospodarczej PZŁ oraz kół łowieckich służy wyłącznie realizacji ich celów statutowych i nie może być przeznaczony do podziału między członków. Mienie PZŁ i kół łowieckich nie podlega podziałowi między członków. Do gospodarki finansowej PZŁ stosuje się przepisy regulujące zasady gospodarki finansowej stowarzyszeń (art. 35 ust. 2 i 3 *upł*).

W myśl art. 32a ust. 1 *upł* organami PZŁ są:

- 1) Krajowy Zjazd Delegatów Polskiego Związku Łowieckiego, jako najwyższa władza Polskiego Związku Łowieckiego, który ustala kierunki działania Polskiego Związku Łowieckiego oraz realizuje inne zadania przewidziane statutem;
- 2) Naczelna Rada Łowiecka, do zadań której należy nadzór nad działalnością Zarządu Głównego oraz realizacja innych zadań przewidzianych statutem;
- 3) Zarząd Główny jako organ zarządzający i reprezentujący Polski Związek Łowiecki na zewnątrz, nadzorujący działalność zarządów okręgowych, a także realizujący inne zadania przewidziane statutem;
- 4) Główny Sąd Łowiecki i okręgowe sądy łowieckie jako organy orzekające w postępowaniu dyscyplinarnym;
- 5) Główny Rzecznik Dyscyplinarny i okręgowi rzecznicy dyscyplinarni jako organy prowadzące dochodzenia dyscyplinarne;
- 6) Kapituła Odznaczeń Łowieckich jako organ nadający odznaczenia łowieckie;
- 7) okręgowe zjazdy delegatów Polskiego Związku Łowieckiego, które realizują zadania przewidziane statutem;
- 8) zarządy okręgowe jako organy terenowe Zarządu Głównego.

Jak wynika z powyższego, najwyższą władzą PZŁ jest Krajowy Zjazd Delegatów, który określa główne kierunki działania i realizuje inne zadania przewidziane statutem. Władzą Związku jest Naczelna Rada Łowiecka, która powołuje organ wykonawczy – Zarząd Główny PZŁ. Zgodnie z art. 32 a ust. 5 *upł* w skład Zarządu Głównego wchodzi:

1. Łowczy Krajowy – powoływany przez ministra właściwego do spraw środowiska spośród trzech kandydatów przedstawionych przez Naczelną Radę Łowiecką i odwoływany przez ministra właściwego do spraw środowiska po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Łowieckiej;
2. członkowie w liczbie od dwóch do czterech – powoływani i odwoływani przez ministra właściwego do spraw środowiska na wniosek Łowczego Krajowego.

Zgodnie z art. 32 a ust. 6 w skład Zarządu Okręgowego wchodzi:

1. Łowczy okręgowy – powoływany i odwoływany przez Zarząd Główny;
2. członkowie w liczbie od dwóch do czterech – powoływani i odwoływani przez Zarząd Główny na wniosek łowczego okręgowego.

Zarządy Okręgowe, zgodnie z art. 33 ust. 4 *upł*, koordynują i nadzorują działalność kół łowieckich oraz członków – osób fizycznych niezrzeszonych w kołach łowieckich.

Koła łowieckie zrzeszają osoby fizyczne i są podstawowym ogniwem organizacyjnym w Polskim Związku Łowieckim w realizacji celów i zadań łowiectwa. Koła łowieckie posiadają osobowość prawną i ponoszą odpowiedzialność za swoje zobowiązania (art. 33 ust 1 i 2 *upł*).

Zgodnie z art. 33b. ust. 1 *upł* organami koła łowieckiego są:

1. walne zgromadzenie – jako najwyższa władza koła łowieckiego,
2. zarząd koła łowieckiego – jako organ zarządzający i reprezentujący koło łowieckie na zewnątrz,
3. komisja rewizyjna – jako organ kontroli wewnętrznej koła łowieckiego.

Zgodnie ze Statutem PZŁ do zadań koła należy m.in. prowadzenie gospodarki łowieckiej w dzierżawionych obwodach, organizowanie teoretycznego i praktycznego szkolenia członków i kandydatów (§ 23 ust. 1 i 5 Statutu). Zadania te koło realizuje m.in. przez: dzierżawienie obwodów łowieckich i prowadzenie w nich prawidłowej gospodarki łowieckiej, w tym monitorowanie liczebności i struktur populacji zwierzyny; organizowanie szkoleń członków i kandydatów podnoszących ich wiedzę z zakresu łowiectwa; współdziałanie z właścicielami gruntów położonych na terenie dzierżawionych obwodów (§ 22 ust. 1 pkt 1, 5, 10 Statutu).

W przypadku likwidacji koła łowieckiego, gdy majątek koła łowieckiego nie jest wystarczający na pokrycie zobowiązań koła z tytułu odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych, PZŁ odpowiada za te zobowiązania koła łowieckiego. W takim przypadku PZŁ przysługuje roszczenie regresowe do członków zarządu koła łowieckiego. Członek zarządu koła łowieckiego może się uwolnić od tej odpowiedzialności, jeżeli wykáže, że nie ponosi winy za niewywiązanie się przez koło łowieckie z zobowiązań z tytułu odszkodowań (art. 33 ust. 2a i 2c *upł*).

W przypadku uchybienia przez koło łowieckie terminowi, o którym mowa w art. 46c ust. 8 lub art. 46e ust. 3 *upł*, Polski Związek Łowiecki ponosi solidarną odpowiedzialność za zobowiązania tego koła z tytułu odszkodowań, o których mowa w art. 46 ust. 1. PZŁ przysługuje roszczenie regresowe do koła łowieckiego (art. 33 ust. 2b i 2d *upł*). Działalność kół łowieckich oraz członków – osób fizycznych niezrzeszonych w kołach łowieckich koordynują i nadzorują zarządy okręgowe (art. 33 ust. 4 i 5 *upł*). Zarządy okręgowe uchylają, w ramach nadzoru, sprzeczne z prawem bądź statutem PZŁ uchwały kół łowieckich (art. 33 ust. 5 *upł*).

Przepisy art. 33 ust. 2a–2d *upł* wprowadzono nowelizacją z 22 marca 2018 r.

Do zakresu działania Zarządu Głównego PZŁ, zgodnie z zapisami § 86 ust. 2 pkt 5, 6 i 20 Statutu, należy m.in. nadzór nad działalnością zarządów okręgowych, wydawanie niezbędnych zarządzeń i instrukcji, prowadzenie ośrodków hodowli zwierzyny oraz udzielanie pełnomocnictw zarządom okręgowym do ich prowadzenia.

Statut Polskiego Związku Łowieckiego został przyjęty uchwałą XXIV Krajowego Zjazdu Delegatów PZŁ z dnia 16 lutego 2019 r. Poprzednio obowiązujący Statut został przyjęty uchwałą XXI Krajowego Zjazdu Delegatów PZŁ z dnia 2 lipca 2005 r.

Statut PZŁ nie zawiera dodatkowej uszczegółowionej regulacji w tym przedmiocie, która pozwalałaby na ocenę działania kół oraz nadleśnictwa w zakresie realizacji obowiązków zapobiegania powstawaniu szkód, która pozwoliłaby na ocenę potencjalnych zaniechań, w kontekście zapisów statutowych. Analogicznie należy ocenić regulację statutową w zakresie dotyczącym Zarządu Głównego PZŁ (§ 86 statutu) oraz Zarządu Okręgowego PZŁ (§ 98 statutu), która nie przewiduje żadnych konkretnych obowiązków tych organów w tym przedmiocie. W oparciu o zapisy statutu możemy wskazać przede wszystkim na obowiązki nadzorcze i kontrolne oraz możliwość wspierania kół w zakresie rozwiązywania problemów wynikających z prowadzonej działalności (§ 86 ust. 2 pkt 5, 15 oraz § 98 ust. 1 pkt 1, 7, 10, 27 Statutu PZŁ).

W myśl § 98 ust. 1 pkt 1 i 10 Statutu PZŁ, do zadań Zarządu Okręgowego należy: nadzór nad kołami mającymi siedzibę na terenie okręgu i członkami niezrzeszonymi w kołach łowieckich zgodnie z właściwością określoną w § 5 ust. 3 Statutu oraz nadzór nad prowadzeniem gospodarki łowieckiej na terenie obwodów łowieckich położonych na terenie okręgu. Powyższe wskazuje, iż Zarząd Główny nie sprawuje bezpośredniego nadzoru nad działalnością dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich, gdyż ten został powierzony Zarządowi Okręgowemu, w ramach nadzoru nad dzierżawcami obwodów łowieckich (kołami Polskiego Związku Łowieckiego), zgodnie z § 98 pkt 1 i 10 Statutu PZŁ.

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – *Prawo łowieckie* (Dz. U z 2020 r. poz. 67).
2. Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw (Dz. U z 2018 r. poz. 651).
3. Ustawa z dnia 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy – *Prawo łowieckie* oraz niektórych innych ustaw (Dz. U z 2018 r. poz. 1507).
4. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2096, ze zm.).
5. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.).
6. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych (Dz. U Nr 45 poz. 272).
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych (Dz. U z 2019 r. poz. 776).
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie określenia okresów polowań na zwierzęta łowne (Dz. U. Nr 48, poz. 459, ze zm.).

6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Minister Klimatu
8. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
9. Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny
10. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
11. Minister Środowiska
12. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
13. Sejmowa Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej
14. Sejmowa Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
15. Senacka Komisja Środowiska
16. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
17. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
18. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych
19. Przewodniczący Zarządu Głównego Polskiego Związku Łowieckiego